

Alte Drucke

Opera

ANGELI || POLITIANI || OPERVM || TOMVS PRIMVS. || Epistolarum libros XII. ac
Miscellaneorum || Centuriam I. complectens. || Indicem rerum memorabilium
calci || operis adiecimus. ||

Poliziano, Angelo

Antverpiae, 1565

Angeli Politiani Miscellaneorvm Centvria Prima.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:hbz:ha33-1-155013

Picus mi-
gandula.

De isto enim præ cunctis admirando, non Pico iam, sed
(vt ipse appellare soleo) phœnice potius, qui nunc in tua
lauri nidificat, tanta mea quidē expectatio est, vt ausint
Propertio succinere, Cedite Romani scriptores, cedite
Graij. Tu vale patrone iucundissime & (quod facis) per-
ge fauere doctis, perge literas excitare, perge à situ re-
cipere rem Latinam, ab interitu Græcam, quò tui memo-
ria nominis ab iniuria prorsus obliuionis asseratur.

ANGELI POLITIANI

MISCELLANEORVM

CENTVRIA

PRIMA.

Defensus à calumnia Cicero super enarrata vi-
nouii apud Aristotelem vocabuli quod est
Endelechia.

CAPVT I.

RGYROPYLVS ille Byzantius, olim
præceptor in philosophia noster, cum
literarum Latinarum minimè incurio-
sus, tum sapientiæ Decretorum, disci-
plinarumq; adeò cunctarū, quæ cyclicæ
à Martiano dicuntur, eruditissimus est
habitus. Hic & apud Medicem Cosmum decreto pu-
blico patrem patriæ, & dein apud Cosmi filium Petrum,
nepotemque adeo Laurentium hunc, decus vbique no-
strum, patriæ simul, auitæque virtutis heredem, suaq;
R. P. columen, insigni fuit & auctoritate, & gra-
tia, quibus etiam libros dicauit Aristotelis à se ver-
sos in Latinum, sed & ipsum vix adhuc quidem pu-
berem Laurentium dialecticis imbuere, eaque philoso-
phie

phie parte, qua de moribus præcipitur. Ceterum (ut homo Græcus) perquam ferebat iniquo animo nobilem illam, nec (ut Theodorus Gaza putat) importunam M. Tullij Ciceronis exclamationem, qua Græciam verborum interdum inopem, quibus se putat abundare, non eloquentius fortasse, quam verius pronuntiauit. Ob id igitur subiratus Latine copie genitori, et principi Græcus magister, etiam distitare ausus est (quod nunc quoque vix aures patiuntur) ignarum fuisse non philosophie modo Ciceronem, sed etiam (si dijs placet) Græcarum literarum. Vix enim dici potest quam nos aliquando, id est Latinos homines, in participatum sue lingue, doctrineque non libenter admittat ista natio. Nos enim quisquiliis tenere litterarum, se frugem: nos præsegmina, se corpus: nos putamina, se nucleum credit. Sed ut ad Argyropylum reuertar, oculos ad hunc modum nostri parentis, viuentis, victurique suggillantem, utebatur hoc ille vel maximo argumento, quod in primo Tusculanarum questionum scribat Cicero, censere Aristotelem quintam esse quandam præter elementanaturam, de qua sit mens, verbaque denique ipsius ita legantur: Quintum genus adhibet vacans nomine, et sic ipsum animum Endeuchian appellat nouo nomine, quasi quandam continuatam motionem, et perennem. Sed enim nemo est (aiebat) in Aristotelis lectione paulò frequentior, quin sciat Entelechiam esse potius Aristotelem verbum, neutiquam significans quod Cicero putat, continuatam motionem, et perennem, sed perfectiorem potius, aut consummationem quampiam. Nam cum vellet Aristoteles quasi nomenclaturam facere intellectuum suorum, verba ipse quæpià noua concepit animo, veluti que dein peperit, in quæis hoc quoque per quod in-

Εντελῆ
χρῖα.
Εντελῆ
χρῖα.

Copiosissimè de
his Budęus lib. j. de
Assc.

Εντελε-
χῶς.
Εντελε-
χισμός.

dicatur forma, speciesq; cui perfectionem res quæque
suam debeat. Quod enim quidque est, ab hac est Entelechia potissimum. Cicero autem non quidem hanc Aristotelem vocem, sed aliam prorsus ei contiguam, finitimaq; similitudinis præstigio falsus enarrauit. Entelechôs enim continuatim mobiliter, continuataq; mobilitas Entelechismos, unde hanc Aristotelis entelechiam deduci putauit ille: quæ non d litteram tamen, sed t potius habeat in syllaba secunda. Iam auctores contra Ciceronem stare quamlibet magnos Peripateticos adiecerat. Et ut homo erat omnium (ut tum quidem videbatur) accerrimus in disputando, atque aurem (quot ait Persius) mordaci lotus aceto, præterea verborum quoque nostrorum funditor maximus, facile id vel nobis, vel ceteris tum quidem suis sectatoribus persuaserat: ita ut, quod penè dictu quoque nefas, pro concessio inter nos haberetur, nec philosophiam scisse M. Tullium, nec litteras Græcas. Enimvero re dein tota diligentius peruestigata, meas esse partes, et item cuiuscunque Latini professoris existimaui, Ciceronis gloriam, quæ vel maxime contra Græcos stamus, etiam vice capitis omni contentione defensare, quanquam illam sua non antiquitas modò, sed quædam propè diuinitas extra iectum, supraque iniuriam posuit. Iam primum igitur Argyropyli huius apud me quoque non exigui ponderis auctoritas, alijs auctoritatibus, multoq; (arbitror) valentioribus refellenda est, tum ostendendum, ex eo quod obijciatur, augeri Ciceronis præconium, nedum decrescat. Et prodibunt in medium satis (arbitror) quod ad philosophiam modò pertinet, idonei Ciceronis laudatores (ut simus interim quam paucissimis contenti) Boëtius, Macrobius, et Augustinus. Nā quis Boëtio vel in dialecticis acuta

Nedum.
Ciceronis
laudato-
res.
Boëtius.

cis acuta

cis acutior? vel subtilior in mathematicis? vel in philosophia locupletior? vel in theologia sublimior? Quem tanti iuniores etiam philosophi longè (arbitror) omnium perspicacissimi fecerunt, ut Aquinatem Thomam diuum hominem, Magnumq; illum Thomæ præceptorem (Deus bone) quos viros habere meruerit enarratores, & ab ipsius sententia ne sit vlla quidem penè iam præuocatio. Porro de Macrobio, cui, rogo, magis credendum, quàm laudanti præcipuè Boëtio? Denique ipsius Augustini tam altè nisa in omnibus fermè disciplinis est auctoritas, ut extra omnem sit aleam posita, sic ut ab ea iam ne transuersum quidem (quod dicitur) vnguere recedi, fas habeatur. Etenim tanta ingenij constat eum celeritate viguisse, ut quidquid de arte loquendi, & differendi, quidquid de dimensionibus figurarum, de musicis de numeris precipitur, etiam sine magna difficultate, nullo hominum tradente perceperit: tanto dein acumine præstitisse disputandi, ut iure in vno isto potissimum, totius veritatis niti patrocinium videatur. Consideremus igitur quid hi singuli saltem de Cicerone senserint, quantumq; ei tribuerint in philosophia, tum credamus audacter nō cuiusuis esse calumniam conflare homini, qui fuerit à laudatissimis hominibus tam singulariter laudatus. Boëtius itaque non modò sic vtitur identidem M. Tullij testimonijs, ut ea pro firmissimis & inuolabilibus obijciat argumentis, sed & ipsius Topicorum (qui maximus est honor) suscipere interpretationem non erubescit. Macrobius autem sic in vnius eiusdem libri vel exigua particula versatur, ut nec Platoni cōparē facere, nec omnibus insignire eum disciplinarū omnium titulis dubitauerit. Deniq; Augustinus cum in Academicis, quāquam sub alterius persona, nunc suū Ciceronem,

Thomas
Albertus
magnus.

Macrobius.
us.
Augustinus.

**Persona-
us.**

**Hortē-
us Cicc-
eronis.**

**Hierony-
mi som-
nium.**

**Cicero-
mastix.**

**Posido-
nius.
Hoccratis
μυφοθη-
ορ.**

nunc sapientem appellans, tandem ab ipso, inquit, Latina lingua philosophiam & inchoatam esse, & perfectam: tum in confessionibus, ubi neutiquam personatus eos ex professo damnat, qui linguam Ciceronis mirantur, peccatus non ita. Quinimo quod affectum mutauerit ipse, quod ad deum preces, & vota conuerterit, quod desideria non eadem quæ prius habuerit, quod omnis ei vana spes euiluerit, quod immortalitatē sapientiæ quæ fieris æstu cordis incredibili, postremo quod surgere iam cœperit, ut ad deum reuerteretur, cuncta hæc esse Ciceronis munus fatetur, vniq; prorsus illius libro, qui vocaretur Hortensius, omnem suæ salutis occasionem retulit acceptam. Non enim ad acuendam linguam liber (inquit) ille offerebatur, nec loquutionem mihi, sed quod loquebatur persuaferat. Quod isti utinam legisent, qui somnium egroti nobis Hieronymi vapulantis ad tribunal obiectant, nec illud saltem cogitantes, illum ipsum Hieronymum, quum post repetitam dein statim Ciceronis lectionem periurus à Rufino argueretur, etiam grauius conqueri, quod sibi ab illo suamet somnia obijcerentur. Ceterum (ut ad propositum reuertar) viderit sanè vel Argyropylus, vel quiuis alius Ciceromastix. Sed rogo istus prius transcendere audiat auctoritatum moles, quas opposuimus. Enimuero de Græcis litteris faciliior, proniorq; sententia. Quis enim tam hispida aure, quis tam inimicus veritati, qui si pauca modò penèq; etiā tumultuaria Græca verba, sparsim adhuc vel in epistolis ipsius olfaciat, quidquam se dicat unquam magis aut elegans, aut Atticum tota quoq; Græcia reperiisse? sic ut iure Posidonium, doctissimū illum hominē deterruerit à scribendo, iure Græcanationē Græco de rebus suis commentario conturbauerit, in quo se ait libro totū isocratis

cratis Myrothecion, atque omneis eius discipulorum
 arculas, tum nonnihil etiam Aristotelea pigmenta con-
 sumpsisse. Qua mihi videtur fiducia, non minus ali-
 quando Græcæ, quàm Latine linguae veluti pomerium
 protulisse. Sic argumento vel illud (vt vno interim con-
 tenti exemplo simus) quòd innocentiae vocabulum ne-
 gat habere apud Græcos vsitatum nomen, sed habere
 ait posse tamen *ἰουλαβεία*. Tum castigat interdum quo-
 que, ceu segnitiam quorundam apud illos vocabulorum, *βου-
 λια*. sicuti cùm velle eos ait quidem distinguere, sed parum
 valere verbo, quod vel in illis probant, quæ sunt melā-
 cholia, & furor: vel item in eo quod *πόνος* pro labore
 confusius illi, & dolore pariter accipiunt: tum melius *πόνος*,
 aliquid nos dicere indicat, quàm illos, vt conuiuium, vt
 alia, multoq; melius quædam notata esse verbis Lati-
 nis, quàm Græcis, quod & significat multis locis repe-
 riri, sed & carere hos ipsos nomine rei cuiuspiam, quam
 maxime habeant familiarem, non dissimulat. Nec vllus
 eorum tamen quamlibet inquirendo se torserit, inepti
 reperire adhuc, aut excogitare vocabulum potuit. Iam
 verò nōne Apollonius quoque ille Molo, rhetorum
 omnium sui temporis celeberrimus, audita semel Græca
 M. Tullij, sed & extemporali oratione, defixus diu
 stetitisse, ac denique ita mirabundus pronuntiasse dici-
 tur? Ego verò te quidem Cicero cum laudo, tum admi-
 ror, sed me Græcorum fortunæ miseret, tædetq; quòd
 humanitatis, & eloquentiæ decora, quæ sola nobis reli-
 qua feceramus, ea quoq; per te (quantum intellego) Ro-
 manis arrogatur. Enimuerò hoc illius iudicium nō Lati-
 nus, nō ineptus aliquis, sed Plutarch⁹ ipse Græco vir in-
 genio, Romana grauitate in litteris retulit. Ergo ad hūc
 sane modū de sciētiae ipsius, deq; Græcæ linguae peritia,

testatum nobis veteres reliquerunt. Age verò nunc *Entelechian* quoque istam pensitemus, seran Ciceronis calumniatricem. Vtrumne istic igitur reprehenditur, quod *Aristotelem* dixerit adhibuisse Cicero quintam quandam præter elementa naturam, & sic ipsum animum nomine appellauisse? Quod & *Alexander Aphrodiseus* Peripateticorum omnium etiam ab *Auerroë* laudatissimus, in egregiè subtilibus illis naturalium questionum libris ostendit, quos à se lectos diuus *Hieronymus* gloriatur, & *Porphyrus* in commentario, quod in *Aristotelis* decem genera per interrogationes edidit, & responsiones, & *Themistius* super hos, in paraphrasi de anima secunda, & *Simplicius* ubi *Aristotelem* paris argumenti volumen interpretatur, & *Quintilianus* *Aristides* in tertio de musica, & postremo in epistola quadam sua diuus *Ambrosius* (vt alios interim prætereamus) vnanimiter propè significauerunt. Quanquam de hoc utique, ne in verbis quidem *Aristotelis* ipsis vlla dubitatio est. An illud potius culpatur, quod *entelechiæ* vocabulum nec suis litteris notauerit, & alium quàm *Aristoteles* intellectum (sicuti suprà diximus) accommodauerit? Principio igitur quero ego ab istis, quonam maxime argumento *Entelechiam* potius, quàm *Entelechiam* scriptum collegerint ab *Aristotele*? Tan enim verbū nouū hoc, quàm illud: nec minus altero significari animus, quàm altero potest: nec *Aristoteles* ipse perfectionē potius, quàm motionem illā indicari continuam noua voce pronūtiat. Crediderint ita sanè *Porphyrus*, *Themistius*, *Simplicius*, aut si qui compares: quæ autē tandem inuidia est, etiam *Ciceronem* aliter, quàm posteriores opinatū, sistare ipse sic quoq; tueriq; gradū bene, & fortiter potest? Nam sit vtra lectio verior, ea quā *Cicero* agnoscit,

in que apud posteros obtinuit, in incerto adhuc est.
 Etenim libri omnes Aristotelei, qui tam grādi nunc qui-
 dem auctoritate pollent, interpolati, pleniq; multis er-
 roribus olim sunt editi, si fidem Straboni accommoda-
 mus, auctori non malo. Siquidem Neleus ille Scepsius,
 Corisci filius, & Aristotelis, Theophrastiq; non solum
 auditor, sed & bibliothecæ successor, & hæres, libros
 vtriusque philosophi Scepsin, hoc est, in suam patriam
 comportasse vniuersos perhibetur. Hiq; dein à posteris
 ipsius, metuentibus videlicet Attalicos reges, librorum
 istiusmodi studiosissimos, in foeti terræ, negligentérque
 habiti diu, tandem aliquando ab Appellicone Teio ma-
 gna empti mercede dicuntur, sed carie, situq; (quod ne-
 cesse fuit) multis exesi, & labefacti locis: quos tamen
 inconsultius supplere Appellicō ipse librorum, quàm phi-
 losophiæ studiosior, & pro arbitrio (quemadmodum
 quidem putabat) emendare ausus, plurimis temeravit er-
 roribus. Hi tamen adusque Sullæ tempora (sicuti Pla-
 tarchus memorat) Athenis delitescabant. Nam peripa-
 tetici veteres ordinarijs istis, quibus omnis instruitur
 philosophia, carentes, paucos modò quos vocant Exo-
 tericos habuerunt, eoq; posteriores exquisitius philo-
 sophati, quòd Aristotelis volumina (quanquam alicubi
 contaminata) peruolutabant. Quippe Lucius Sulla bi-
 bliothecam Appelliconis istā repertam Athenis, Romā
 primus transtulit, tum grammaticus Tyrannion, & ei
 penè suppar Andronicus Rhodius, is, qui libros etiam
 Perihermenias negat esse Aristotelis, magna copia li-
 bros eius philosophi tabulis etiam, nescio quibus, editis
 inuulgarunt. Quocirca nihil est quod iam dubitemus,
 quin de synceritate primæuæ lectionis istius, præsertim
 tantillo discrimine, vel libera sit in vtranq; partem suspi-

Aristote-
 leorū li-
 brorum
 corruptos
 Neleus.

Appellicon
 Teius.

Exoterici
 xoi,
 externi.
 L. Sulla.

cio

Matricē
conscri-
bellatam.

Platonis
& Ari. cō-
cordia.

cio, vel (si alterutri accedendum) tutius Ciceronem sit
preferri, longē priorem, quā Alexander est: primus
ex illa cohorte, quam diximus, Aristotelis enarrator,
quem Scueri floruisse temporibus, vel ipsius de fato si-
gnificat opus, æqualemq; propemodum, seu paulò cre-
do maiusculum summis illis Academicis Origene, &
Plotino. Quid autem prohibet, quò minus Cicero ipse
videre matricem quoque librorum Aristotelis, qui sue-
rint ipsius ætate publicati, si non incorruptam, certè (si
cuti diximus) conscribellatam potuerit? Tum & con-
sulto factum ab homine doctissimo crediderim, vt libe-
ro pectoris muro septus, eam nouo huic Aristotelis vo-
cabulo interpretationem, iure accommodare sit ausus,
quæ cum Platonis in Phædro sententia, super animæ mo-
tu sempiterno, atque (vt Varro inquit) dio, consentiret:
de qua ipse quoque vel in Tusculanis quæstionibus vel
in sexto Reip, volumine, commemorerit: quando &
Philoponus in Aristotelis vita, & Simplicius in com-
mentarijs de anima, & in extremo Peri hermenias libro
Boëtius ipse germanas esse, & compares vtriusque
philosophi sententias asseuerant: etiamq; libros septem
composuisse Porphyrius traditur, quibus hoc maxime
argumentum colligeretur, eandem Platonis esse pror-
sus, & Aristotelis hæresin, quod & Picus hic Miran-
dula meus in quadam suarum disputationum præfatione
tractauit, & vero verius esse copiosissimo opere (crea-
do) pulcerrimoq; peruincet (nisi me tamen gustus fe-
fellit) quod de Platonis hac ipsa, quam dicimus, & Ari-
stotelis concordia, noctes atq; dies molitur, & cudit. Ita
non modò nō errasse in vocabulo isto noster Cicero, sed
vel eruditius aliquantò, quā ceteri, vel ad suam sen-
tiam scripsisse accommodatius intellegetur, vt quod de
clarissimi

clarissimi viri doctrina tam idonei, quam superius ostendimus, auctores sponponderunt, etiā ipsemet, in quo præcipue diuerticulo calumniam patitur, largissime, cumulatissimeq; præstiterit. Nec autem nouum Ciceroni, aut inusitatum calumniam pati à Græcis, quando etiam Didymus sex libros aduersus eundem composuit, Syllographos imitatus maledicos scriptores: qui tamen libri iudicio doctarum aurium sunt improbati. Sic aduersus generosissimum leonem procul despectis vocibus, etiam quidam saepe lucernarij canes baubantur.

Didymus
aduersus
Ciceronē
Syllographi.

Quæ sint crepidæ apud Catullum Carpatinæ, quod probè scriptum vocabulum perperam mutatur. CAP. II.

VALERIUS Catullus in epigrammate quodam sic ait: Ista tamen lingua, si vsus veniat tibi, possis Culos, & crepidas lingere carpatinas.

Quæ situm verò à multis, explicatum adhuc à nemine, quæ sint carpatinæ, seu carbatinæ crepidæ. Nam vtrunq; rectè, sed & item carbasinæ dicitur. Quidam autem plani, & tenebriones in litteris, vetere expūcto vocabulo, nescio quas supponunt aut Cercopythas, aut Comprotinas ex hara productas, non schola, vocabula nuda, nomina cassa, & nihili voces. Nos de Græco instructo, quasi de cella proma, non despicabileis, nec abrogandæ fidei proferemus auctoritates, quibus & lectio præstruatur incolumis, & interpretamenti nubium discutiatur. Iam primum igitur Iulius ipse Pollux libro nono ad Commodum Cæsarem Carbatinas esse ait rusticum calciamentum, sic à Caribus appellatum. Aristoteles verò in secundo de animalium historia camelos calceari carbatinis scribit, ne scilicet in exercitu longiore itinere fatiscant. Sed & quatuor extant Græcè μικῶν, nimis quam libelli elegantes Pœmenic in titulo, quorum

Carpatinæ, Carbasinæ crepidæ.
πλάγους
errones, imposteres.

Carbatinæ.

Libri πρωτο-

in se

in secundo senex quidam cum pera, & calceis carbatinis
introducitur. & Lucianus in dialogo, qui vel Alexan-
der, vel Pseudomantis inscribitur, oratores quospiam e
Paphlagonia carbatinis calceatos ait. Denique etiam
Xenophon Socraticus Anabases tertio, Cum defecis-
sent, inquit, veteres calcei, carbatinas habebant ex re-
centibus corijs bubulis confectas. quem etiam locum
disimulato tamen auctore Suidas adducit. Quin inter-
pres quispiam Xenophontis eiusdem, carbatinas esse
addit barbaricum calciamentum.

Quibus verbis Horatius Camelopardalin signifi-
cauerit, quæq; sit eius animantis facies, quibusq;
etiam nominibus censeatur, & quo primum
tempore visa in Italia.

CAP. III.

HORATIVVS in epistola ad Augustū, Diuersum, in-
quit, confusa genus panthera camelo. Nos olim iam pu-
Camelo- blica prelectione dictauim⁹ videri cū de cameloparda-
pardalis. li, quæ vulgò Girafa dicitur, sentire. Quā enim vocamus
pantheram, Græci pardalin. Et hāc à rege dein ipso Aes-
Sultanus. gypti, qui Sultanus vocatur, inter munera alia dono mis-
sam Laurentio Medici vidimus, nō tam meo, quā inge-
niorum omnium, virtutumq; patrono. Tantum mirati su-
mus habere ipsam cornicula, quanquā mas erat, quoniā
de his nihil hactenus in veteribus memorijs legebamus.
Heliodo- Ceterum Græcus Heliodorus nō diluta scriptor aucto-
rus. ritatis, libro Aethiopicōn decimo in hāc ferme senten-
tiā de eameminit, cum scilicet Hydaspæ regi Aethiopū
dono datū ab Auxomitarū legatis fabulatur, Postremo,
inquit, accessere etiā Auxomitarū legati, nō vectigales
illi quidē, sed amici, & fœdere iūcti, qui beneuolentiam
rebus prosperè gestis indicātes, cum alia & ipsi munera
obtulerunt, tū in primis animantem quampiam inusitata
specie, naturaq; cui⁹ ad magnitudinē cameli proceritas
color,

color, pellisq; Pantheræ, maculis veluti florentibus variegata. Postremæ infra aluum partes, humi subsidebant, sicuti in leonibus videmus. Humeri pedesq; priores, atque item pectus, præter ceterorum membrorum rationem, procera. Tenuis ceruix, & quæ de reliqua corporis mole in olorum collum se tenderet. Camelo caput simile. Maior ipsa penè duplo, quàm Libyssæ Struthi, subscriptosque velut oculos toruè motans conuiebat. Incessus autem longè animantium ceterarum terrestrium, vel aquatiliū dissimilis, neque enim vicissatim crura simul, sed dextra pariter, dein sinistra utraque agitabat, cumq; ijs suspensa proferebat latera tractatu, motuq; tam facili, ut eam quò vellet, tenui capistro vertici deuincto, veluti fortissimo vinculo, magister perduceret. Hæc ut est conspecta animans, omnem continuò multitudine obstupefecit, speciesq; nomen inuenit ex ijs, quæ præcipua in corpore, sic ut ex tempore campopulus Camelopardalin appellaret. Hactenus Heliodorus. Dion verò Græcus & ipse auctor, in tertio quadagesimoq; Romanæ historiæ libro, de Casare narras, ita ferè me scribit: Camelopardalin verò primus ipse Romam adduxit, & populo ostēdit. Id animal cetera camelus, crura autem inæqualia habet, posteriora prioribus magis breuia, ut à clunibus attolli sensim, quasi ascendēti simile incipiat, corpusq; reliquum sublime admodum cruribus prioribus sustentatur, sed ceruix in altitudinem penè peculiarem se tollit. Colore ipsa maculoso, ceu pàthera, quo fit ut amborum promiscuo vocabulo censeatur. Plinius verò de camelis tractans, hoc quoque addit: Harum aliqua similitudo in duo transfertur animalia. Nam bun Aethiopes vocant, collo similem equo, pedibus, & crurib; boni, camelo capite, maculis albis, rutilū colorē distinctis

Struthus
Lybassa.

Hæc ani-
mans.

distinguentibus. Vnde appellata Camelopardalis, dicta
 toris Caesaris Circensibus ludis primum visa Romæ. Ex
 eo subinde cernitur aspectu magis, quàm feritate con-
 spicua: quare etiam ouis feræ nomen inuenit. Consimilia
 fermè huic etiam Solinus prodidit, quo loco de Aethio-
 pibus. Sed & M. Varro in libro de lingua Latina ad
 Ciceronem, camelus, inquit, suo nomine Cyriaco in La-
 tinum venit, vt Alexandra Camelopardalis nuper ad-
 ducta, quòd erat figura vt Camelus, maculis vt panthe-
 ra. Risi etiam nuper, quia verbum ex Varrone dimidiatū
 pardalis tantum, nescio quis grammaticus in Lexicon
 retulerat suum, quod per ordinem litterarum composi-
 tum circumfertur. Centum autem Gordiani principis lu-
 dis exhibitas, auctore Capitolino feras oues accepimus.

Quàm multa poëtarum interpretibus legenda, quodq; sary-
 ram Persius de Alcibiade Platonis effinxit. CAP. IIII.

QVI poëtarum interpretationem suscipit, cum non
 solum (quod dicitur) ad Aristophanis lucernam, sed etia-
 am ad Cleanthis oportet lucubrasse. Nec prospiciendæ
 autem philosophorum modò familiæ, sed & iure consul-
 torū, & medicorum item, & dialecticorū, & quicunq;
 doctrinæ illum orbem faciunt, quæ vocamus Encyclia,
 sed & philosophorum quoque omnium. Nec prospiciē-
 de tantum, verum introspiciendæ magis, neq; (quod di-
 citur) ab limine, ac vestibulo salutandæ, sed arcessendæ
 potius in penetralia, & in intimam familiaritatē, si rem
 iuuare Latinam studemus, & inscitiam quotidie inuale-
 scentem profligare: alioqui semidocta sedulitas cum ma-
 gna sui persuasione detrimento sit, non vsui. Plurima ta-
 men in philosophorum maxime operibus inuenias, quæ
 sint in poëtarum nostrorum libros ascitæ: quale videlicet
 quod

quod etiam annos abhinc aliquot Persium publicè poë-
tam enarrantes indicabamus, satyrā ipsius quintā, cuius
est initium: Rem populi tractas: ad Platonici dialogi,
qui primus Alcibiades vocatur exemplar, veluti deli-
niatam: sic ut non ea solum, quæ de iusto, atque iniusto,
deque sui cuique notitia Socrates mihi cum Alcibiade
agit, delibasse ex eo pudenter, sed locos etiam quospiā,
si non magni momenti, certè veneris tamen plenissimos,
et lepōris duxisse indidem Persius intelligatur. Quod
genus et illa, Dic hoc magne pupille Pericli: quoniam
Socrates quoque ostendit omnium maximum visum Al-
cibiadi, quod ipsi relictus à patre tutor Xanthippi fi-
lius Pericles. Sic item, Dinomaches ego sum: ductum ex
eo quod apud Platonem sic est, ὁ φίλος καὶ κλεινὸς καὶ Δι-
νομάχης. Consimiliter quod ait ibidem, Tecum habita-
tione dialogi eiusdem peruidisse videtur voluntatem?
Si quidem (quod Proclus enarrator affirmat) nihil hic
aliud Plato, quàm litteram Delphicam respexit, monen-
tem, se quisque, ut norit. Quod et Picus Mirandula,
noster amor, in Heptalo sua, quam mox editurus, de se-
ptiformi sex dierum geneseos enarratione pulcerrimè
tetigit. Hæc igitur inuenisse aliquando, vel inuicem
etiam contulisse, non emolumentum modò studiosis, sed
et voluptatem pepererit minimè vulgarem.

O amice
Cleniz &
Dinoma-
chis fili.

Qui sit apud Lucretium Durateus equus, quodque
legendum apud Valerium Flaccum nō quidem
nox Dorica, sed durica, vel duria potius, in li-
bro Argonauticā secundo.

CAP. V.

LVCRETIVS in primo de rerū natura. Nec cūm Du-
rateus Troianis Pergama partu inflammasset equus no-
turno Graiugenarum, Durateum vocavit equum illum

Durateus
equus.

Hb

Troia

Troianum ab Epeo fabricatum peritè simul, & eleganter: quæ Græca vox, & poëtica ligneum significat, & sane durateon vocat hunc etiam Homerus equum libro octauo Odissæ sic inquit.

Δουρά-
τις.

Ἀλλ' ἄγε δὴ μετὰ δὲ καὶ ἴππῳ κόσμον ἄριστον

Δουράτις, ὅν ἐπὶ δὲ ἰποῖσιν οὐρ Ἀθήνη.

Verum age, iam progredere, & equi structuram cano

Lignei, quem Epeus fabrefecit cum Minerva.

Et item paulò post:

Δούρειος
Ὀπίς.

Δουράτιον μίγαν ἵππον, ὅν ἱάτο πάντες ἄριστοι.

Lignum magnum equum, ubi considebant omnes præstantissimi.

Vulgoque eundem non durateon, sed durion, communior lingua, sicuti etiam poëta Aristophanes. At enim opici homines dictionem sibi incognitam expungere, pròque illo, quod est durateus, reponere nugamenta quæpiam, vel dura tuens, vel, dira tenens, occeperunt. Id ne attentare amplius audeant, visus mihi sum facturum

Val. Flac.

operæ pretium, si de isto quoque nonnihil Miscellaneis inseruissem. Sed & codicem proximè nobis Argonau-

Taddæus

ticòñ Valerij Flacci perueterem Taddæus Vgoletus

Vgoletus.

Parmensis Matthiæ Pannoniorum sapientissimi, & inuicissimè regis aulicus, homo literatissimus ostendit, è quo fluxisse opinor & ceteros, qui sunt in manibus, cuius in secundo sic est: Manet immotis nox durica satis: non ut vulgo legitur, dorica. Quæ certò aut vera, & emendatæ lectio, aut (quod suspicor magis) veræ proxima, ut quod & usus, & vocalitas persuadet, nox duria sit apud illum, quæ scilicet inclusos vtero Danaos equus ille Durius, hoc est, idem qui durateus, patefactus ad aras reddiderit. Neque autem diphthongus impediatur.

Duria
nox.

Δούρειος,

καὶ Δού-

ρεός.

Quam enim Δούρεος Græce, tam & Δούρεος.

Quo intellectu Catullianus passer accipiendus, locusque etiam apud Martialem indicatus.

CAP. VI.

PAGE

PASSER ille Catullianus allegoricus, vt arbitror, Passer:
obsceniorē quempiam celat intellectum, quem salua Obsce-
verecundia, nequimus enuntiare. Quod vt credam, Mar- niorem,
tialis epigrammate illo persuadet, cuius hi sunt extremi
versiculi,

Damhi basia, sed Catulliana,

Quæ si tot fuerint, quod ille dixit,

Donabo tibi passerem Catulli.

Nimis enim foret insubidus poëta (quod nefas credere)
si Catulli passerē deniq; ac non aliud quippiā, quod sua
spicor, magis donaturum se puero post oscula diceret.
Hoc quid sit, equidē pro styli pudore suæ cuiusque cō-
iecturæ, de passeris natia salacitate, relinquo.

Pathicos homines Iuvenalem innuere, qui digito scalpan-
t vno caput, idq; de Calui poëtæ versiculis. CAP. VII.

QV i digito scalpunt vno caput. Sanè mollē virū ex
eo significari apud Iuvenalē in satyra nona nemini du-
bium: sed & Pompeiū sic à Clodio notatum Plutarchus
indicat in Pompeij vita, vt illud interim omittam, quod
in libello quoq; eo notam hanc Pompeij attigit, cui ti-
tul⁹ est, Quo pacto fiat, vt inimici quoq; prosint. Quin
& Ammianus Marcellinus historia libro xvii. Pom-
pei obrectatores ait etiam hoc in eo ludibriosum, &
irritum obseruasse, quod genuino quodam more caput
digito vno scalpebat. Ceterum non tā mollis ex his ver-
bis, quā planē pathicus, & draucus aliquis designa- Draucus.
tur. Quod genus homines in satyra vniuersa Iuvenalis
insectatur. Alioqui languidus oppugnator, & lenunci- Lenunci-
dus, vel potius (vt ita dixerim) ficulneus poëta sit iste, si
iam quasi in molles feratur, hactenus in pathicos inue-
ctus. Alludit enim, sicuti mihi videtur, ad Calui poëtæ
versiculos in Pompeium, de quæis ita est apud Senecam

in libris oratorum, & rhetorum. Carmina quoque, inquit, eius quamuis iocosa sint, plena sunt ingentis animi: dicit de Pompeio, Digito caput vno Scalpit, quo credas hunc sibi velle virum. Huc vsque Seneca de Caluio. Quare cum poëta Iuuenalis indicare conatur confluere Romam pathicos omneis, hoc est, eos, qui sibi virum vellent, festiuè id innuit ex particula Calui versiculorum, tum quidem (vt est verissimile) notissimorum, per quam consequentia noscitantur. Deque his item supradictis Calui versiculis sentire Portium Latronem declamatione quadam apud eundem Senecam arbitror, qui ita dicat: In Cn. Pompeium terra, marique victorem fuit qui carmen componeret, vno (vt ait) digito caput scalpentem. Fuit aliquis qui licentia carminis tres auras eos currus contemneret. Hæc Porcius Latro. Quoniam autem liber hic Senecæ, quem adducimus, rarissimus adhuc inuentu, propterea quasi nouum dignati sumus hunc locum nostris commentationibus, nequis exposita nimis forsitan, & proculcata, veluti que in medio iacentia putet retulisse.

Cur errantium siderum vocabula, diebus tributa: rationesque mihi ordinis eorum sentu, relatuque iucundæ.

CAPVT VIII.

Dierum
nomina
cur à plan-
etis.

NOMINA ista dierum, de stellarum errantium vocabulis appellata, quam habeant aut originem, aut rationem, nusquam sanè alibi me legere, quam apud historicum Dionem meminisse. Cuius ex libro septimo, atque trigesimo sic verba possumus interpretari. Nam quod his septem stellis, qui planetes vocantur, dies assignari, receptum est, inuentum quidem putatur Aegyptiorum. Sed in omnes tamen homines haud ita pridem (vt sic dixerim) vulgari coeptum. Ceteram

terum Græci veteres (quantū equidem sciā) nullo prorsus eārem pacto cognitā habuerunt. Quoniā verò cum nationibus alijs, tum Romanis vel maxime sic mos per uulgatus hic est, ut quasi iā patrius videatur, pauca super ijs edifferam, et quo pacto, quāue caussa sic ordiuntur exponam. Duplex igitur audita mihi ratio est, utraq; sanē haud intellectu difficilis, sed ut ambæ tamen inspectionem contineant. Nam si quis harmoniam, quæ diatessaron appellatur, quæ una vis vniuersa musicæ totius contineri creditur, ad stellas has, quibus omnis cæli ornatus distinguitur, eodem quo feruntur ordine, retulerit, atque ab orbe illo supremo, qui Saturno tribuitur, incipiens, omiſſis duobus sequentibus, quarti deniq; dominū nuncupauerit, ac dein duos itē alios transiliens septimum adiecerit, eodemq; modo progrediens, præſtides illorum deos subinde in orbem recensuerit, atque ita dies adnumerauerit, deprehendet omnes ratione quadā musica cū cælesti illa distinctione, ornatuq; congruere. Ceterū hæc una est, quæ fertur ratio. Altera verò eiusmodi. Si diei, noctisque horas à prima statim coeperis numerare, sic ut eam Saturno, dein sequentē Ioui, tertiam Marti, quartam Soli, quintam Veneri, sextā Mercurio, septimam Lunæ tribuas: per eam scilicet orbium seriē, quæ ab Aegyptijs traditur, atque item denuo facias, donec horas quatuor et viginti pertrans eas, inuenies primam sequentis diei horam Soli coherentem. Tum hoc idem in quatuor illis et viginti horis, eadem qua prius ratione si facias, Lunæ primam tertij diei horā conciliabit. Quod si subinde hoc ipsum in ceteris obseruabis, congruentem planē deum sibi dies qualibet asciuerit. Sabbatū.
Hæc Dion, festiua nimis, et arguta, ni fallor. Sed quoniam vulgò nunc Sabbatum, diesq; Dominicus vetus amicus, Dies. dominicus.

Jere nomen, cum ceteri etiam nunc retineant, scire sua dios conuenit, & hunc Saturni, & illum Solis appellatum. Nam de Solis die (quantum equidem nunc recorde) etiam Sozomenus Græcus historicus, etiamq; diuus Hieronymus: de Saturni autem, vel hic ipse Dion libro eodem, vel Frontinus in Stratagematis, vel item poeta elegiarum Tibullus, vel postremo etiam Tertullianus in Apologetico, & Gaudentius in sermonibus commemorauerunt. Sed & Faustus Milcuitanus Manichæorum propugnator ille maximus ita inquit: Placet suscipere sabatorum ocium & Saturniacis manus insertare catenis.

Dierum Nec illud omiserim, mutata dierum istorum nomina, in
nomina à quæ nunc à Christianis usurpantur, auctore Constantino principe, sicut in illius Græca laudatione meminit
Constantino mu- Nicephorus.

Quid in litteris Domitio, quatenus credendum, deq; illius euidenti, pudendoq; errore super voce attegias. CAP. IX.

DIRVE Maurorum attegias. Hoc Iuuenalis hemistichion de satyra quartadecima, quam aut eruditè, aut fideliter, aut etiam perspicaciter enarret Domitius age iam (si vacat) inspiciamus. Sed pauca de homine prius si

Domitius quis hæc etiã fortasse. Domitius igitur Calderinus Veronensis, qui decẽ abhinc annos vita functus, vir fuit acris ingenij, multa q; in litteris industriæ, Latinæ linguæ diligentissimus, Græce non incuriosus, nõ prosam cõdere absurdus, non carmen. Nimiũ sui tamen (quod opera ipsius testantur) admirator, ac pro sententia cui semel adhaeserat, etiã contra verũ cõtumax, & refractarius. Tũ ob id in scribendo quoq; iactatior, atq; omniũ præ se cõtentor, omniũ q̃ minima occasiũcula cauillator, et sine discrimi-

Refractarius.

ne vellicator. Itaq; etiā similitates eū doctissimorū ho-
 minum nimio plures exercuerunt, odioq; apud eos neu-
 tiquā obscuro laborauit. Auctoritatis vulgò tam ma-
 gnæ fuit, vt Romæ inter professores iuuenis adhuc, pri-
 mam sibi celebritatem vindicauerit. Cuius tuendæ, ac
 retinendæ gratia, factum compluries putamus, vt in suis
 operibus frontem perfricuerit, & per aqua, per iniqua
 famam captans, parum ex fide quæpiam retulerit, non-
 nulla etiam male solers, & præstigiōsus, speciem quidē
 primorem veri habentia, magno credentium dispendio,
 sententijs ignorabilibus implicauerit, & puluerem (quod
 aiunt) oculis offuderit: aut sicubi maior difficultas, nec
 ab sistens, nec congregiēdiens, spem lectoris eluserit. Ita
 dum nescire se nihil probare contendit, etiam Parthis
 aliquoties, & Creten sibus mendacior inuenitur. Cuius
 exemplum secutis alijs quoque in omnes iam litterarum
 articulos (vt verbis utar Varronis) hæc mali gangræna
 sanguinolenta permeauit, præcidēda deletili styli parte
 certatim à doctis omnibus, ne ad vitalia vsq; deserpat.
 Sunt autem editi ab eo grammatici commētarij aliquot,
 vt in Martialem, Iuuenalemq; poëtas quos & Medici-
 bus meis Laurentio, Iulianoq; fratribus dedicauit, à qui-
 bus etiam muneribus est amplissimis honestatus. Sed &
 in Statij Syluulas, & in epistolam Sapphūs, in Ibin quo-
 que Nasonis edidit quæpiam plena nimirum bonæ fru-
 gis, vbi non fucum facit, & lectoris credulitatem ludi-
 ficatur. Ceterum Georgius Merula vir planè doctus, ac
 diligens, longèq; quàm Domitius in scribendo cautior,
 & nunc primi ferè nominis non remulo (quod aiunt) sed
 velificatione plena inuectus, commentariorum illius in
 Martialem permultis editis notis, licentiam primus
 hominis magno veluti passu gradientem, prorsusque

Gāgræna.

Domitij
commen-
tarij.Merula
laus.

iam ferocientem compescuit. Nos quoque deim primæ
sub flore iuuentæ, non quidem vt ipsius libros planè de
manibus excuteremus, sed vt somniculosam iuuentutem,
velut in aurem vtranque dormientem, expergescere
mus, in ipso iam tum vestræ professionis tyrocinio sic
eundem leniter quandoque, quasiq; parcente manu se-
riebamus: & nunc idem facturos præsumus, vt cunque
res feret, quo fides nobis, libertasq; constet. Neque enim
patiemur, quatenus vires suppetent, impune illudi cre-
dula iuuentuti, & simplicia ingenia supplantari. Quo-
niam autem (vt est apud Plautum) feliciter sapit is,
qui periculo alieno sapit, cauebimus ipsi quidem pro
virili, nequid in hos libros, quod non defendi queat au-
toritatibus, referamus. Quid autem ad summam de ip-
so sentiamus, si vitia virtutibus pensamus, & qua par-
te ingenij maxime stetit æstimemus, vel epigramma tes-
tetur nostrum, quod in ripa Benaci lacus, ipso Domitij
natali solo, Baccius Vgolinus Florentinus, atque Ange-
lus Maffæus Veronensis, illius memoria studiosi, nouen-
nium ferme abhinc, incidendum saxo curauerunt, quod
& hic adscribam.

Epigram-
ma Politi-
ani Domi-
tio dicatū.

Asta viator, puluerem vides sacrum,
Quem vorticosi vexat vnda Benaci,
Hoc mutat ipsum, sæpe Musa Libethron,
Fontemq; Sisyphi, ac vireta Permessi:
Quippe hoc Domitius vagijt solo primum,
Ille, ille doctus, ille quem probe nosti,
Dictata dantem Romula iuuentuti,
Mira eruentem sensa de penu vatū.
Abi viator, sat tuis oculis debes.

Sed nimis multa fortasse de homine, pauca præsertim pol-
liciti: quod eo tamē cōsilio fecim⁹, vt offam veluti quā-
piam

pian grāmaticis istis diobolaribus, omnia quasi per nebulam videntibus, obijceremus, qui nihil omino rectum putabunt, nisi quod ipsi denique tritum diu proculcatumq; de suis illis profitentium commentariolis excerpserunt. Ad Attegiās autem quod attinet, ipsius hęc Domitij verba sunt: Alij, inquit, accipiunt lingua Maurorum Attegiās mapalia significare. Ego potius intelligo, hoc significare Mauritaniam ad extremam partem Lybię. Dionysius:

Ad summam Lybien habitant attegiās vndas,

Alcidę quā sunt statuę Maurusia plebes.

Hęc ille, videns utiq; meliora, deteriora sequens. Volebamq; sanē ista credere, sed rumor vera negat esse. Dionysii verō citat auctorē Domitius, qui si unquā vocabuli istius mentionem fecisse vllā reperietur, cedam, tollamq; manum iā tum, meque omnium haberi vanissimum non recusabo. Sed ut omni remota vesica, rem putemus ipsam, non sunt Dionysij versus hi, non sunt, verum Prisciani potius, quo libello Dionysium poetam de Græco interpretatur. Corruptit eos autem Domitius, atq; deprauat. Nam quod apud Priscianū fuit, ad Tethyos vndas, priore inducta, interpolataq; scriptura, pro eo supposuit Attegiās vndas, neutiquā (ut arbitror) facturū, si rationē carminis, aut si spatia, morasq; syllabarū consuluisset: cū vocabulum, quod est Attegiās, antepenultima porrecta syllaba, contra ipsius, quem interpretatur, testimonium, tum postrema breui, contra omnium posuerit auctoritatem. Bene quod extat Dionysius, cuius esse Græcos illius argumenti hos puto versus:

ΑΛ' ἄτοι πυμάτηρ μὲν ἐπὶ γλωχίνα νίμωνται

ΑΥΧ' ὁ σὺλάωρ Μανρσίδ' ὁ ἰθνεα γαίης.

Sed summam quidem ad extremitatem habitant

Hh 5

Prope

Prisciani
versio.

Prope columnas Maurusidis gentes terræ.

Licet autem euoluas iam, totum videbis ne nimiam quādem suspicionem subesse Attegiarum apud Dionysium: videbis alium citari pro alio, expungi veram scripturā, supponi falsam, rationem syllabarum, vel carminis haberi nullam. Et dubitabit aliquis ab ipso iam liberrimè dissentire, & refutare has nugas vel si præiudicata pridē de hominis ingenio, doctrināque opinio, causam faciat Attegiarum inuidiosiores? Ceterum Attegiarum ipsi vel tabernacula, vel umbracula, vel (si hoc magis placet) mapalia intellegimus, qualia Mauri colunt, qui Numidæ a Romanis, ut historię scriptor Herodianus est auctor. Vocabulum id Rufinus usurpat in libro Iosephi de bello Iudaico septimo: Cum ad festum, inquit, diem venisset, quo attegiarum in honorē Dei componi ac hominibus mos est. Nā quod Latine Rufinus componi attegiarum ait, id ipse auctor Iosephus ἁγνῶσις αἱσῶν dixerat Græcè.

De Baptis, & Cotytto, deq; Cotyttijs, tum apud Iuvenalem, & Horatium recta indicata lectio, enarratioque.

CAPVT I.

CECROPIAM soliti Baptæ lassere cocyton. Hunc Iuuenalis versum Domitius expositurus, erraticis (ut ita dixerim) suspicionibus fibulam laxans, ineptias hallucinatur, & nugas meras: Baptas esse inquiens Cereris sacerdotes, Cocyton Cererem. Nec arbitror hoc unquam dixisset, si quod in homine non pudoris dixerim, sed sensus omnino vestigiū fuisset. Nos enim tunc demū credituri, cum quisquam proferetur, quo satis certo auctore stetur. Sed est hoc familiare huic (agā enim iā liberius) ut cū nihil explicare possit, implicet, & quidquid obuium, sit, arripiat, eoq; feratur diffidente conscientia: quò denique

nique ipsum impetus errabundæ opinionis impellit. Nos
 antiquam comædiam poëtæ Eupolidis innui suspicamur,
 quod veterū excellens auctoritas persuasit. Etenim de
 ea sic Platonius Græcus auctor, ubi de comædiarum
 differētijs agit, Ἰσμεν γοῦν τὸν Εὐπολὶν ὡς ὅς τις ἀνέκειντο τὰς
 βάπτας ἀποπνίγντα εἰς τὴν θάλασσαν ὅπως ἐκείνων εἰς οὓς κἀ-
 θικε τοὺς βάπτας. Scimus, inquit, Eupolin, quoniā Baptas
 fabulam docuerit, ab ijs ipsis in mare summersum, contra
 quos Baptas emiserat. Lucianus quoque in ea oratio = Baptæ,
 ne, quæ inscribitur Ad ineruditum, multos empritantem
 libros, in hanc fermē sententiam: Dic mihi, in-
 quit, etiāne Aeschinis orationem aduersus Timarchū
 legis? an verò illa omnia scis, & nosti singula? Aristophanem
 verò & Eupolin subisti? Baptas integrā fabulam
 perlegisti? Tūn nihil ex his pertinere ad te putasti?
 neque ea cum agnosceres erubuisti? Sed & Hephestion
 in enchiridio, de acatalectis agēs, duos citat versiculos
 ex Eupolidis Baptis. Et Suidas vnum ex eisdem in
 vocabulo, quod est Atripheros. Iam primum igitur
 constare opinor Baptas comædiam fuisse veterem, &
 mordacem poëtæ Eupolidis. Quod autem comædiæ ar-
 gumentum, quæ materia, per ipsa, quæ nunc extant ve-
 stigia, sagaciter indagabitur. Athenienses igitur ea tē-
 pestate sacra quædam, religionesq; peregrinas, novosq;
 deos ascuerāt, quibus nocturnæ peruigilationes essent
 institutæ, magnorum dein flagitiorum causa sicuti Ro-
 me Bacchanalia. Sed inter sacra cetera, fuere etiam
 quæ dicerentur Cotyttia. Contra hæc nocturna Cotyt = Cottytiæ
 scripsisse Eupolin Baptas putamus: sed & alios co-^{sacra,}
 micos, interq; eos Aristophanē quoq; videmus, totū hoc
 genus peruigiliorū, & peregrinitatis exagitasse. Sicut
 Iuuenalis, quæ Romæ fieret contra ritū cerimoniarum,
 non

nō dissimilia dicat ijs, quæ Baptæ Athenis in nocturnis Cotyttijs patrarēt. Cicero in Legibus sic ait: Quid autem mihi displiceat in nocturnis, poëtæ indicant comici, qua licentia Romæ data, quidnam egisset ille, qui in sacrificium cogitatam libidinē intulit, quo neq; impudentiā quidem oculorum adijci fas fuit? Et mox idem: Atq; omnia nocturna (ne nos duriores fortē videamur) in media Græcia Diagondas Thebanus lege perpetua sustulit. Nouos verò deos, & in his colendis nocturnas peruigilationes, sic Aristophanes facetissimus poëta veteris comædiæ vexat, vt apud eum Sabadius, & quidam alij Dij peregrini iudicati ē ciuitate eijciantur. Apparet vtique de Ciceronis testimonio cū Aristophanem, tum Comicos alios veteres cōtra nouos deos, contraq; nocturnas peruigilationes, acie styli destrinxisse. Cū verò ex superioribus liqueat Baptas fuisse comædian, qua turpia, & obscœna carperentur, atq; hīc de Baptis, deq; nocturnis Atheniensium sacris mentio, quæ nos Cotyttia fuisse appellata declarabimus, quis non intelligat iam baptas fuisse deniq; qua potissimum fabula talia vexarentur? Strabo autem in libro de Geographia decimo, Cotyttia, Bendidiaq; sacra fuisse apud Thracas narrat, ex quibus Orphica sumserint originem, deamq; Cotys nominat Cotyn, cuius faciat Aeschylus mentionē. Tum idem paulò post Athenienses ait multa ex peregrinis sacris accepisse, ὧς τε καὶ ἐκ τῶν Ἀπιδύων, inquit. Sed & inter cetera, quæ peregrina ab ijs recepta sacra commemorat, prima enumerat Tracensia, quæ suprā ostendimus Cotyttia: Bendidiāque appellari. Liquet igitur Cotyttia ab Atheniensibus sacra externa coli solita, liquet etiam vexata à Comicis. Coniectura autem ducimur, vt cū de Baptis hīc mentio, quam scimus fuisse

Eupoo

Aristo-
phanes.
Sabadius.

Bendidia.

Cotys.

Id est, Ita

vt etiā co

mædijs

sint decā-

tata, seu

explosa.

Eupolidis comœdiam, deque sacris Atheniensium nocturnis, in capotissimum id genus sacra exagitantur. Ceterum deam, quæ talibus præfset ritibus, perunigilijsq; Cotyttò vocatum putamus, à qua etiam recta ratione Cotyttiorum est innata appellatio: quæ quoniam dea comœdijs veteribus defamatisima, ideo Synesius in epistola quadam cuius principium est, ὁ καὶ τ' οὐνομα δαλῶ καὶ πῶς προαίρειν, ad hunc planè modum narrat: Ερμῆ καὶ Ἡρακλείῳις παλαίστρας ἐφόροις οὐδὲ κατὰ μικρὸν περιπαί. κοῦτοῖ δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀττικῶις κονισάλοις νεωκοῖς. Quibus verbis significatur eum, de quo in epistola agat, non Mercurio congruere, non Herculi palestræ præsidibus, sed esse Cotyttus aditimum, ceterorumque apud Atticos despicatissimorum. Quare cotyttò legendū, non cocyton, præsertim cū syllabæ repugnet quantitas, quæ ne tum quidem brevis, cū c, alterum subtraheris, ut Domitius præscribit, inscitè ille quidem nimis (sit verò venia) nimis inquam inscitè, negligentèrque, qui non cogitauerit primam nominis syllabam non positi modò, cui duntaxat occurrit, sed natura quoque productam. Quidā tamen hanc deam Cotyn maluerunt, quàm Cotyttò, sicuti Strabo supra, sicuti alibi Synesius idem his verbis: θαρρῶν ἀποφαίνου τὸν ἄνδρα ἡμίγυνος αὐτόχρον μαθισώτηρ τῆς κότυς. Audacter, inquit, pronuncia virum cum semimarem statim, sodalēque Cotys. Quem exponens locum Suidas, Cotyn deam coli ait turpium præsidem. Vnde, inquit, sunt Clisihene, & Timarchi, & quicunque lucri gratia formam colunt, ad infandam libidinem, sicut effeminati, & capillum fingentes vniuersi. Sed & alibi credo inuenient, quibus hæc adiuvantur, viri docti, si doctriæ studium adhibuerint. Quin apud Horatium quoque in Epodis ita legendum

Cotyttiorum
appel-
latio.

Id est, &
nomini
seruus &
instituto.

Coty.

Clisihene-
na.
Timar-
chi.

exia

Horatij
locus.

494

LIBER

existimamus. Inultus ut tu riseris Cotyttia: non v
plerique codices Cocytia. Et in vetustissimo libro, qui
sit Georgij Antonij Vespucij Florentini, Græce Latina
neq; docti hominis, vocabulum id ante penultima syllaba
t, retinet, non c, vestigium arbitror vñ adhuc in
tegrum veræ, integræq; lectionis.

Sententia de Claudiano exposita, relatu perquam lepi
da fabellæ. Tum fabella altera non insuauior è Græ
coitidē versa, super Venere & rosa. CAP. XI.

CLAUDIANS in libro de raptu Proserpinæ se
cūdo, de Venere dea rosas purpureas colligente loquēs,
ita inquit: —Sic fata cruoris Carpit signa sui.
Locus sanē videri obscurus poterat, nisi apud Aphthon
nium in Progymnasmatibus rhetoricis exposita fabella, sic
propemodum: Qui rosæ pulcritudinem demiratur, pla
gam Veneris consideret. Amabat Adonin dea, Mars ip
sam. Quodque dea foret Adonidi, Veneri Mars erat,
Deus deam adamabat, deaque hominē sequebatur. Par
cupido, tametsi genus dispar. Perimere Adonin Mars
zelotypus tendebat, finem putans amoris, Adonidis ne
cem. Ferit Adonin Mars. Accurrit auxilio Venus festi
nans, in rosas incidit, ac se spinis implicuit, ita pedem
perforatur, qui vulnere manarat cruor, de se rosam co
lorauit. Sic rosa, quæ prius candida, quod nunc cernitur,
facta. Attigimus ipsi quoque fabellam hanc in Rustico
nostra, versiculo illo:

Idalio pudibunda sinum rosa sanguine tinguit.
Sed & vniuersum pulcerrime numeris vernaculis com
plexus, Meccenas hic æui nostri Laurentius Medices,
ut in omni virtute, sic etiam in poëtica eminentissimus.
Nonnus autē poëta mirificus lib. I. & XL. Dionysiacōn
Martē ipsum, cū ab eo fuerit Adonis occisus, in apru
semet vertisse fabulatur, ita de Venere scribens. μὲν γὰρ

ὅτι

ὅν οὐκ ἔθελε λείπειν τερπωλῶν ἅτε μάστις, ἐπὶ τοῦ εἰκόνι
μορφῆς ἄρως καρχαρόδωρ θανατηφόρον ἦν ἰάλλων (κλομα-
νὴς ἤμελλεν ἄδωνιδι πυλαμὸν ὑφαίνειν. Negat his versibus
Nonnus delectatū fuisse apri Venerē, quonā fore co-
gnouerat ut apri figurā indueret aliquādo Mars, ac prae-
zelotypia necaret Adonin. Rosam verò esse alioqui gra-
tā Veneri, nec ille tacet lepidissimus epigrammaton vates:

I felix rosa (inquiens) molibusq; fertis

Nostri cinge comas Apollinaris,

Quas tu ne fere candidas, sed olim

Sic te semper amet Venus memento.

Sed & Vergilius in Elegidio quodā suo (cur autem non vir^o pro-
suum credamus, quod omnium sit elegantissimū?) sic ait: ijcies prae-
Sideris & floris est domina vna Venus.

Ceterum Libanius ille quoque sophista Graecus, nec vl-
li Atticistarum secundus, ita quodam velut angulo su-
per argumento isto de rosa Veneris, lusitat: Quo in-
quit, tempore iudicem deabus pastorem fabula dedit,

malē habebat Iunonem, malē Mineruam quoque cestus
ille Veneris, in quo amabilitas, in quo etiam Cupido est.

Ita venturas prius in certamen negabant, quā vbi a se

Venus medicamentum foret amolita. Sic enim cingulum

illud appellabant. Atqui ne vos quidem, Venus dicebat,

lenocinijs vacuē. Tu diadema aureum crinibus, tu galeā

similiter auream geris vertice. Sed enim fucos istos ha-

bere per me vobis liceat, liceat modò per vos ornatum,

contumque mihi alium asciscere cinguli vice. Sic morē

deabus gerens ire ad Scamādrum pergit, lectura flores,

quā se pratū sub ripa explicabat herbidum. Simul aqua-

le ipsa blande perspicuaq; suberant, & ad lauandum

illices. Lota ibi dea, statim (qua caussa venerat) orna-

tum querebat sibi. Tum nescio qui mirē suavis aspirare

odor

Id est, So-
lum autē
aprorum
noluit cō-
spicere
oblecta-
mentum,
utpote
Vates,

quoniam
apri sub
imagine
Mars de-
tū letale

vir^o pro-
zelotypia
infamia pa-
ratur erat
interium

Cestus
Veneris

Nonnus

Illex.

odor visus. Iam lilia, iam violas legerat dea, cum tamen odor ille magis interim, magisq; blandiebatur. Pergit auræ fragrantis vestigia subsequi, videt rosam, visamq; naribus admouet, & esse hanc suaueolentiæ illius matrem cognoscit. Ibi flores aspernata ceteros abiicit humi, tantumq; rosis coronata, recepit se ad Idam denuo. Nec autem plus Veneri flos, quam flori Venus conciliare gratiam visa. Adeoque confestim Iuno, Minervaq; viæ, ut ne ipsæ quidem pastoris expectarint calculum, sed accurrentes utraque sertum crinibus detraxerint, florēque deosculatæ ipsum, rursus Veneris capiti reposituerint. Hactenus de rosa Libanius, cuius tamen lingue Græcanicis pictæ coloribus, nitidissimum teætorium, nescio an ad vnguem nostra ista tumultuaria Latinitas repræsentauerit.

Græcani-
ei colo-
res.

Quomodo inuenta purpura: simul explicatus
Nonni locus, Græci poëtæ.

CAP. XII.

Quo pacto inuenta sit purpura nō alienū fuerit hic referre, vel ut Græci poëtæ Nonni locus intelligatur, vel ut fabula præquam lepida, Latinis intacta, noscatur. Prequā. Est autē apud Pollucē libro de verbis idoneis ad Cōmōdū primo, in hanc sententiā: Tyrij ferūt (inquit) captum amore Herculē nymphæ cuiusdam indigenæ, cui nomen Tyro, sequebaturq; eū (inquiunt) canis antiquo more, quo dominū canes vsque etiam ad concionē comitabantur. Quare canis hic Herculeus irreptantem scopulis purpuram conspiciatus, peresa caruncula, sua sibi labra cruore Puniceo infecit. Cum igitur ad puellā Hercules adiisset, deletata illa insueta tinctura, quā ceu florentē in eius canis labris aspexisset, affirmavit sibi cū illo postea hac nihil fore, nisi ad se vestē afferret, etiā canis illius la

brus

bris splendidiorem. Quocirca inuenta Hercules animā
te, collectoq; sanguine, munus puellæ detulit, primus (vñ
Tyrij dictitant) auctor Punicæ insecturæ. Nos igitur in
Rustico nostra, propter hoc ipsum deniq; conchā dixi-
mus Herculeam, cum purpuram significarem. Porro Concha
Herculeæ
autem Nonni poëtæ versiculi super hac ipsa fabula sic
in libro quadragesimo Dionysiacen inueniuntur;

καὶ τυρίης σκοπίαζε λιθινμῖνα φάρια κόχλη
πορφυρίης σπινθίρας ἀκοντίοντα θαλάσσης
ἤχι κύμα ἄλιεργός ἐπ' αἰγιαλοῖσιν ἐρίπῳρ
ἐν δόμουχον χαροπῆσι γενεῖάσι θισκελορίχθῶρ,
χιονίας πόρφυρι παρῆδας ἐνδοθι κόχλος
Χίλια φοινίξας διεφ' πυρὶ, τοῦ ποτ' ἐμούνω
φαίδρορ ἀλιχλαίνωρ ἐρυθαίνετο φᾶρ & ἀνάνῳρ.
Et tyria spectata insectas vestes concha.

Purpureis splendoribus micantes maris.

Vbi canis cursitans in maris litoribus mandens:

Abditum sublucentibus faucibus admirandum piscem,

Nineas rubefacit maxillas intra concham,

Labra purpurissans toranti igne, quo olim solo

Amæna purpuratorum rubescebat vestis Regum,

Salutis augurium quod sit apud Suetonium.

CAPVT XIII

SVETONIVS Tranquillus in Augusto sic ait: Nō
nulla etiam ex antiquis cerimonijs paulatim abolita re-
stituit, vt salutis augurium, &c. Quod autem fo- Salutis
ret salutis augurium, video etiam à doctis aliquot auguriis
ignorari. Nos eam rem libro septimo, trigesimoque
Dionis historiarum ad hanc sententiam reperimus: Tum
verò etiam salutis augurium quod appellant, longo
interuallo fecerunt. Est autem modus augurij quispia-
m, vt si Deus permittat, salutem populo poscant,
quasi ne salutem quidem à Dijs petere fas, ni prius hoc
ipsum Dij concesserint. Observabatur autem dies vna
li quos

quotannis, in qua nullus ad bellum proficisceretur exere-
citus, nemo se contra pararet, nemo pugnaret. Quocir-
ca in assiduis periculis, maximeq; civilibus, neutiquam
fiebat. Nam & arduum in primis, puram rebus his om-
nibus diem seruare, & perquam absurdum videri pote-
rat, vltro seditionibus detrimenta sibi ipsos incredibilia
conciliare, cum & victis ea res futura esset, & item via-
toribus perniciofa, mox autem salutem à dijs immorta-
libus petere. Ceterum tum fieri quidem augurium eius-
modi potuit. Sed ne id quidē purum processit, quoniam
aduersæ quæpiam aues deuolarunt, vnde augurium cap-
tum, aliq; item signa inauspicata apparuerunt. Idemq;
etiam libro quinquagesimo scribit, ab Augusto pace ter-
ra, mariq; parta, lanum clusum, neque non salutis augu-
rium factum, quod antè multis causis fuerat omissum.

Naulia quæ sint in Ouidij Artibus: atque inibi de barbaris
organorum appellationibus, quibus Græci nostrique
vtantur, quodq; etiā Chaldæi Græca interim, nostraq;
id genus vocabula non aspernantur. CAP. XIII.

Disce etiam duplici genialia naulia palma
Vertere, conueniunt dulcibus illa modis.

Naulia. NAVLIA diminutiuum puto, siue nablia, ab illis, quæ
Nablia. vel naula, vel nabla dicimus. Etenim, b, litteras & u, sera-
Naula. me pro eisdem positas inuicem sæpe veteribus monimen-
Nabla. tis adnotauimus. Suidas etiam, Nabla organi species ait.
Id est, Nō & idem alio loco: Psalterium, inquit, organum est musi-
naula lu- cum, quod naula etiā vocatur. Quin & Sophoclis vera-
etibus, nō sum Plutarchus adducit, δ νᾱυλᾱ κᾱκυλοισιρ, δ λῆρα φῆλα,
lyra gra- libro eo, quem super « Delphico fecit: sed & Theodo-
22. retus in psalm. os de eo meminit, & Plutarchus in libris
Symposiacis. Ex quo nos in Nutrice:

-N

-Non quæ duplici geniale resultant

Naula citata manu.

Sunt autē multa organorū barbara nomina, sicuti Strabo Organo-
 bo narrat libro decimo, inter quæ Naula quoq; enume-
 rantur, hoc est, psalteria. Sed & illud obseruavi nuper
 apud Danielelem prophetam, ducēte me scilicet in recessus
 sus illos, & sacra studiorū suorum penetralia Ioannē Pi-
 cō Mirandula. Græca etiā quæ videantur, Latinaq; adeo
 istiusmodi organorū nomina, quanquā paulō corruptius,
 à Chaldeis quoque auctoribus usurpari, vt carna pro
 cornu, cathros pro citara, sabecca pro sambuca, psante-
 rin pro psalterio, samphonia pro symphonia. Quin Gal-
 lus Solomon, ordinarius apud Hebræos enarrator sacra-
 rum litterarum, Neuel ait esse Hebraicē, quod ibi psal-
 terin, id est psalterium legatur, Constat autē litteris id
 nomē tribus ⁷ ex quo etiam navel in Esaia legitur,
 & Amos, & Græca dein figura Naulon, à quo diminui-
 tum sit naulion hoc Ouidianum. Siquidem nouitiæ istæ
 sunt notæ, quibus Hebræi nunc pro vocalibus vtūtur, vt
 idem & comperit, & ostendit Ioannes Picus Mirandula
 meus, vnius omnium prorsus ab omni parte beatissimus,
 in opere singulari, atque admirando, quo psalmos à sep-
 tuaginta versos, isto notarum præcipuè argumento, do-
 cēt Hebraicæ veritati respondere. Ne iam insultare Iu-
 deus, aut obijcere possit, ea eos in tēplo singulis canere
 horis, quæ ne ipsi quidem satis versa fideliter existime-
 mus. Denique Genitalia cur dixerit Ouidius, facile noris,
 verba ipsa legēs de Scipionis Aphricani Aemiliani ora-
 tione, contra legem iudiciariam Cornelij Gracchi, quæ
 posita sunt in Macrobij Saturnalibus, eorumq; principia
 um sic est: Docentur præstigias inhonestas: cū cinædulis,
 & sambuca psalterioq; eunt in ludū histrionum, discunt

Organo-
rū nomina.

Vide Jan. Dni
 sup lib 2. An.
 maduersonum
 cap. 59.

Carna.
 Cathros.
 Sabecca.
 Psalterin.
 Sāphonia.
 Neuel.

Naulon.
 Naulion.

cantare, quæ maiores nostri ingenuis probro ducere voluerunt. Eunt, inquam, in ludum saltatorium inter cinaedos, virgines, pueriq; ingenui. Sic Scipio. Tum Ambrosius quoq; libro ipso de vtilitate ieiunii tertio, psalteria docet adhiberi conuiujs, vt libidines incitentur. Sed enim in comædijs quoque crebra psalteriorum mentio. Porro vocabulum ipsum Hebraicum est, nam Græcè psalterium dicitur, Latine laudatorium, sicuti diuus Hieronymus ait in epistola ad Dardanum, docens in clypei modum quadrati esse formatum, chordarum decem, quanquam Romanus Emanuel Hebraico commentario in psalmos, vtriculariam putet esse fistulam Neuel, videlicet etymon sequutus, quod ab vtre deduci vocabulum illud apud Hebræos videatur.

Qui fuerit auctor Sybaritidos, de quo Ouidius, deq; Sybariticis libellis apud Martialem, luxuq; item cetero Sybaritarum.

CAP. XVI

OVIDIVS in epistola ad Augustum libro Tristium Secundo, sic inquit:

Sybaritis. Nec qui composuit nuper Sybaritida fugit.

Quæritur inter litterarum studiosos quinam sit is, qui Sybaritida composuerit, quodue ipsius operis fuerit argumentum. Nos vtrunque apud Lucianum deprehendisse videmur, in oratione, quæ est ad ineruditum, qui multos emptitaret libros. In ea scriptum est ad hanc ferè sententiam: Dic mihi hoc quoque, inquit, si Bassus ille sophista vester, aut tibicen Battalus, aut cinaedus Hemitheon Sybarita, qui vobis mirificas composuit leges, quo pacto insanire oporteat, et velle, et pati, ac facere illa, si horum quispian nunc leonis pelile circumdatus, clauamq; tenens incedat, quid eumne putet Hercule spectatibus visum iri? Sed et Philo Hebræus, in vita ipsa Moysis, Comedias, inquit, et Sybariticæ nequit

Hemi-
theon.

Sybariti-
cæ nequi-
tæ.

Nequitias componentes. Martialis quoq; in libro duodecimo epigrammatum de Sybariticis libellis ita;

Qui certant Sybariticis libellis,
Museti pathicissimos libellos,
Et tinctas sale pruriente chartas,
Instanti lege Ruffe: sed puella
Sit tecum tua, ne Talafionem
Indicas manibus libidinosi,
Et fias sine foemina maritus.

Hemitheon igitur fuisse videtur, non, ut Domitius ariolatur, Sybaris, à quo vel Sybaritis, vel libelli Sybaritici obscenissimo sint argumento compositi. Notabiles autem sunt in primis luxu, et delicijs Sybaritæ, sic ut præcipuos omnium colerent Ionas, atque Tyrrenos: quoniam alteri Græcorum, alteri barbarorum luxuriosissimi. Ab his etiam fabulæ Sybaritæ, quales ferè apud Aesopum, et prouerbium deductum, Sybarites per plateam, contra fastuosius ingredientiæ. Atque hæc quidè de Sybaritis, aliæq; non dissimilia Suidas. Plutarchus autem in conuiuio septem sapientum, morem fuisse scribit Sybaritis, mulieres ab usque anno priore ad conuiuia vocandi, ut veste, auroq; moliri, exornareq; per ocium se possent. Sed et Maximus Tyrius in dissertatione tertia de voluptate, primos enumerat Sybaritas inter eos populos, quos vult mollissimos, deliciosissimosq; videri: neque non Sibariticæ etiam saltationes commemorat. Quam idem in dissertatione alia, cui titulus, Quæ finis sit Philosophiæ, ferè in hanc sententiam: Crotoniætes, inquit, oleastrum adamat, Spartiætes armaturam, Venationes Cretensis, luxum Sybarites, Ion choros.

Sybaritas
rū luxus

Sybarites
per plateam

Hinc ergo Iuuenalis:

Nullum crimen abest, facinusq; libidinis, ex quo

li 3

Pau

Paupertas Romana perit, hinc fluxit ad Istros,
Et Sybaris colles.

Asipulatur & Strabo, qui Sybaritas omni sua felicitate, propter delicias, luxumq; , septuaginta solis diebus fuisse narrat à Crotoniatibus exturbatos. Quin dictum quoque Plutarchus Sybaritæ ponit in Pelopide negantis mirum facere Spartiatas, qui se in bellis morti obijcerent, ut tantos labores, victumq; illum, quo utebatur, effugerent. Aristoteles autem moralium Eudemiorum primo, Smyndiriden quoque Sybaritam comparem Saradanapalo, inter voluptarios nominavit. Illud urbanū sanè, quod Aphricanus tradit in Cestis, sic enim Græce liber ipsius de re militari inscribitur. Etenim Sybaritas ad deliciarum venisse narrat, ut equos in cōiuvia introducerent, ita institutos, ut audito tibie cantu, statim se tollerent arrectos, & pedibus ipsis prioribus vice manuum gestus quosdam chironomie, motusq; ederent ad numerum saltatorios. At enim tibicen, inquit, ibi quispiā contumelia effectus transfugit ad Crotoniatas hostes, paulò ante prælio superatos à Sybaritis: & quod è Rea pub. foret illorum, pollicetur (si fidem modò habeāt) sua opera Sybaritarum cunctorum equites in ipsorum venturos potestatem. Credita res, & belli dux creatus à Crotoniatibus tibicen, conuocat omneis quotquot eiusdem foret in vrbe artificij, modulamentumq; ijs indicat, atq; ut visum tempus, procedere in hostē iubet. Sed enim Sybaritæ fastu præturgidi, quod equitatu superabāt, eū contrā, præliumq; conserunt. Hic autē repente dato signo tibicines vniuersi cōspirant. Ecce tibi igitur conserim modulamine agnito, cantuq; illo vernaculo, tollunt, eriguntq; semet in pedes equi Sybaritæ, fessoribus exussis, & quod tripudium domi didicerant, etiam in acie exhibent.

Equorum
tripudia.

exhibent. Ita capti omnes equites, sed humi iacentes omnes equi, sed tripudia representantes. Tātū de Sybaritis Aphricanus.

De Aristidæ Milefiacis, de quo sit apud Ouidium: deque Milefiorum delicijs.

CAP. XVI.

OVIDIVS idē in eadē ad Augustum epistola sic ait:

Vertit Aristiden Cifena, nec obsuit illi

Historiæ turpes inseruisse iocos.

Qui sit hic Aristides, quāue libros materia fecerit, magna hesitatio: nos autem studiosam iuuentutem ad auctorem Plutarchum delegamus, cuius in M. Crassi vita, sub hoc propemodū intellectu verba sunt: Collecto igitur Seleucensium senatui libros Aristidæ Milefiacōn perquā impudicos ostentauit, nihil in eo mentitus, si quidem reuera fuerant inter Rusti sarcinas reperti. Quod & Surenæ præbuit occasionem probri, cauilliq; aduersus Romanos, cū ne inter bella quidem continere semet à rebus litterisq; huiuscemodi valerent. Ita Plutarchus. Est autem Surenus apud Persas magistratus nomen, quasi prætorem dixeris, quod & Zosimus ostendit. Atque hunc quidem Plutarchi locum transcriptum planē sicuti alia pleraq; in Appiani quoq; historia deprehendes. Lucianus item in amoribus sub hoc penē sensu, de Aristide: Magnopere, inquit, me narratiuncularum tuarum perquā impudicarum lepida, & dulcis suadela lactauit, vt propemodū te esse Aristidem, meq; sermonibus crederem Milefiacis demulceri. Quocirca etiā Apuleius epigrāma ipsum statim, quod in frōte asini sui collocauit, ita exorditur: At ego tibi sermone isto Milefio varias fabellas conseram, auresq; tuas beneuolas lepido susurro permulceam. Ex quo Martianus: Nam certe, inquit, mythos, poëticiæ etiam diuersitatis delicias

Milefiacæ
Aristidæ

Surenæ

Milefius
sermo

Milesiæ
deliciz.

304

LIBER

Milesiæ: & reliqua. Fuere autem Milesij quoque deli-
ciz, luxuq; notabiles ex eoq; prouerbiū Græce fertur,
οἱκοι τὰ μιλῆσια, μὴ γὰρ ἐν δαδῇ. Hoc est, domi, non hic Mi-
lesiæ, videlicet in eos, qui domesticū luxū celebrant, ubi
minus probatur. Nam sic Lacedæmone Milesius hospes
audiuit, cū delicias patrias extolleret, sicuti est scrip-
tū in Zenodoti prouerbiorū collectaneis. Sed & Maxi-
mus Tyri⁹ idē significat, qui Milesios à vestitu molliora
re vocat ἐν μακροτάτοις. Ex quo apud Vergilium in Ge-
orgicis:

Id est,
molestif-
simè in-
dutos.

-Milesia velleramymphæ Carpebant.

Ex quo illud item Horatianum:

Alter Miletī textam cane peius, & angui
Vitabit chlamydem.

Iones de-
licati.

Sunt autem omnino Iones quoque ceteri præquā deli-
ciz habiti defluentes, quod in veteribus memorijs pas-
sim. Ceterum: ne hoc quidē tacitum præteribimus, Ve-
retro solitas vti Milesiacas fœminas ē corio: sicuti scrip-
tum etiam apud auctorem Suidam. quin item apud eun-
dē legimus à Milesio Cadmo libros cōpositos quatuor,
de soluendis amoribus.

Correctus in tragœdia Senecæ locus, atque ex Græ-
ca remotiore fabula declaratus, super Nemæo
leone.

CAP. XVII

Senecæ
locus.

IN tragœdia Senecæ, quæ Hercules furens inscribi-
tur, hic Senariolus legitur:

Sublimis altæ luna concipiat feras.

Vulgarijs.

Alias enim codex habet vetustus ex publica Medicea fa-
milie bibliotheca, non altæ, vt in vulgarijs exēplaribus.
Cuius intellectu loci nō temere aliunde quā ex Achille
desumferis, quæ auctore Iulius quoq; Firmicus in Ma-
thescōn libris, & citat, & laudat. Is igitur in cōmētarijs
Aratēis, cū de Luna verba facit, ita scribit ad verbū:

Lunæ ha-
bitatio-
nes.

ἢ τὰς

ἵναί τι ἐν αὐτῇ οἰκίσιν ἄλλην ποταμὸν τε καὶ ὄρεα ἐπὶ γῆς,
 καὶ τὸν λίαν τὰ τὸν νεμῖαιον ἐκείνην περὶ μυθολογῶσιν. id
 est, In ea etiam habitari, fluuiosq; esse & cetera, sicut
 in terra. Quin Nemeæum quoque illinc cecidisse leonem
 fabulantur. Ex quo nos in Nutrice: -Nemeæaque
 tesqua Lunigenam mentita feram.

Quid sit apud Iuuenalem Fraterculus gigantis. Quidq;
 apud alios Terræ filius, ibidemque de Manij voca-
 bulo.

CAP. XVIII.

Vnde fit vt malim fraterculus esse gigantis.

VER'SVM Poëtæ Iuuenalis hunc ex Satyra quarta,
 quicumque hactenus interpretati sunt, hærent in sale-
 bra, quantum video, nec enarrare illi quidem mihi, sed
 risum captare anilibus fabulamentis, vel derisum potius
 videntur. Quippe alij gigantas in simias conuersos, alij
 post gigantas à Terra simiam productam in Deorum
 contentum comminiscuntur: frigidiora his alia, quæ si-
 cut ille Martialis rhetor, Neronianas thermas refrige-
 rarèt. Etenim nullo quantū intelligam sensu, nullo (quod
 sciam) dicuntur tradente has nugas auctore. Mihi fra-
 terculus gigantis significare hominem videtur, nullis ma-
 ioribus ortum, ignoto genere, obscuroq; quoniam cuius
 ignorabantur parentes, eum vulgò appellare veteres
 Terræ filium consueuissent. Ex quo persius: -Præsto
 est mihi manius hæres,

Neronia-
 nas ther-
 mas refri-
 gerare.
 Fratercu-
 lus gigā-
 tis.

Progenies terræ, quare ex me quis mihi quartus

Sit pater, haud pròtè dicā, tamen adde etiam vnum.

Vnum etiam, terræ est iam filius.

Vides igitur vel vni^o auctoritate Persij, terræ filiū dici,
 cuius nescirentur parentes. Nec adeò putes otiosè Ma-
 nium illic à Persio nominatum. Vt enim omittam, quæ de
 Manio scribit Aricino Pōpeius, etiā Manij nomē ipsum

Manius.

Græcus auctor Sozimus Romanæ historiæ libro tertio, non quia natus mane, sicuti ceteri, sed à manibus ait appellatum. Quin M. Varronis liber compluries à Marcello citatur Manij titulo, etiam nescio quid alicubi de fucnere attingens, ut fauere hunc quoq; augurer nobis. Cicerone item in primo epistolarum volumine ad Atticum;

Terræ filius.

Sed hæc ad te scribam aliàs subtilius, nam neque adhuc mihi satis nota sunt, & huic terræ filio, nescio cui, committere epistolam tantis de rebus non audeo. Sed idem quoq; in epistola ad Trebatium sic ait: Cn. Octavius, an

Sic. loc.

Cn. Cornelius quidem tuus familiaris, summo genere natus, terræ filius: quod in quibusdam codicibus deprauatum, proq; eo suppositum Zeræ filius, cum verior scriptura maneat adhuc in libro peruetere quondã doctissimi viri Philelphi, nunc Laurentij Medicis patroni litterarum, simulq; in libro altero de vetere (ut apparet) exscripto, qui nunc in bibliotheca publica Medicæ familiæ.

Philelphus.

Vides à Cicerone quoq; nihilo secius ignotum prorsus hominem terræ appellari filium. Lactantius etiam diuinarum Institutionum libro primo his utitur verbis: Minutius Felix in eo libro, qui Octavius inscribitur, sic argumētatus est: Saturnum, cum fugatus esset à filio, in Italiamq; venisset, Cæli filium dictum, quod soleamus eos, quorum virtutem miremur, ad quos repentinè aduenerint, de celo cecidisse dicere: Terræ autem, quod ignotis parentibus natos terræ filios nominemus. Hactenus Lactantius. Sed & Tertullianus in Apologetico, de eodem Saturno sic scribit: Dictus autem Terræ, & Cæli filius, quia ignoti, vel ex inopinato apparentes de celo superuenisse dicuntur, ut terræ filios vulgus vocat, quorum genus incertum est. Quare cum hoc præoptaret, homo esse obscurus, q̃ nobilis iuuenalis, quod olim prodigio par erat in nobilitate

Cæli filij.

tate

tate senectus, utpote se uientibus in eam Romanis Principibus, malle se ait fraterculum gigantis, hoc est, terræ filium, quod (ut ostendimus) obscurum significat, quàm nobilem, patriciumq; Gigantes enim terra editi. Suauius autem fraterculum quàm fratrem, ne videretur vastitatem illam, molemq; gigantei corporis, sed generis duntaxat ignobilitatem concupiscere.

Super aspiratione citata quæpiam, simul enarratum Catulli nobile epigramma.

CAP. XIX.

QVINTILIANVS libro Oratoriarum institutionum primo de aspiratione agens, ita inquit: Parcissime ca veteres vsi etiam in vocalibus, cum ædos, ircosq; dicebant: diu deinde seruatum, ne consonantibus aspirarent, ut in Græccis, et in triumphis. Erupit breui tempore nimius vsus, ut choronæ chenturiones, præchones adhuc quibusdam inscriptionibus maneant. Quade re Catulli nobile epigramma est. Hæc ille: Putamus autem epigramma citari hoc potissimum:

Aspirati-
onis vsus.

Chommoda dicebat, si quando commoda vellet

Dicere, et hinsidias Arrius insidias.

Et tum mirifice sperabat se esse loquutum,

Cum quantum poterat dixerat hinsidias,

Credo sic mater, sic liber auunculus eius,

Sic maternus auus dixerat, atq; auia.

Hoc misso in Syriam requierunt omnibus aures,

Audibant eadem hæc, leniter, et leuiter.

Nec sibi post illa metuebant talia verba,

Cum subito affertur nuntius horribilis:

Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,

Iam non Ionios esse, sed Hionios.

Est verò obseruandū, ut etiam in pronuntiando, quædam
modum

modum in scribendo vocibus aspirares. Quod nunc Graeci tantum in consonantibus, Latini ne in consonantibus quidem retinuerunt. Contra veteres Latini etiam in loquendo vocalibus aspirabant. Ex quo Cicero in Oratore ad Brutum ita scribit: Quin ego ipse cum scirem ita maiores loquutos esse, ut nusquam nisi in vocali aspiratione vterentur, loquebar sic, ut pulcros, Cetegos, triumpos, Cartaginem dicerem. Aliquando, idque sero conuicio aurium, cum extorta mihi veritas esset, vsum loquendi populo concessi, scientiam mihi reseruavi. Sic Cicero. Sed et aureolum vidi equidem nuper apud Laurentium Medicem nomisma, cum titulo, TRIUMPVS. et item argenteum alterum, cum vulgatiore hoc, TRIUMPHVS. Quin Aul. quoque Gellius in secundo Nocturnum Atticarum testatur veteres, hanc litteram, seu spiritum, plerisque vocibus verborum formandis (ut ipse inquit) roborandisque inseruisse, ut sonus eorum esset viridior, vegetiorque. Sed et Priscianus ait aspirationem vocalibus extrinsecus adscribi, ut minimum sonet, consonantibus autem intrinsecus, ut plurimum. Quare si constare tibi Catulliani epigrammatis leporem voles, aspirationem ipsam suo loco, quantum poteris, pronuntiabis. Sed ista video iam sic innotuisse, ut aliena fortasse cuiuspiam videri possint: atqui tamen penes adhuc equidem adulescens, coram litteratis aliquibus, quos et meminisse arbitror, de hoc ipso loco ad Domitium Florentium retuli: qui sic ei statim applausit, ut ingenuè fateretur, se plus eo die ab vno scholastico didicisse, quam multis ante annis à quopiam professorum. Scit Aurelius Ariminensis (ut alios omittam) qui nunc Patavii degit, praestanti iuuenis et ingenio, et litteratura, quam multos abhinc annos, istam de nobis enarrationem Florentium tamen quidem agitas acceperit, quamque sit (ut idem postea Patavii narrabat) noua prorsus, ignotaque

Vsum lo-
quendi po-
pulo.
Trium-
pus.

tam tum visa omnibus, ad quos de ea. Catullum autem
 planè vniuersum Veronæ (scit hoc vir liberrimi ingenij
 Baccius Vgolinus) intra officinam quampiam, quò nos
 pluuia coëgerat, viris aliquot literatis penè cogētibus,
 enarrauimus, cum quidē illic adesset etiam Guarini pro-
 pinquus, Ioannes Baptista (ni fallor) nomine, simulque
 Dantes quidam Aligherius, quintus vt aiebat à Dante
 Florentino Poëta, neque non duo, qui tum Veronæ non
 indocti homines profitebantur, magnaq; itidem scolasti-
 corum manus, ita pronis auribus nostra illa qualiacūque
 accipientes, vt identidem clamarent demissum cœlitus
 Angelum sibi (sic enim aiebant) qui Poëtam cōterrane-
 um interpretaretur. Neque ob id istorum tamen comme-
 mini, quò inuenta mea mihi denique vni, nullo in parti-
 cipatum recepto, tribui postulem, (non enim sic mihi ar-
 rogo) sed ne quis forsan alienis laborib; me, quasi coruū,
 aut vulturē relictis ab aquila cadaueribus putet vesci.

Dantes.

Emendata apud Suetonium, & enarrata nox hæc Asco-
 pera:

CAPVT XX:

VITIATI deprehenduntur Suetoniani codices in
 Nerone. Nam sic vtique in omnibus: alterius collo, &
 scopa deligata, simulq; titulus: Ego quod potui, sed tu
 culleum meruisti. Nam neque scopa Latine dicitur nu-
 mero singulari, & si maxime dicatur, nihil tam æn com-
 mercij scopis, & culleo. Sed enim in vetustis exem-
 plaribus vestigium, vt arbitror, extat incoluntis, verèq;
 lectionis, hoc modo: Alterius collo ascop. i deligata.
 Quare si litteram penultimam per scripseris, Ascopera Ascoperā.
 fiet, quod & esse rectissimum puto: siquidē nesci Ascop-
 pera sacculus pelliceus: compositumque nomen Græcè Id est,
 est, ex vtre & sacco. de quo vocabulo ita scribit Suidas, Ascopera
 σακκῆρα τὸ μαρσῦπιον ἢ τοι σακκοπᾶνιον. Marsypium, marsupium
 significare Suidas Ascoperā docet. Hæc ergo fuit Ascop-
 pera
 pera

pera Neronianæ statuae collo deligata, cullei symbolum, quoniam matricida. Quod enim culleo parricide insuitur, qui fit e corio bouis, eius cullei veluti instar quoddam representauit, qui deligauit ascoperam. Iuuenalis de parricide & culleo sic:

Et deducendum corio bouis in mare, cum quo
Clauditur aduersis innoxia simia fatis.

Quid sit aut Minerual, aut Mineruale munus: ex eoq; sententia Iuuenalis, & Varronis expositæ. CAP. XXI.

Iuuenalis
locus.

QVIS QVIS adhuc vno partam colit asse Mineruæ.

Hoc ex decima Iuuenalis Poëtæ Satyra Domitius ita exponit, vt eius neutiquam videatur peruidisse intellectum. Mineruam partam, id est, culus ludis quinquatribus, vt posset certare, adeptus est. Quo quid est absurdus, aut inconcinnus? an quæso vno asse quispiam assequatur, vt certare de eloquentia publicè possit? Ceterum Mineruale munus, quod & Minerual dicitur, innuisse Iuuenalis videri potest, mercedulam magisterij scilicet à scholasticis dari solitam, potissimumque arbitror ante quinquatria, per quos dies pueri vacabant. Vnde Horatius in extrema epistola:

Ac potius puer vt festis quinquatribus olim
Exiguo, gratoq; fruaris tempore raptim.

Sicuti Saturnalibus, & Calendis item mos habuit. Quod re de quinquatribus agens Ouidius in Fastis, ita inquit:

Nec vis turba fieri censu fraudata magistri

Quinquatribus à
scholis
vacandū.

Spernite, discipulos attrahet illa novos.

De Mineruali hoc munere, etiā diuus Hieronymus ita meminuit in epistolā scribens Pauli ad Ephesios, quod etiam in Canonicis Decretis inuenias. Legat (inquit) Episcopi atq; presbyteri, qui filios suos secularibus erudiūt litteris, & faciunt illos comœdias legere, & mimorū turpia scri-

Scripta cantare, de ecclesiarū sumtibus forsā eruditos,
 & quod in corbonam pro peccato virgo, vel vidua, vel
 substantiam suam totam effundens quilibet pauper ob-
 tulerat, hoc in Calendarum strenam, & Saturnalium
 sportulam, & Mineruale munus grammaticus, & retor
 aut in sumtus domesticos, aut in templi stipes, aut sordi-
 didum conuertit in lucrum. Quas autem Saturnalium Saturnali-
 sportulas vocat Hieronymus, has nomine absoluto Sa- um spor-
 tualitia Tertullianus. Varro quoq; in tertio libro re- tulz,
 rum Rusticarum, sic de Mineruali. Axius: Merulam, in- Saturnali-
 quit, recipe me discipulum villaticæ pastionis. ille: Qui tia.
 simul ac promiseris Minerual, incipiam (inquit) id est Minerual
 cœnam. Ludit enim Merula hîc apud Varronem, quoni-
 amq; Axius discipulum se velle recipi dixerat, ipse sibi
 Minerual promitti postulat, quasi magistro. Cœnam au-
 tem iocose Minerual appellauit, quia magisterij merces.
 Næ fortè igitur Poëtæ sensus hic erit: eum quoq; qui se
 mel præceptorî Minerual porrexerit, quod per assem
 designatur, id est, qui paucis diebus rhetori, aut grama-
 tico operâ dederit, optare totis quinquatribus, quæ fe-
 sta erāt Mineruæ ingeniorū præsidis, non modicū quip-
 pian sed eloquium, & famā Demosthenis, aut Ciceronis.

Cuiusmodi sunt versiculi, in quibus (vt ait Martialis) Echo
 Græcula recantet.

CAP. XXII.

MARTIALIS in secundo epigrammatōn de supinis¹ quibusdam,
 quibusdam, superuacuisq; carminibus agens, in quæis carmina.
 multus labor, minima laus faciendis, hoc quoq; inter ce-
 tera scribit:

Nusquam Græcula quod recantat Echò.

Domitius autē Græculam accipit Echò, vocem Græcam
 insertā, quasi se neget Martialis Græcis vsuā verbis uti
 in suis epigrammatis, quod contra deprehenditur. Aut nos
 igitur

Politiani
opera lin-
gua ver-
nacula.

igitur coniectura fallit, aut innuuntur versiculi quidam,
sic facti, ut in extremis respositiones ex persona po-
nantur Echus, sententiam explentes, & morem tuentes
illius ultima regerendi. Quales etiam vernaculos ipsi
quospiam fecimus, qui nunc à Musicis celebrantur, He-
rici modulaminibus cōmendati, quosq; etiam abhinc an-
nos ferme decem Petro Contareno Veneto patritio non
inelegantis ingenij viro, mirè tum desideranti, nonnulla
lisq; alijs litterarum studiosis dedimus. Sed & extant
Græci quoque Gaurada cuiusdam antiqui Poëtæ, quos
& apponam.

Αχὼ φίλα μοι συγκαίινισόν τι.

Ἐρῶ κορίσκασι δ' ἐμὲ δὲ φίλῃ

πράξει δ' ὁ καιρὸς καιρὸν δὲ φέρει.

Τὸ τοίνυν αὐταῖς λίξον ὡς ἔρῳ.

Καὶ πίσιν αὐταῖς, κερμάτων τὴν δόξ.

Αχὼ τίλοιπόρ; ἢ πόδ' ὅς τυχαῖ;

Echo caramihī affōna aliquid,

Amo puellam, illa verò me non amat.

Faciendi verò tempus occasionem non patitur.

Tu igitur ipsi dic quod amo.

Et fidem ipsi pecuniarum tu da.

Echo quid reliquum? an rote potiri?

τις

φίλῃ.

φέρει.

ἔρῳ.

τὴν δόξ.

τυχαῖ.

quid?

amat.

patitur.

amo.

tu da.

potiri.

Legendum apud Martialem Cum compare mulo, quod
plerique Cum compare gibbo: simul explicata ratio in
eo, sensusque verior.

CAP. XXIII.

MARTIALIS Epigrammatōn sexto:

Non aliter ridetur Atlas cum compare gibbo.

Sic enim & vulgò legūt omnes, & pro rectissimo expo-
nunt, quicunq; sunt in cultu litterarum celebriores. Nos
cōtrā in codicibus plerisq; veteribus, minusq; vacillātis
auctoritatis, & fidei sic inuenimus: Non aliter ridetur
Atlas cū cōpare mulo. Mulo, inquā, nō gibbo. Nēne sur-

dis

dis (quod aiunt) agatur testimonijs, in hac ipsa gentis
 Medice bibliotheca publica codex habetur vetustissi-
 mus, Lāgobardis litteris, quē et Domitius olim Florētiae
 pellegit. Sed & Verone mihi pagellas quassid antiquissi-
 simi itē voluminis Bernardinus quidem adulescens, ut tū
 visus est haud illiberalis, Domitij propinquus, cōmoda-
 uit, cū quidem vnā esset mecum Baccius Vgolinus ab-
 solutissimi vir ingenij, candidissimiq;. Neque non Romae
 quoque volumen item Martialis, Langobardis chara-
 cteribus ostendit, legendumq; nobis indulxit Bernardi-
 nus Valla, vir & carminum studio & iuris scientia, &
 generis nobilitate, atq; opibus, prātereaq; humanitate
 quapiā nō vulgari celebrādus. Quin Florētiae itē prāter
 hos, aliū codicem primae nobilitatis ciuis Pandulfus no-
 bis Oricellarius semueterem dedit vtendum, in quēis
 vtique singulis hanc, quam dicimns scripturam reperiās.
 Neq; autē diffitear etiā illam superiorem in vno alteroq;
 non plane nouo exemplari vidisse me, sicuti in eo quod
 Romae in Palatina bibliotheca, mediae antiquitatis, &
 itē in altero tum quidē quum legebanus Francisci Sa-
 xetti Florentini negotiatoris, nunc autē Taddaei Vgo-
 leti Parmensis, humani doctiq; viri, qui regi Pannonum
 Matthiae, regij prorsus animi principi libros, ornamen-
 taq; alia Florentiae nobis ista prodeutibus procurabat.
 Nam in eo, quem mihi nuper doctus vtraque lingua vir
 Bernardus Michelotius ab nescio quo sibi Perusino com-
 modatū dedit inspiciendum, gibbo scriptum corruptius
 adnotauī. Quare quum superiorem illam veluti constan-
 tē, solidāq; reperiāmus in melioribus scripturā, quērē-
 dum videtur, quid sibi Atlas postulet cum cōpare mu- Atlas.
 lo, quāue caussa perinde rideatur vtī Maurus elephan-
 to vehens. Porro Atlantem de Iuuenalis verbis, nanum

quendam pumillum fuisse temporibus illis, haud igno-
ratum colligimus. Sic enim inquit:

-Nanum cuiusdam Atlanta vocamus.

Vt ex contrario per deridiculum sit Atlas appellatus,
qui foret pumila statura, sicuti

-Canibus pigris, scabieq; vetusta

Turpibus, & siccae lambentibus ora lucernae,

Nomen erit tigris, pardus leo, si quid adhuc est

Quod fremat in terris violentius.

Sed & multi cum pumili, vel mulæ, tum in pretio sunt,
inq; delicijs habitæ. De queis in distichis idē Martialis:

His tibi de multis non est metuenda ruina,

Altius in terra penè sedere soles.

Siquando igitur nanus hic Atlas, mulo consimiliter na-
mo, & compare sibi utebatur, verisimile est rideri soli-
tum publicitus, sicuti etiam Maurus niger derisui vul-
go, quoties concolorē sibi elephantū inscenderat. Vnde
inquit idem in primo:

Et molles dare iussa quod choreas

Nigro bellua nil negat magistro.

Conuenit autem proposito, argumentoq; poëta in eum,
qui iuuenis, & validus, & pauper, lectica identidem ta-
men à sex, & ipsis iuuenibus validis, pauperibusq; ge-
stebatur. Atque ut illi superiores, nihilo ipse secius cum
etis deridendi sui dabat occasionem.

Quædam Super Hecale anu in memoriam data: deq; poëst
Callimachi: tum ex epigrammatis Priapeis expositus lo-
cus, & item alter apud Statiū: quodq; vitiosè legitur de-
eo in Apuleianis codicibus.

CAP. XXIIII.

Aequalis tibi, quàm domum reuertens

Thescus repperit in rogo iacentem.

VER

VERSICULI sunt hi de Priapeis epigrammatis, per quos, aut ego fallor, aut Hecale anicula demonstratur, a qua Theseus olim adulescens hospitio comiter acceptus est. Vnde sacrum quoque Hecalesion per pagos celebre fuit Hecalo Ioui, non sine ipsius Hecales honoribus. Quam etiam Hecalenen diminutiua forma vocabant, quoniam ipsa quoque adulescentem adhuc Thesea salutare aniliter, & huiusmodi excipere diminutiuorum blanditijs consueuisset. Quoniã autem proficiscente ad pugnam Theseo, sacrum Ioui pro illius reditu nouerat, ac prius quàm reuerteretur, ipsa obiit diem, vicem hanc Thesei iussu pro hospitalitate recepit, sicuti Philochorus memoriæ prodidit. Qua de re Plutarchus in Thesei vita commemorat. Ceterum de ea iustum poemata Callimachus fecit Hecalen nomine, sicuti innuit item versiculus ex notissimo epigrammate:

Μέλπω δὲ γράος τῆς φιλοξίνῃς τρόπος.

Modulus verò anus hospitæ mores.

Multiq; passim reperiuntur auctores Hecalen citantes Callimachi. Nam & herbas edules enumerat aliquando Plinius, quas rustica illa Hecale apud Callimachum apponat: sicuti Crethmon in lib. xxvi. Sicuti etiam Sonchon in xxii. quamuis in nouis codicibus Hecate sit ibi, non Hecale: vestigium autem veræ lectionis manet adhuc in antiquis eis, qui sunt in publica gentis Medice bibliotheca. Quin ubi Callimachus in Apollinis ait hymno,

Οφδόν & Απολλων & ἐπ' οὐατὰ λάτρεϊ & ἱπέρ,

Οὐκ ἄρα μοι θυροῖς ὅς & δ' ὅσα πόντῳ αἶδισα.

Invidia Apollinis in aures clandestina dixit:

Non admiror illum cantorem, qui neque quantæ Pontus canit.

In eum locū sic interpretis propemodum: Per hæc, inquit,

K k 2

illeg

illos accusat, qui sic in eum cauillarentur, quasi magnū
facere poemā nō posset. Vnde coactus est Hecale face-
re. Verba interpretis ita sunt: *Εγκαλί δια τῶν τῶν εκά-
λωντας αὐτὸν μὴ δυνάσθαι ποιῆσαι μέγα ποίημα, ὅτιν ἡγα-
κάσθαι ποιῆσαι πλὴν εκάλειν.* Id est,

Accusat per hoc invidios cauillantes in eum non posse condere ma-
gnū poemā, unde est coactus condere Hecalen.

Hinc nos in Nutrice:

Battides Hecalen sonat, & Marathonias gesta.

Celsior assueto.

Sed & Statius in extremo Thebaidos de hac ipsa:

Nec fudit vanos anus hospita fletus.

Et Suidas Hecalen ait heroida quampiā esse apud Cal-
limachum. Denique Apuleius in primo Metamorpho-
seos de eadem puto: Si contentus (inquit) lare paruulo
Thesei illius cognominis patris tui virtutes emulaueris,
qui non est aspernatus Hecales, anus hospitium tenue.
Neque autem ignoro deprauatam ferē ubique esse scri-
pturam, siquidem non Hecales anus, sed Ales anus, præ-
cerptis aliquot litteris, scriptum plerunque inuenies,
vt in transcurso etiam, Apuleianos codices emacule-
mus, & lectorem veluti superpondio dimittamus onu-
stum.

Apuleijlo-
cus emac-
culatus.

Quā multa in epistolis familiaribus, quæ nunc haben-
tur Ciceronis præpostera, tum quem in ordinem re-
stituenda.

CAPVT XXV.

NACTVS sum Ciceronis epistolarū familiariū volumē
antiquissimum, de quo etiā supra dixi, tū ex eo ipso, al-
terum descriptū, sicuti quidam putant, Francisci Petrar-
chæ manu. Descriptum autem ex ipso liquet multis argu-
mentis, quæ nunc omiserim: sed hic posterior, quæ dixi,
codex, ita est ab indiligente bibliopola conglutinatus,
vti vna transposita paginarum decuria, contra quam

Codex e-
pistolarū
Cicero-
nis.

nota-

notata sit numeris deprehendatur. Est autem liber in publicis gētis Medicæ bibliotheca. De hoc itaq; vno quā-
tum conijciā, cuncti planē quotquot extent adhuc episto-
larum earundem codices, ceu de fonte, capiteq; manarunt, inq; omnibus præposterus, & peruersus lectio-
nis ordo, qui mihi nūc loco restituendus, quasiq; instaurandus. Quare adhibe quæso animum, quicumque liberalis has litteras amplecteris. Igitur in libro octauo Cælij epistola ad Ciceronem, sic incipit: Certē, inquam, absolutus est, me representante, pronuntiatum est, & quidem omnibus ordinibus, sed & singulis in vnoquoque genere sententijs. Vide modō, inquis, huc vsque ordo nondum interpellatus. Quæ autē statim sequuntur verba, Litteris ostenderis, & cetera diuersa prorsus à superioribus, atque alterius epistolæ inuenias. Perge porrō ab ea ipsa epistola deinceps numerare sequentis, ad eam quæ sit quarta & vigesima, cuius ita principium, Non me Hercules, nihil vnquam enim, quæ cum superiore continuatur, vt legas ita: Certē, inquam, absolutus est, me representante, pronuntiatum est, & quidem omnibus ordinibus, sed & singulis in vnoquoque genere sententijs. Vide modō inquis, Non me Hercules: Nihil vnquam enim. Atque ita reliqua subtexe, donec ab ipsa, quam diximus alterius esse epistolæ, perueneris ad sequentem decimam, cuius hoc initium: Sic tu, inquis, Hircium: quam eo vsque lege, dum in verba hæc incidas, Si vllā spem, quæ simul offenderis, totum hoc delebis, Aut in tecto vitij, cetera mihi probabuntur. Totum hoc, inquam, delebis, aut induces, quoniam aliena planē huic loco. Mox denuo recurras ad ea, quæ posita perperam sunt, in illa Cælij, de qua primitus dictum, atque ita continuabis lectionem, Si vllam spem litteris ostenderis, ita

tractim legens, ad epistolam peruenies tertiam ab hac,
 & vigesimam, sic videlicet incipientem, Duabus eius
 epistolis respondebo. clausamque hac fini, Si enim ni-
 hil est in parietibus, aut in tecto vitij, cetera mihi pro-
 babuntur. Post eam, quæ statim consequi debet episto-
 la, quæ nunc ab illa undecima, sic ordines, Delectauerunt
 me tuæ litteræ. Comprobat hunc ordinem quem posui-
 mus, non solum codex vterque, vel ille antiquus, vel hic
 ex eo statim natus, à quo ceteros quoque omneis bi-
 bliopolæ vitio deprauatos liquet, sed intellectus etiam,
 sensusq; ipse luce clarior, sic vt acutius inspicienti quid-
 quid vsquam prorsus obscuri est, ambiguq; tollatur.

Versiculi in fastis è Græco super vite & capro: tum parodia
 quæpiam obscurior apud Suetonium. CAP. XXVI.

Ouidij lo-
 cus.

OVIDIUS in primo Fastorum:

Sus dederat pœnas, exemplo territus horum

Palmitē debueras abstinuissē caper.

Quem spectans aliquis dentes in vite prementem,

Talia non tacito dicta dolore dedit:

Rode caper vitē, tamen hinc cū stabis ad aras,

In tua quod spargi cornua possit, erit.

Nimirum hi duo versiculi de Græci poëtæ disticho per-
 quam inclyto, festiuoque facti, quod in primis celebre
 fertur, & volitat docta per ora virū. Nam cū dixis-
 se quempiam illa memorat, ipsum nimirum auctorem car-
 minis Eucnem digito designauit. Loquitur autē in Græ-
 cis versiculis vitis ipsa, sic scilicet,

Κῆρ με φάγῃς ὡς εἴσαρ, ὅμως ἴτι καρποφορήσω,

Ὅσορ ὡσπεῖσαι σοι ἔσῃς θυμὸν ἴνῳ.

Et si me comederis ad radicem, tamen adhuc fructum producam,

Quantum inspergi tibi hirce immolato sup. satis.

Vertit

Vertit hos nimirum quam potuit ad vnguem poeta ingeniosissimus, & sunt tamen in Græco nonnulla, quæ noster parum enarrat. Quin si veris concedendum, transmarinam illam nescio quam Venerem, ne attigit quidem noster. Quod vitium, linguæ potius minus lasciuiantis, quam parum copiosæ. Sed quoniam in Græci huius distichis mentionem incurrimus, afferamus etiã quod apud Suetonium in Domitiano est, ut obiter illi quoque non in obscuro loco, lucem interpretationis inferamus, velutiq; auctarium demus merce ipsa neutiquã vilis. Verba igitur ita sunt: Ut edicti de excidendis vineis propositi gratiam faceret, non alia magis re compulsus creditur, quàm quod sparsi libelli cum his verbis erant,

Κῆρυμι φάγῃς ὡς ἔστι καὶ καρποφορήσω,
Ὅσον ὡς πείσῃ καὶ αἰσῶσι θυμὸν μιν.

Et si me comederis ad radicem, tamen adhuc fructum producam,
Quantum infundi Cæsari immolato sup. sufficiat,

Quod enim supra vitis capro minitabatur, hoc eadem nunc Cæsari: pulcerrima, hercules, parodia: Vel si me, inquit, ad radicem comederis, tantum tamen vini producam, quantum immolando Cæsari possit infundi. Mos enim veteribus uti capitibus stantium sub ictu, cultroque victimarum vinum infunderetur. Sic apud Maronem videlicet:

Ipsa tenens dextra pateram pulcerrimã Dido

Candentis vaccæ media inter cornua fundit,

Igitur neci Domitianũ Cæsare per hos versiculos libelli destinabant: quoniam, ut Suetonius idem scribit, Ad summã quondã vbertatem vini, frumenti verò inopiam, existimans nimio vinearũ studio, negligi arua, edixit ne quis in Italia nouellaret, utq; in prouincijs vineta succideretur, relictã ubi plurimum dimidia parte, nec exequi

rem perseueravit. Meminerint autem studiosi nos in hoc inuento, non vno duntaxat nomine in commune consue-
luisse, quoniam in plerisque adhuc Suetonij codicibus, etiamq; nonnullis veteribus, non modò Græcos hos ver-
siculos nō inuenias, sed ne vestigiū quidē, ac ne locū etiā quò se recipiāt. Sed eos nos quoniā tenebamus iā pridē,
utpote lepidissimos, faciliè mox de absoletis, mendosisq; exemplaribus singulas pensitādo, paulatimq; nūc agnos-
cendo, nunc restituendo litteras peruestigauimus.

Verba in Ciceronis epistola ex Ennij Medea, de Græ-
ca Euripidi. CAP. XXVII.

Euripidi
genitiuo.
Cic. loc.
Gypsatis-
sima ma-
nus.

CICERO in epistola ad Trebatium, Hoc tibi tam
ignoscemus nos amici, quā ignouerunt Medea, quæ
Corinthum arcem altam habebant matronæ opulente,
optimates, quibus illa manibus gypsatisissimis persuasit,
ne sibi vitio illa verterent, quòd abesset à patria. Nam
multi suam rem bene gessere, et publicam, patria pro-
cul. Multi, qui domi etatem agerent, propterea sunt im-
probat. Nemo ex his, quorum edita sit sententia, suspi-
catus est adhuc, non esse ista planè Ciceronis verba, sed
poëtæ alicuius magis, cui liceret uti vocibus illiusmodi,
figurisque, ceu sunt illa, quæ Corinthum arcem altam ha-
bebant, et matronæ opulente optimates, neque saltem
hoc viderunt Iambos adhuc in his versibus extare inte-
gros duos, aliorumque quasi discerpta membra veluti
noscitari. Nos hæc ex Ennij Medea verba esse collegi-
mus, non quidem suo prorsus ordine, sed quo commo-
disimum Ciceroni fuit, allegata. Nam quum de Græca
Euripidi versam ab Ennio Medeam in Latinum cognos-
uissemus, sententiam protinus horum verborum de ipsa
nimirum Euripidi tragædia, quando illius Ennianæ ia-
cturam fecimus, libuit aucupari. Sic igitur in ea fabula
cum

cum matronis Corinthij loquens inducitur Medea, uti persuadeat non sibi verti vitio oportere, quod absit à patria, quando multi, inquit, honesti etiam procul à patria, multi contrà domi fuerunt inglorij. Nam malè audiebant peregrinæ feminae, unde illud Comicum, Adeon⁹ est demens, ex peregrina? Similiter tacere posse ait Parmeno, Samiā fuisse Thaidis matrem, tunc Athenis victi-⁹ tantis. Versiculos autem Euripidis ipsos, ex Medea per-⁹ sona, nequis fortasse desideret, hîc adscribemus.

Terenti⁹
in An-
dria.

κορίνθιαί γυναικες ἐξ ἑλδοῦ δόμων.

Μη μοί τι μέμνησθ' οἷδ' αὖτ' πολλοὺς βροτῶν

Σεινοὺς γεῶτας, τοὺς μὲν ὀμμάτων ἄπο,

τοὺς δ' ἐν θυραίοις, οἱ δ' ἄφ' ἡσυχίας πόλιν

Δύσχελαρ ἐκίησαντο καὶ ῥαθυμίαν.

Corinthiae feminae egressae sunt domos,

Ne mihi quippiam crimini vertatis, noui enim multos mortaliū

Honestos factos, illos quidem ab oculis,

Hos verò in externis, sed homines ab otioso pede

Infamiam sibi contraxerunt, & ignauiam.

Quòd autem diximus Poëtam Ennium de Græco vertisse tragœdiam Euripidi Medeam, partim de verbis Ciceronis coniectamus, qui sic ait in primo de bonorū, malorūque finibus. Quis enim tam inimicus penè nōmini Romano est, qui Ennij Medeam, aut Antiopam Pacuuij spernat, aut reijciat. Qui se ijsdem Euripidi fabulis delectari dicat, Latinas literas oderit? partim etiam quòd Ennianæ tragœdiæ principium multis locis, ut à Quintiliano volumine quinto, ut à Cicerone in libro de Fato, ut item ab alijs auctoribus identidem citatur, sed nusquam tamen longiore tractu, quàm in Rhetorico secundo eiusdem Ciceronis ad Herennium. Quod hîc ex codicibus varijs emendatū subscribimus, ut illustretur obscuritas locis aliquot in lingua Latina oboriens, quo-

Rhetori-
ci ad He-
rennium.

ties vnus, aut alter de eius tragœdiæ principio versus allegatur, suppresso auctoris nomine, simulq; intellectu suspensio. Locus ipse apud Ciceronem sic est: Ne Enniū, inquit, & ceteros Poëtas imitemur, quibus hoc modo loqui concessum est:

Vtinam ne in nemore Pelio securibus
Cesa accidisset abieгна ad terram trabes,
Neue inde nauis inchoandæ exordium
Cœpisset, quæ nunc nominatur nomine
Argo, qua Argiui vecti, delecti viri
Petebant illam pellem inauratam arietis
Colchis imperio Regis Pelie per dolum.
Nam nunquam hera errans mea domo afferret pedē
Medea animo ægro, amore sæuo faucia.

Est autem trabes in versiculo secundo, singularis numeri, quemadmodum & Priscianus legit libro septimo. Vetusissimi enim (vt ipse inquit) etiā trabes pro trabs proferebant. Euripidi verò tragediæ principium si cum Ennianæ conferas, feceris arbitror operæpretium, quod & subnectam.

Εἴδ' ὦφελλ' Ἀργεὺς μὴ διαπύλας σκάφῃ
κόλχων ἐς αἶαν, κυανίας συμπληγάδας,
μὴ δ' ἐρ νάπαισι πηλὶς πεσέϊν ποτε
τμηθεῖσα πύκνῃ, μὴ δ' ἐρεδμῶσαι χεῖρας
ἀνδρῶν ἀρίστων, οἱ δ' πάγχρυσόν δι' ἑ
Πελίᾳ μετ' ἡλδορ, οὐ γὰρ ἄρ' ἰάσωιν' ἐμῇ,
μήδ' αὖ πύργος γῆς ἔπλευσ' ἰωλκίδῃ
ἐρωτῇ θυμὸν ἐκπλαγεῖσ' ἰάσον.

Vtinam Argus non peruolasset nauigium
Colchorum in terram, Cyaneas Symplegades,
Neque in syluis Pelij cecidisset inquam
Secta picea, neque remos egissent manus
Virorum præstantissimorum qui aureum velus

Pelie

Pelia petierunt, non enim heramea
Medea ad turres terræ nauigasset Iolcidis,
Amore animum percussa Iasonis.

Panici terrores qui vocentur, eoq; locupletissimi citati testes.

CAP. XXVIII.

IN Ciceronis epistola ad Tyronem, quæ posita in extremo familiarium volumine, sic scriptum est: Et si Atticus noster, qui quondam me commoueri πανικός intellexit, idem semper putat, nec videt quibus præsidij Philosophiæ septus sim, hercle quod timidus ipse est, θορυβοποιῶν. Panica vocantur (vt arbitror) à Græcis repente quidam terrores, & consternationes, quales utique lymphatici metus, usque adeo irreuocabiles, vt non ratione modò, sed mente etiam careant. Quo item verbo Cicero idem utitur in epistola ad Atticum libro quinto: Scis enim, inquit, quædam πανικός dici. Facit itē Higinius de Panico terrore mentionem, quo loco de capricorno his verbis: Hic enim dicitur, cum Iupiter Titanas oppugnaret, primus obiecisse hostibus terrorē, quē Panicos dicitur, vt ait Eratosthenes. Quam fabulam & Germanicus innuit in Arateo commentario Euripides in Medea sic ait.

Id est,
perturbat.
Panica.

καὶ τις γεραιὰ προσόλωρ Δόξασά περ
ἢ πανὸς ὄργας, ἢ τινὸς θεῶν μολεῖν
ἀνωλόλυξε.

Et quædam vetula ministrarum opinata fortasse
Vel Panos iras, vel alicuius Deorum monere
Vlulauit.

Panos autē vocat iras Euripides, sicuti est apud antiquissimū ipsius interpretē, τὰ πανικός δειμά, id est Panicos terrores, ὅτι πᾶν τὸν αἰφνιδίως φόβον καὶ ταραχὴν αἰτία τὸς πανὶ ἀναϊδίασι. Quoniam, inquit, repētino-
rum terrorū, & consternationū causam Deo Pani tribuunt,

buunt. Et apud Synesium in libro de Providentia, sic in-
 venio ferme, καὶ πανικοὶ δόρυβοι μετ' ἡμῶν εἰσέτινα
 κατέλαμβανον. Et Panici tumultus interdum exercitum
 occupabant. Quo loco ampliter etiam cuiusmodi essent
 hi denique terrores, explicatur. Quin interpretes etiam
 nescio quis ita verba hac ipsa Synesij enarrat, ut Pan-
 icos appellari terrores dicat, cum repente in exercitu
 viri, equique perturbantur, nulla comparente causa. So-
 lent enim, inquit, feminae vi numinis instinctae, Panos or-
 gia clamoribus concelebrare, quibus utpote repentinis
 metu audientes afficiantur. Sed et Nicetes Choniates non
 aspernabilis omnino inter Graecos auctor, Panicorum
 meminit phantasmatum, in oratione quapiam sua. Theon
 quoque Arati Poetae interpretes, militasse ait Pana Deum
 adversus Titanas, primumque eum videri concham illam
 tortilem, et turbinatam, qua pro tuba utuntur, inuenisse,
 quae Graece Cochlos appellatur, factumque ipsius
 opera, uti se armandi socijs interim fieret copia, dum so-
 nitu quocunque illo, qui Panicos vocatur, in fugam Tita-
 nes agebantur. Sed et Nonnus Poeta Dionysiacum x.
 furentem describens Athanata, nunc insano Panos flagel-
 lo furiatum ait, nunc intra ipsius aures bombum illum
 insonuisse Panici Saturnij flagelli, verba ita sunt:

Οἱ σὺν δὲ Ἰσθμῶν ἀνὰ μέσθ' αὖ πανὸς ἰμάσθ' ἔλκε.

Atque sic in ore atque in.

Agitatus Athamas insano Panos verberare.

Semper vero ipsi intra aurem.

Et item:

Πανὶ δὲ σὺ κρονίῳ ἀνὰ βομβῇ δ' ἔπ' ἰμάσθ' ἔλκε.

Panici Saturnij insonat bombus flagelli.

Quo autem nunc piaculo Valerij Flacci pulcerrimos poetae
 versus taceam super hoc ipso, positos in libro Argo-
 nauticae

nauticae

Nauticān tertio: Dant, inquit, æthere longē

Signatubæ, vox & medijs emissā tenebris:

Hos̄tis habet portus, solitirediēre Pelasgi,

Rupta quies, Deus ancipitem lymphauerat urbem

Migdoniæ Pan iussa ferens seuissima matris,

Pan nemorum, belliq; potens, quem lucis ab oris

Antra tenent, patet ad medias per deuia noctes

Setigerum latus, & toruæ coma sibila frontis.

Vox omnes super vna tubas, quæ conus, & enses,

Quæ trepidis auriga rotis, nocturnaq; muris

Claustra cadunt, talisq; metus non Martia cassis,

Eumenidūque comæ, non tristis ab æthere Gorgo

Sparsērit, aut tantis aciem raptauerit vmbis.

Ludus & ille Deo, pauidum præsepibus aufert

Cūm pecus, & profugi sternunt dumeta iuueni.

Quin libro etiam sexto apud eundem barbarus quispī
ad terrorem incutiendum simulacra Panos prætulit.

Hispidus inq; Dei latuit terrore Lycei.

Sed & Sozimus historiæ Græcus auctor in libro tertio,

monstruoso aspectu quempiam apparuisse pellitum dicit,

Albanis, Romanisq; præliū commissuris. Etenim Deum Pan bel-

Pana belligerum fuisse, vel ex argumēto Nonni cognos-

scimus, vel ex Theocriti fistula, nā in ea sunt ista quo-

que verba de Pane Deo:

Οὐ αἶδε πάρος φρίκας τριμα σάκκας.

Cuius inflammavit quondam animum umbo clypei.

Eundemque fuisse Atheniensibus auxilio cōtra Persas

cūm alibi legimus, tum in ea ipsa, quam diximus fistu-

la, his verbis:

Οὐ σβίσιν ἀνορίων ἰσάδεια

ἀπ' ποφόνος, τριπλὴς τ' ἀφ' ἡλίου.

Qui

Qui extinxit arrogantiam eiusdem nominis
Cum auicida, à Tyriāq; abstulit.

Vnde sint apud Ouidium, Teuthrantia turba Thespī
vocata filia.

CAPVT XXIX.

OVIDIVS in epistola Deianiræ ad Herculem:

Nec tibi crimen erunt Teuthrantia turba sorores,
Quarum de populo nulla relicta tibi est.

Notissima quidem fabula, etiamq; à Diodoro prodita su-
per Thespī natus ab Hercule compressis. Cur autem
Teuthrantia turba vocentur, hoc tam plerisque incom-
pertum, atq; ignotum est, ut audeant litteratores pro il-
lo Teuthrantia, Thespeia reponere, nimis quàm impro-
be, insciteq;. Nos de eo inuenimus apud Eustathium Ho-
meri interpretem, ubi maxime Catalogum enarrat: *Φησι
δὲ ὁ Πρῶτος ἰδὼν ἄνθρωπον συγγραφεὺς ὅτι κλισίᾳ ἐστὶν ἡ θίασσα θιασίδ-
ας δὲ τῆς θίασος θιασῆς, ὅς τ' ἐὺθραντος, τὸ πανδίωνος.* Ex au-
thoritate scilicet cuiuspiam, qui de gentibus conscripse-
rit Thespiam tradit à Thespiade fuisse conditam, sicut
Teuthras. autē nonnulli scribunt à Thespīo Teuthrantis filio Pan-
dionisq; nepote. Quare Teuthrantia turba Thespī vo-
cata filie ab avo Teuthrante. Denique & Aeschylus
in tragœdia Agamemnone Thespiam, urbem Teuthra-
tis appellauit.

Vocabula inuentu rara, nec tamen singularia, Cucuma,
Proseucha, Scruta.

CAP. XXX.

VOCABULA quæpiā sunt, ita rara inuētu, ut si ite-
rū in ea incidamus, ob id fecisse operæpretiū videamur,
Cucuma. quoniam singularia credebatur, sicuti est cucuma apud
Martiale in hoc hemistichio, Cucumam fecit Otacilius.
Nam sic in Satyrico legimus Petronij Arbitri: Tum illa
carnis etiā paululum delibat, & dum coæquale natali
suo

suorum sinciput in carnarium furca reponit, fracta est putris sella, quæ staturæ altitudinem adiecerat, anumq; pondere suo deiectam super focum mittit. Frangitur ergo ceruix cucumæ, ignemque conualescentem resinguit, atque totam faciem excitato cinere persudit. Ex eoq; inclinatum diminutiũ cucumion inuenio apud Arrianum in libris de Epicteto, quo maxime capite ^{πρὸς κυνικὴν} hoc est de Cynica professione loquitur, atq; adeo verba Arriani ponam, ὅτι αὐτὸν κεκοῦμιον ἔχειν ὅπως διεγμὸν ποιήσει τὸ παιδίον ἐν αὐτῷ λέγει. Habere, inquit, eum cucumion oportet, ubi calfactet puero, quò ipsum lauet. Cucumion dixit Græca consuetudine, quod nos cucumelam non inconcinne. Sed & Proseucha tantũ apud ^{Proseucha} Iuuenalem inueniri vocabulum pro loco mendicabulorũ ^{cha} putatur, cum tamen Cleomedes in secundo circularis inspectionis libro, aduersus Epicurum differens ita prope modum loquatur: Ex ijs nonnulla è lupanaribus ascitata, quædam simillima his, quæ in Cerialibus à feminis distantur: alia verò ex media proseucha, atque ab ijs ipsi, qui illic mendicant desumpta, Iudaica planè, & retriata, longèque etiam reptilibus humiliora. Sed & Scruta ^{Scruta} dixit Horatius quidem semel in hoc versiculo:

Vilia vendentem tunicato scruta popello.

Dixit iterum quantum videam Sidonius Apollinaris libro epistolarum septimo per hæc verba: Nunc quædam friuola, nunc ludo apta virgineo scruta donabat.

Quid sit illud apud Iuuenalem, tanquam habeas tria nomina: quodq; manu emissi patronorum sibi nomina imponebant: deq; in nomen adoptando ex testamento.

C A P. XXXI.

ET ponere foris, siquid tentaueris vnquam
Hiscere, tanquam habeas tria nomina.

Sane

Sane Domitius idem (nam ceteros omitto interpretes, cum ipso ut prefactiore congregior) Domitius igitur sic hunc ex quinta Iuuenalis Satyra locum enarrauit. Si velles, inquit, loqui: quasi tu quoque vnus esses ex nobilibus: quasi innuat, quod tantum his, qui nobiles sunt, loqui liceat. Nobilitas enim cognomine, agnomine,

Nomina **tria quib⁹** et nomine designabatur, C. Iulius Caesar. Hactenus ad verbum Domitius. Ceterum tria nomina, nec soli habebant nobiles, nec vniuersi, sed hi potius arbitror, qui esseruitio manumittebantur. Quocirca sensus quodque vel ob id acutior, atque concinnior, ut conuiuator ne liberum quidem putet, neue pro libero fari æquum censeat, quem sibi conuiuiam vocauerit. Hoc si non auctores haud lubricæ fidei comprobant, vincor nihil esse Domitio pensitatus. Artemidorus igitur Ephesius, siue is Daldianus dici mauult, in libro de Somniorum coniecturis primo, Græcè ille quidem, sed ad hanc sententiam: Noui autem quendam, inquit, seruum hominem, qui sibi habere tria virilia visus: Deim verò liber factus, eo pacto tria pro vno habuit nomina, duobus assumtis patroni nominibus. Hæc Artemidorus. Septimius quoque Florens Tertullianus in libro de Resurrectione sic ad verbum: Oro te, inquit, si famulum tuum libertate mutaueris, quid eadem caro, atque anima permanebunt, quæ flagellis, et compedibus, et stigmatibus obnoxia retrò fuerant, idcircone illas eadem pati oportebit? non opinor. Atqui et vestis albæ nitore, et anuli aurei honore, et patroni nomine, ac tribu, mensaque honoratur. Hinc illud, opinor, Persianum: Exit Marcus Dana. Probat morem Cicero quoque epistolarum ad Atticum volumine quarto, sic scribens:

Persij locus.

Cicero.

his loc⁹.

De

De Eutychide gratum, qui vetere prænominē nouo nomine T. erit Cæcilius, ut est ex me & te iunctus Dionysius M. Pomponius. Sed ut obiter hunc quoque Ciceronis non obscurum locum interpretemur, nosse oportet etiam morem fuisse, ut hæredes testamento in nomen, familiamq; adoptarentur. Sicuti est à Cæsare C. Octavius, quemadmodum scribit & Suetonius in Iulio. Quocirca post eam diem semper est ille Cæsar, ut in epistolis quoque Bruti ad Ciceronem, appellatus. Quemadmodum & Q. Scipio collega in consulatu Pompei: qui cum filius Nasica foret, ex testamento in Metelli Pij genus adoptatus, eius etiam nomine vocabatur: sicut in libro historiæ x L. scribit Dion. Quare etiam T. Pōponius Atticus hæres relictus à Q. Cæcilio ex dodrante, sicuti scribit Cornelius Nepos in ipsius Attici vita, postea ut est apud Varr. in secundo de Re rustica, ex T. Pōponio Attico Q. Cæcilius Atticus est appellatus. Quare Eutychidem manumissum T. Cæcilium Eutychidē vocauit, vetere prænominē suo: nam T. Pomponius olim dicebatur, nouo nomine, quod haud pridem Q. Cæcilius vocari cœperat. Sic seruus Dionysius M. Pomponius Dionysius vocatus est, ascito Ciceronis prænominē, Attici nomine. Sed & Milesius Alexander, cui Polyhistori cognomentum fuit, Cornelius est etiam à Cornelio Lentulo appellatus, à quo videlicet fuerat manumissus, sicuti quæ Suidæ dicuntur collectanea, testantur.

Restituta Plinianis Codicibus abolita pridem vox: quidque poppylinos aut poppylina significet, quodque mos poppylmis adorandi fulgetras.

CAP. XXXII.

CORRIGENDVS apud Pliniū locus ex libro octauo & vicesimo naturalis historiæ, capite secundo, quo tractatur, an sit in medēdo aliqua vis verborū: subducta

LI

enim

Plinij lo-
cus.
Poppyf-
mi.
Id est, ve-
l pz.

Id est, Et
affulgu-
rabo pop-
pyssanti-
bus.

Id est,
Mos ful-
getris
Poppyf-
lare.
Id est,
poppyf-
lat mulier
aurigans.

Id est,
Vel si quis
inarticula-
t^o strepi-
tus, ut in
poppyf-
matis.

enim vox una, qua vetus indicatur cōsuetudo, vetustio-
re quoque testimonio comprobata. Sic autem plerique
codices habent: Fulgetras adorare consensus gentiū est.
Sed in vetustis duobus exemplaribus, ex ipsa Medice
gentis nobili bibliotheca, sic scriptum: Fulgetras ado-
rare poppyssimis consensus gentium est. Quam lectionem
vel Aristophanes facetissimus poëta cōfirmat in comœ-
dia, cui σφῆκς inscriptio. Nam apud eum Philocleo qui-
dam senex ita loquitur, ut se dicat poppyssantibus (li-
ceat autem sic verbo uti) fulguraturum. Tum interpres
antiquissimus morem hunc esse ait, uti ad fulgetras pop-
pyssetur. Verba Aristophanis hæc sunt κ' ἀναστὰς πο-
πυσσει. Tū interpres hæc, ἰδὲ τὰς ἀσπαναὶς ποπυσσει.
Quemadmodum ergo apud Iuvenalem, Martialemque
poëtas poppyssima legitur, & poppyssmata, sic apud Pla-
nium poppyssimis à casu recto, qui sit poppyssimus. Est au-
tem factitia de sono vox, id significans, quo maxime nō-
dum perdomitis equis adulamur, uti Maximus in lexi-
co, & Nicas item, & Suidas. Vtitur verbo etiā Sopho-
cles, ποπυσσειται (ευχιδάτρης sicut & Pollux meminit, in
septimo Onomasticōn. Quin idem quoque in primo sisti
equum poppyssmo docet, hoc ipsum vsurpans vocabu-
lum, quod & Plinius: qui tamen etiam libro eiusdem
naturalis historie quinto trigesimoq; sic ait: Similis &
Nealcem successus in spuma equi, similiter spongia im-
pacta sequutus dicitur, cū pingeret poppyxonta, rea-
tinentem equum. Dexippus etiam Platonici philo-
sophus in dialogo, quem edidit in Aristotelis Catego-
rias, ita scribit: ἢ ἴτις ἀναστρεφὲς τὸ φθῶς ἰσὶ ποπυσ-
μάτωρ.

Crambe quæ sit apud Iuvenalem, superq; ea Græ-
cum prouerbium.

CAP. XXXII

Occidit,

Oecidit miseros Crambe repetita magistros.

HVNC Iuuenalis versum Domitius idem Calderinus his verbis enarrat: Cornelius de declamationibus ita scribit. Declamationes aut ex historijs trahebantur, si-
cuti sanè nonnullæ vsque adhuc: aut ex veritate, ac re, si
qua fortè recens accidisset. Itaque locorū etiam appella-
tionibus additis proponi solebant, & sic certè colle-
ctæ, editæq; se habent. Crambe igitur inscriptio est de-
clamationis à loco. Nam Crambe oppidum est in Teu-
thrania Troadis, vt scribit Plinius, & è proxima regio-
ne est Lesbos, in qua Mitylenen occupauerunt tyran-
ni, vt auctor est Strabo, Nigeßilus, & Megarogilus.
Alceus poëta eos carmine est insectatus, vnde aureum
plectrum habuisse dicitur, auctore Fabio. De tyrannis
eiectis, Crambe declamatio semper erat repetenda à
magistris. Hæc placet sententia, vt conueniat cum eo,
quod dixit:

Cum perimit seuos clāsis numerosa tyrannos.

Quod alij à Crambo Scytharum rege, cuius meminit
Diodorus, Cramben declamationem deducunt, nulla ex
parte accommodatum est. Hactenus igitur Domitius,
tortuosa prorsus, & tergiuersanti oratione, cuius ex
verbis hæc denique colligitur confusa necessitate sen-
tentia: Cramben declamationem ab oppido Teuthraniæ
appellari, quod & à locis nomina declamationibus im-
ponantur, & Mitylenen tyranni occupauerint, oppi-
dum in Lesbo, vt id poëta versiculo illo significet:

Cum perimit seuos clāsis numerosa tyrannos.

Nos igitur proponerentur necne à veteribus cōtrouer-
sæ, locorū appellationibus additis, nō laboramus, quam-
uis hoc nō Cornelius (vt ipse dicit) sed Suetonius Tran-
quillus scripserit in libello, quem de claris grammaticis,

Calderini
de Crābe
sententia

rhetoribusq; composuit, eumq; libellum, nō vt Cornelij, sed vt Suetonij Domitius quoq; ipse superius agnoscit, & suo se laqueo (quod dicitur) implicat, exponens (vt quidem sibi videtur) versiculum eiusdem satyræ:

Parte alia solum rus sati pone lacertæ.

Iam verò Cramben (vt quod nunc instat agamus) esse in-
scriptionem, id nos planè pernegamus. Quin audacter
pronuntiamus, neq; tale quippiam apud idoneos modò
scriptores inueniri, neque si maximè inueniatur, idcirco
tamè ad tyrannos eos, qui Mitylenen occupauerint, re-
ferendum, cum oppidum Crambe nō modò non in Lesbo,
sed ne in insula quidem sit vlla. Quare, quod pace sua
dixerim, nihil hac Domitij commentitia opinione, si quis
modò eam diligèter excutiat, dici fingiq; potest aut ab-
sonum magis, aut inconcinnum, & ridiculum, sic vt sese
ipsa nullo impellente subuertat. Neq; autem causa fuit,
cur Mitylene ad Alcaem consurgeret, vt classis nume-
rosa tyrannos perimeret, quando inter primas contro-
uersiarum materias, tyrannicidarum præmia numerat
Cornelius in eo dialogo, quem de claris edidit oratoria-
bus. Ita sibi omnia tenebrarum, & caliginis ingenia Do-
mitius offundit, quoties velut è naça pisciculus nequit
exsinuari: quòdque Aristotelem facere docet Atticus
philosophus, non inelegans Platonis propugnator, vt
quemadmodum sepia sparsa sub oculos ipsos, manumque
piscatoris suo sibi succo elabatur, ita ille deprehendi
metuens, sententias de industria obscuritatibus infuscet,
hoc in hunc hominem potius conueniat, nunquam ma-
gis, quàm cum penè tenetur, inuoluentem scmet, ob-
nubilantemque ambagibus, & quoddam sicut atramen-
tum perplexitatis interuomentem. Quòd autem qui-
dam vir alioqui doctus, & industria sua bene de litteris

meritius

meritus, in commentario nuper edito de Gamba, Anathoque affert ex Probo, ut ipse inquit Iuuenalis, interprete, fateor equidem nec scire me quinam sit hic Probus, nec putare cum esse cuius Gellius, alijq; ex veteribus meminerint. Fides ergo de eo apud auctorem sit. Mihi tamen quod videtur exponam breuiter: nam, ut ait ille nescio qui tragicus, veritatis simplex oratio est. Græcum igitur hoc, arbitror, prouerbium Iuuenalis expressit, *ἡς κράμβης θάνατος*. quo significatur, bis posita Crambe mors esse. Crambe autem brassicæ genus, ut fastidium videlicet repetitæ sæpius controuersie denotaret, cum vulgò quoque recalsacta brassica iam in prouerbium fastidij concesserit. Maluit autem Græcū usurpare, quàm Latinum vocabulum poëta, vel quia tritius id Græcis, quàm Latinis prouerbium, vel sanè quia species etiam quædam brassicæ propriè appellata Crambe, tenuioribus, ut est apud Plinium, folijs, & simplicibus, densissimisq; amarior, sed efficacissima. Ipsius verò Græci prouerbij mentionē Suidas facit, poniq; etiam in conuiujs Cramben docet, quòd sit ebrietati contraria: quæ admodum in libro de re rustica testatur Cato.

Græcum
prouerbiū

Crambe

Vitiosè quæpiam in Epistola Ciceronis: dequæ vocabulo quod est Sciamachia.

CAP. XXXIII.

RUSTICVM nimis, & illepidum, sordidumq; adeò planè vocabulum Ciceronis epistolam occupauit eam, quæ est ad Brutum isto principio: Mirabiliter mi Brute letor, sic enim in ea legimus. Meæq; ille vehementes cōtentiones tanquam scientia adnihilatæ esse videantur. Quod quidā tamen hætenus corrigunt, ut dicant tanquam si iam adnihilatæ esse videantur. Consulant quæso eruditi, peritiq; idoneorum verborū, veterumq; lectionum, consulant suū quisq; iudicium, sensumq; ac tum de

Sciamachiz.

Id est,
Saturnio-
rum, vel
Calubriū.

num credere audeant adnihilatas contentiones scriptū fuisse à Cicerone. Nos in Codicibus duobus Medicæ familie, quorum suprà quoque fidem allegamus, mendose id etiam, sed tamen ut erroris adhuc vestigium non sit abolitum, sic reperimus, tãquam Schiamachalæ esse videantur. Quare suspiciamur legendum sciamachiz. Sunt enim sciamachiz nihil sanè aliud, quàm umbratiles pugne. Sentit enim Cicero hoc, utique frigere iam se planè in senatu, nō succedentibus Bruto rebus, suasq; illas vehementes contentiones sciamachias videri. Vocabulum ipsum per quàm est elegans apud Græcos & magnopere vsitatum. Quin Galenus quoque medicus in libro secundo *ὀργανῶν* sic ait:

Μεταβαίνω μὲν καὶ πρὸς τὰ ταχέα χωρὶς ἐν ἰστίαις καὶ βίαις, ἄλλοι δ' ἰσὶ ταῦτα καὶ σκιμαχίαι.

Transire verò tempus ad celeria absq; tentione, & violentia, cursus verò sunt talia, & umbratiles pugne.

Inter celeres exercitationes, quæ tamen attentæ, violentæq; non sunt etiam cursus adnumerat, & sciamachias. Denique vel Eustathius in *Odyssææ* commentario Rhæpsodiz tertiæ de verbo eo sic meminit:

Ομοίως ὅ καὶ τὸ μὲν ὑπὸ σκιά μαχούμεθα, φᾶλλον ἄλλοι εὖ δειν, οὐ μὲν τοι καὶ τὸ σύνθετον σκιμαχίῃ.

Similiter autem & hoc, quod dici solet, sub umbra pugnamus, scilicet nihil significat, & præterea neq; ipsum compositum sciamachein, id est, in umbra pugnare.

Et M. Varro satyrā unam ē suis illis Menippeis Sciamachiam inscripsit. Hec enim est apud Gelliū vera ex antiquis exemplaribus lectio, nō ut quidā etiā scribūt Crio-machia. Quin paulò etiā suprà in epistola eadē Ciceronis, vocabulū alterum, quod est ὄργανον, de Græca scriptura depravatū migravit in Latinā. Nam pro eo, quod erat ὄργανον, factum iam optanon, neq; autem hoc quoq;

ab

ab illo haftenus animaduertitur. Quare sic legeris: Platanè iā Brute frigeo. Organon enim erat meum senatus. Vt quo pro organo Cicero, proq; instrumento utebatur.

Locus in M. Varronis: & item alter in Columellæ libris rei rusticæ defensus à vitio: quædamq; super Euhemerio inibi, & Iouis sepulcro, & Cretensibus addita: & locus apud Statium declaratus.

CAP. XXXV.

IN M. Varronis libro primo rerum rusticarum mensurae legitur illud: Arista, & granum omnibus fere notum, gluma paucis. Itaque id apud Ennium solum scriptum scio esse in Ephemeridis versibus. Nam quod habent etiā, qui putantur emendatissimi codices, in Ephemeridis versibus, hoc ego in venerandæ vetustatis exemplari è publica gentis Medicæ bibliotheca sic inuenio: In Euhemeri libris versis. Neque autem dubium est, Ennii sacram historiam significari à Varrone de Euhemerio in Latinum versam, quam videlicet & Lactantius identidem, & Eusebius citat, & Augustinus. Verba Lactantij de libro diuinarum institutionum primo sic habent: Antiquus auctor Euhemerus, qui fuit è ciuitate Messana, res gestas Iouis, & ceterorum, qui disputantur, collegit historiamq; contexuit ex titulis, & inscriptionibus sacris, quæ in antiquissimis templis habebantur, maximeq; infano Iouis Triphyli, ubi auream columnam positam esse ab ipso Ioue, titulus indicabat. In qua columna gesta perscripsit, ut monumenta essent posteris rerum suarum. Hanc historiam interpretatus est Ennius, & secutus, cuius hæc sunt verba: Vbi Iupiter imperium Neptuno dat maris, ut insulis omnibus, & quæ loca sunt secundum mare omnibus regnaret. Dein Lactantius idem locos Ennii nonnullos, de hac ipsa historia iterum atq; iterum adducit, quos equidem

Varronis
locus.Euhemerus
eiusq;
libri.

brevitati studens præteribo. Quin ipsius quoque Euhemeri verba Sextus item allegat Empiricus, Pyrrhoniorum maxime volumine quarto, vocatumq; ait Atheon, sicuti Melium Diagoran, Prodicum Ceum, Theodorum Cyrenaicum, complureisq; alios. Ac de eo quoque Timon Phliasius (vt arbitror) sic ait:

Εὐήμερ ὁ γέρον ἀλαζών ἄδικα βιβλία τρύχων.
Euhemerus senex insolens iniquos libros effutens.

Columel.
locus.

Sed his omiſſis, illud vtique acrius inſpiciendum eſt apud Columellam quoque libro x. capite autem tertio, vbi de apibus agitur, bis Homerũ citari pro Euhemero in peruulgatis codicibus, quod & vetuſtiſſimus indicat liber de priuata familiæ Medicæ bibliotheca, litteris Lango bardis exaratus, & item alter eſt publica eiſdem gentis, quem de vetuſto exemplari Nicolaus Nicolus vir doctus, & diligens ſua manu perſcripſerit, tum & ratio aſtipulatur, cui nulla reſiſtunt clauſtra: ſiquidem apud Homerum fabula nulla iſtiusmodi de apibus reperitur, ac veriſimile eſt ſcriptum fuiſſe ab Euhemero potius, qui Iouis hſtoriam compoſuerit, cuius apes illæ fuiſſe nutrices prædicantur. Quòd autem apud hunc ipſum (vt arbitror) Euhemeron, de quo ſuprà diximus, ſcriptum reppererat poëta Callimachus in ſacra eadem hſtoria, Iouẽ in Creta vitam conſummaſſe, atque inibi ſepulcrum eiũ eſſe in oppido Gnoſſo, in quo ſepulcro eiũ inſcriptum fuerit antiquis litteris Græcis Ζεὺς Κρόνος, id eſt Latine, Iupiter Saturni: quòd hoc, inquam, poëta doctiſſimus & ſcriptum ab illo cognouerat, & pro confeſſo à Cretenſibus habitum, teſtatumq; ob id opinor in hynno ipſo ad Iouem, Cretenſes, inquit, ſemper mendaces, qui ſint Iouis ſepulcrum fabricati, cum nunquã ille obierit, perpetuoq; ſit. Verſus autem hi ſunt:

Iouis ſepulcrum.

κρίτης

κρητες αει ψευσαι, κρη γαρ ταφον ω αυτα σαι
κρητες ετεκ[αν]το, α δ θανεις, εστι γαρ αει.

Cretes semper mendaces, etenim sepulchrum ò rex tuum
Cretes extruxerunt, tu verò non interuisti, es enim semper.

Propterq; hoc ipsum denique Statius quoque, opinor,
in primo Thebaidos inquit: Mentitaq; maneis Creta tu=
os. Cyprianus etiam martyr homo disertissimus in libro Cypriani
locus.
de origine, & generibus idolorum: Antrum Iouis, ait, in
Creta mutitur, & sepulchrum eius ostenditur. quanquàm
parum emendatè scripta verba hæc in nouis codicibus
reperiuntur. Porro Cretenses adeò mēdaces habiti sem=
per, vt Græco prouerbio, quod est, πρὸς κρητα κρησιζεν, Id est, ad=
uersus :
Cretēsem
cretizare.
nihil aliud significetur, nisi mendacio vt aduersus men=
dacem. Sed & Cretensis illius Epimenidis versiculus hic
à Paulo etiam Apostolo citatus, atque ob id etiam san=
ctificatus est:

κρητες αει ψευσαι, κακὰ θυρία, γαστρες αργοι.

Id significat : Cretenses semper mendaces, malæ bestię,
ventres pigri. Nam versiculi prioris hemestichion de
Epimenide sumsit Callimachus. Quocirca eleganter
etiam hoc Ouidius in Amoribus:

Cretes erūt testes, nec fingunt omnia Cretes. Et alibi:

Nota loquor, non hoc quæ centum sustinet vrbes,

Quamuis sit mendax, Creta negare solet.

Solutum hic, & enodatum, quod ænigma de Varronis li=
bro citat Gellius.

CAP. XXXVI.

AENIGMA illud ex Varrone, quod Gellius propo=
nit, & inenarratum relinquit, vt legentium coniecturas Auli Gel=
lij. locus.
acuat, equidē soluturū me meo quoque periculo profi=
teor. Est autem tale in tribus senarijs:

Semel minusne, an bis minus sit, non sat scio,

An vtrunque horum, vt quoddam audiui dicier,

LI 5

IONI

Termin⁹
deus.

Ioui ipsi regi noluit concedere.
Terminus significare videtur, qui deus concedere Ioui
noluit, cum Capitolium exaugurabatur. Ouid. Fast. 2.

Quid noua cum fierent Capitolia nempe deorum
Cuncta Ioui cessit turba, locumq; dedit.

Terminus, ut veteres memorant, inuentus in aede

Restitit, & magno cum Ioue templa tenet.

Dubit at ergo hic scirpi auctor, semel minus, an bis min
fuerit, an vtrunq; horum: ex vtroq; autem, hoc est, ex se
mel, & bis resultat ter. Quare non semel minus, non bis mi
nus, sed Termin⁹ fuit, qui Ioui ipsi regi noluit concedere.

Lapsum forde Seruium super Oaxæ fluuii, & Creta.

CAP. XXXVII.

ET rapidum Cretæ veniemus Oaxem.

Hoc ex prima Bucolicōn ecloga sic enarrat ad verbum
Seruius: Rapidum Cretæ, inquit, lutulentum, quod rapit
Cretam. Creta, alba terra dicitur. Nam Oaxis fluuius est
Mesopotamiæ, qui velocitate sua rapiens albam terram
turbulentus efficitur. Hactenus ille. Sed ego Oaxē Cre
tæ insulæ fluuium intelligi crediderim potius. nam Vi
bius quoque Sequester Oaxem Cretæ fluuium dicit esse,
a quo & ciuitas Oaxia. Quare Apollonius Cretam quon
que insulam, tellurem Oaxida vocauit in primo Argon
nauticōn, his verbis:

Oaxis.

Δάκτυλοι Ἰδαίων κρηταῖες οὖς ποτε νύμφη

Λυγιάλην Δικταίον ἀνὰ πρὶν ἀμφοτέρησι

Δραξαμένη γαῖης Οἰαξίδος ἰβλέσσει.

Dactyli Idæi Cretenses, quos olim nymphea

Anchiale Dictæo in antro utraque manus

Capiens terram Oaxida produxit.

Hoc autem postremum ita Varro trāstulit, ille arbitror
Attacinus alieni operis interpres:

Et geminis capiens tellurem Oaxida palmis.

Neque

Neq; verò non conuenit rationi, vt qui dispersum iri toto orbe suos populares velut ostendere, de insula quoq; in medio, veluti mediterraneo mari sita, tum autem & de altera toto penitus orbe diuisa meminerit.

Expositum Iuuenalis carmen contra omnium hactenus sententias super Laconico, & Pitylisinate.

CAPVT XXXVIII.

QVI Lacedæmoniū pitysinate lubricat orbem. Ver- Iuuen. loc.
sus hic ex vndecima Satyra Iuuenalis variè prorsus ex- cus.
positus est hactenus, atque (vt arbitror) indiligenter. Nam Domitius Pitysina dicit esse irrorationem è leui sputo, de verbo Pityo. Lacedæmonium verò orbem pro anulo accipit: quoniam, inquit, à Lacedæmonijs anulorum vsus manauit, vt senatores, & equites, per anuli mentionem significentur. Porro alter eruditissimus homo, quem tamen nominare parcimus honoris gratia, qua parte ab eo dissentimus, saltationem putat esse Lacedæmoniam, sed ingenuè tamen fatetur, nihil adhuc de eo se legisse, nisi tantum apud Pollucem, mentionem factam Lacedæmonie saltationis. Tertius denique vir ipse quoque doctissimus, trochum intelligit de arbore pinu fabricatum, quod, pitys dicatur pinus, vnde sit pitysina. Nos è tribus his opinionibus, honorem præfati auctorum nullam planè probamus. Principioq; negamus orbem Lacedæmoniorum significare anulum posse, quoniam nusquam legatur anuli originem mansisse à Lacedæmonijs. Plinius autem, quem Domitius adducit, tantum ferreo etiam tum anulo Lacedæmone vti refert. Quod si tollitur non posse Lacedæmonium orbem pro anulo accipi, sicuti certè tollitur, nihil profectò commentitia illa irroratio valebit. Neq; tamè à pityo, quod nunquam verbum inuenias, sed à pityxo magis pitysina deducitur.

deducetur, quod apud Nicam Grammaticum declaratur.
Qui verò saltationem putat esse Lacedæmoniā pitysma,
cū de eo nihil inueniat, facile (vt esse ingenuus cōsue-

Hæc videtur) potiori sententiæ cesserit. Quod item facturū credo,
tur recā- qui trochum putat ē pinu factum pitysma esse, cū nec
tare Po- usq̃am lectū, nec ad rē faciat, & syllabæ ratio pugnet,
litianus quoniam pitys habeat priorem correptam syllabam, vt
epistola- rū lib. xj ex primo liquet etiam Theocriti versiculo. Nos igitur
rū lib. xj ex primo liquet etiam Theocriti versiculo. Nos igitur
epist. vj. Pitylisma legendum credimus, vt inscitia librariorū syl-

labam de medio demserit. Quod haud mirum est in tan-
tis tenebris. Pitylisma verò intelligimus exercitationē,
de qua Galenus excellens medicus in secundo υγιεινῶν li-
bro. Quamuis apud eum sit verbum potius pitylizin,
De tuen- da bona valetudi- ne. quā nomen pitylisma. Ceterū recte pitylisma fit in-
de, etiam vsitatissima proportione. Neque adeo incon-
gruum Galeni Græca verba prius adscribere, dein pro
captu nostro interpretari. Cū igitur exercitationum
uariā genera notet, ac de ijs etiam doceat, quæ veloces
quidē, sed citra intentionē, violentiamq; sint, inter quas
et hæc ipsa sit, de qua nunc agimus, ita scribit ad verbū:

Galenus lo-
cus.

τὸ ὃ πῖλῖζιν ἐπὶ δ' αὖ ἐπ' ἄκρον τῶν ποδῶν βεβηκώς, ἀνα-
λίσσας τὸ χεῖρε κινῆσαι χεῖρα, πῶς ἴδωμι ὀπίσω φέρων, πῶς ὃ πρό-
σα, μάλιστα ὃ τοι χωρὶς αἰμένοι γυμνάζοντι τὸ τοτὸ γυμνάσιον,
ἴν' ἐι καὶ ποτὶ σφάλῃσιν, προσάψαμενοι τὸ τοῖχος ῥαδίως
ὀρθῶνται, καὶ οὕτω δὴ γυμναζομένων λαμβάνει τὰ σφάλματα
καὶ ἀσθενείας, οὗ γίνετ' τὸ γυμνάσιον. Est, inquit, pitylizin,
vel si mauis pitylissare, cū quispiā summis pedibus in-
grediens, manus protēdit, ocysimeq; mouet, alteram re-
trorsum scilicet, alterā prorsum, quo potissimū gymnasiij
genere ad parietes exercetur, vt sicubi lapsentur, appre-
henso mox pariete facile resurgant, atq; ita exercetium
lapsus fallūt, & ipsa sit exercitatio imbecillior. Porro

Lace

Lacedæmoniū orbē, **Laconicum** ipsum acceperim, vt in quo solerēt ad eum modū exerceri. Dion historiarū tertio quinquagesimoq; libro, **Laconicū** in vrbe vaporarium, aut sudatoriū (sic enim interpretari videmur posse, quod est apud eum **Pyriaterion**) ab **Agrippa** edificatum tradit. Dein **Laconicū** dicit appellatū, quoniā **Lacedæmonij** per ea tempora nudi, vnctiq; præ cunctis exercebantur. **Laconicum** istud et **Martialis** innuit, ita in-
Lacedæmonius orbis.
Pyriaterium.

Ritus si placeant tibi **Laconum**,

Contentus potes arido vapore,

Cruda virgine, Martiaq; mergi.

Sed et **Columella** in libro de agricultura primo sic: **At** tonitq; miramur gestus effœminatorum, quod à natura sexum viris denegatum, muliebri motu mentiantur, decipiantq; oculos spectantiū. Mox deinde vt apti veniamus ad ganeas, cottidianam crudelitatem **Laconicis** excoquimus, et exusto sudore fitim quærimus. Iam igitur vel ex his **Columellæ** verbis constare cuius potest, quos iam potissimum poëta significet, nempe eos dubio procul, qui diem totum in **Laconicis** istis gymnasijsq; contererent, vncti, nudiq;. Quare etiam lubricat, inquit, propter oleum, et vnguen, quo defricti exercebantur. **Seneca** etiam libro epistolarum septimo ad **Lucilium** nihil aliud prorsus, quàm **Laconica** insinuat, ita narrans: Quid mihi cum istis calentibus stagnis, quid cum sudatorijs, in quæ siccus vapor corpora exhausturus includitur, vt omnis sudor per laborē exeat? Restat vti nunc, quoniam orbem dixit, etiam doceamus fuisse in orbem constructa **Laconica**, quod ex libro quinto **Architecturæ** apud **Vitruuium** patet, in his verbis: **Laconica** cōn sudationes, quæ sunt coniungendæ tepidario, æque
Laconico rū figura.

æquæ quàm latè fuerint, tantam altitudinem habeant ad
 imam curuaturam hemisphærij, mediumq; lumē in hemi-
 sphærio relinquatur, ex eoq; clypeū æneum catenis pen-
 deat, per cuius reductiones, & dimissiones perficietur
 sudationis temperatura. Ipsumq; ad circinū fieri opor-
 tere videtur, vt æqualiter à medio flammæ, vaporisque
 vis per curuaturæ rotundationes peruagetur.

Scirpus exsolutus Aufonij vatis de Cadmi filiabus, Me-
 lone, Sepia, & Cnidijs nodis. CAP. XXXII.

SCIRPVM quem Theoni Grammatico per dimetros
 iambos acatalectos proponit ingeniosus, & non ineru-
 ditus poëta Aufonius, sic nos tentabimus explicare. Sed
 ipsos prius versiculos adscribamus.

Aufonij
 locus.

Aut adsit interpres tuus,

Ænigmatum qui cognitor

Fuit meorum, cum tibi

Cadmi nigellas filias,

Melonis albam paginam,

Notasq; furuæ sepie,

Cnidiosq; nodos prodidit.

Ex his autem postremus versiculus, libris quidem vul-
 gatoribus mendosè legitur, modos habens, vel meos,
 pro eo quod nos reposuimus, nodos. Sic autem inuenio
 eū in alijs nonnullis, tum in libro Ioannis Boccacij ma-
 nu perscripto, qui nunc in bibliotheca sancti spiritus
 Florentina seruatur. Ceterum nec ratio metri patitur
 alterutrum vel modos, vel meos, quoniam iambum es-
 se non pyrrhichium sede illa secunda oportet. Litteras
 igitur Cadmi Phœnicis munus, & papyrus Niloticam,
 & atramentum scriptorium, & calamus
 librarium litteratoris eius germanum instrumentum vi-
 detur mihi Aufonius sub hæc inuolucra complicasse.

Cadmus

Cadmus enim litteras primus in Græciam attulit à Phœ-
nice . Testatur Herodotus in Terpsichore , Phœnicas
eos, inquit, qui Cadmo duce venēre in Græciam, litte-
ras vernaculas, & patrias, hoc est, Phœnissas ostendisse
primitus Græcis, sed fluxu ætatis, ait, cū voce notæ quo-
que sensim mutata. Primiq; ijs Iones vsi . Quare etiam
Ἰωνικαὶ sunt appellata. Cadmeas autem se quoque vi-
disse scribit Herodotus litteras in templo Apollonis Is-
menij Thebis in Bæotia, calatas in tripodibus quibus-
dam, de quibus tria citat epigrammata, maxime (ut in-
quit ipse) Ionicis similes. Quamobrem si veteres Græcæ
litterarum notæ, non aliæ quàm Phœnicum, Latine ve-
rò non aliæ fuēre, quàm Græcorum, sicut & Plinius in-
dicat, citata ipse quoq; Delphica (nam illud tabula no-
uitum est, & ab ineruditis additum) manifestum est eti-
am Latinas litteras, non alias esse, quàm quas à Cadmo
didicerimus. Quare ob id eas Cadmi filias vocat Auso-
nius: quoniamq; atramēto minuscule imprimuntur, ideo
suauiter nigellas. Ob id igitur Zeno sic in epigrammate:

Οἶδε πάσα φρονίασα τίς ὁ φθόνος οὐ καὶ κάδμος
κἄντος ἀφ' οὗ γραπτὰν ἑλλὰς ἔχουσιν ἰδέσθαι.

Nonit patria Phœnissa quanam inuidia, ubi & Cadmus
Ille, ex quo scriptam Gracia habet paginam.

Timō quoque Pyrrhonius, ut apud Sextum legimus, li-
bro Pyrrhonorum quarto sic scripsit:

Γραμματική· οὗτις ἀνασκοπῇ οὐδ' ἀνάγκη
ἀνδρὶ διδασκομένῳ φοινικικὰ σήματα κάλλιμ.

Grammatica huius nulla contemplatio, neque conspectio

Viro edocto Phœnicica signa Cadmi.

Cadmi Phœnicica signa notas litterarū vocitans. Omitto quòd ex Suidas, aut Zopyrion potius Φοινικῶν vocatas litteras ait. Omitto Pliniū, ceterosq; permultos, qui dicant eas à Cadmo in Græciam allatas. Nā cūm diuersi

Cadmus
in Græciâ
litteras
attulit.

Zopyrius
vnus ex
illis aucto-
ribus è
quibus con-

ſāt col-
lectanea.
que Sui-
da nomi-
ne circū-
feruntur.
Melo, q
& Nilus.

Pompeij
locus.

Atlas.

Sepia.

Furtum.

Nodi Cni-
dij.

que legerant apud Herodotum paſſim meminerint, ſatis
ipſi feciſſe videmur, quòd iſta ſua reddimus auctoritati.
Nec enim tam numerāda, ſicuti putamus, veterum testi-
monia ſunt, quā ponderāda. Melonis verò albam pagia
nam ob id ait, quòd papyrū Nilus producit, ex quo pa-
ginae fiunt candidae. Nilus autem à veteribus Latinis nō-
dum aſſuetis Græcæ linguæ, Melo vocabatur, quemada-
modum Pompeius in vocabulo, quod eſt alimento dea-
clarat. Quanquā habent plerique codices non Melo,
ſed Milo, mendosē, inſciteq; . Quare vacillantem (ſi vi-
detur) auctoritatem adminiculo Seruij ſuſtentabimus,
cuius in primo Aeneidos ita verba ſunt: Sanè Atlas Græ-
cum eſt, ſicut Nilus. Nam Ennius dicit Nilum Melonem
vocari, Atlantem verò Telamonem. Sic ille. Deniq; pro
atramento in litterarum formas lito ſepiam capimus eti-
am apud Perſium:

Nigra quòd infuſa vaueſcat ſepia lymphæ.
Scilicet ob eius piſcis ingenium, qui liquorem dicatur
atrū profundere, quo fortaſſis olimq; atramentū con-
fieret. Ex quo Martianus: Dehincq; nigello puluere, qui
ex ſauilla conſectus, vel ſepia putaretur, illato per can-
nulas eadem reſanari. Furuum porrò nigrum, de quo &
furem dici putat Varro. Sed & Horatius ex eo quoque,
Furue (inquit) regna Proſerpinae. Et furuas hoſtias Diti
patri, Valerius Maximus. Sed & ante cum Varro nigras
interpretatur. Cnidios dein nodos accipe, quoniam ca-
lami probatiores Cnidij, ſicenti Plinius ait libro ſextode-
cimo hiftoriæ naturalis. Affeſtauit autem imitationem
Perſianam, cum dixit nodos, quoniam & ille ſcripſerat:

Inq; manus chartæ nodosaq; venit harundo.

Scirpi ſimile vatis eiufdem epigramma emaculatum.
atque enarratum.

CAP. XL

Quem

QVEM nuper vatis Aufonij scirpum enodauimus, rededit in mentem nobis tetrastichon eiusdem facilius intellectu fortasse, si quis & emaculatum habeat codicem, & Græcæ litteraturæ non sit ignarus, ut cui vel alterutrum desit, non minoris sanè laboris futurum, quam hoc est enigma superius. Versus hi sunt:

Lais eros & itys, chiron & eros itys alter

Nomina si scribas, prima elementa adine,

Vt facias verbum, quod tu facis Eune magister.

Dicere me Latium non docet opprobrium.

Nempe de primis singulorum ipsorum nominum litteris seriatim inter se coagmentatis Græcū dissultat hoc verbum λῑχæ, quod est Latine lingit, ut eo verbo (sit autē honor auribus) inguinum ligurit or Eunus, aut siquid tale addiuinas, insinuetur.

λῑχæ

Quod in digestis Iustiniani principis diem diffusum, malè pro eo, quod est diffissum, legitur, ut & apud Gelliū diffundi & definitiones, pro illis diffindi, & diffissiones atq; inibi de Pandectis Florentinis non nihil

CAP. XLII.

Diffindi
diem.

DIFFISSIONIS vocabulū, & item quod dici solitum in iudicijs diffindi diem, penè iam sublatum è medio, atque inscitia quadam improba, importunaq; bonis artibus exitiosa iam oblitteratum restituere ipsi pro virili conabimur, et renouare diligentia nostra. Vtitur ista loquendi figura etiam iureconsultus Vlpianus in lib. LXXIII. ad edictum per hæc sanè verba, quæ posita lib. I. Digestorum sunt, sub hoc titulo: Siquis cautionibus in iudicio sistendi causa factis, non obtemperauerit. Siquis inquit, in iudicio se sisti promiserit, & valetudine, vel tempestate, vel vi fluminis prohibitus, se sistere non potuit, exceptione adiuuatur. Nec immeritò. Cum enim in tali promissione presentis opus sit, quem admodum potuerit se sistere, qui aduersa valetudine im-

Sistere

Mm

pedi-

peditus est? Et ideo etiam lex x i i. tabularum, si iudex, vel alteruter ex litigatoribus morbo fontico impediatur, iubet diem iudicii esse diffissum. Haftenus Vlpianus. Diffissum autem legendum, non diffusum, quod omnes habent hi ferme libri, qui sunt in manibus. Atqui volumen

Pandectarum Iustiniani Digestorum, seu Pandectarum, dubio **Pisanae.** procul archetypum, in ipsa curia Florentina à summo magistratu publicè adseruatur, magnâque veneratione, quæquam rarò id, etiâque ad funalia ostenditur. Est autem liber haud quota spoliiorum, prædeq; Pisanae portio, sæpè à consultis citatus, maioribus characteribus, nullisq; intervallis dictionum, nullis item compendarijs notis, quibusdam etiam, saltem in præfatione, velut ab auctore plane, & à cogitante, atque, generante potius, quàm à librario, & exceptore inductis, expunctis, ac superscriptis, cum Græca epistola, Græcoque etiam pulcerrimo hoc epigrammate in prima fronte.

Βιβλίον Ἰουστινιανῶς ἀνάξ τεχνήσατο τίνδε,
Τὴν ἑὰ Τριβωνιανῶς μεγάλῳ κάμει παμβασίλῳ
Ὅτι τις Ἡρακλῆϊ παναίολον ἀσπίδα τεύξας,
Ἥ ἐπιμαρμαίρουσι ἀγάλμα[απάν]α θεμίσωρ.
Ἀνθρώποι δ' Ἀσίης τε Διορυκτῆτος τε Λιθύωνος,
Εὐρώπης τε πίθεν[αι] ὅλος σκμάν[οι] κόσμος.

Librum Iustinianus Imperator molitus est hunc,
Quem utique Tribonianus magno elaboravit omniū Imperatori.
Veluti quispiam Herculi variegatum clypeum fabricatus,
Vbi resurgent imagines, omnes legum.
Homines verò Asiaq; subactaq; Libia,
Europaq; parent totius rectori mundi.

Cuius tamē voluminis legendi, ac versandi per otiiū mihi est vni facta copia, Laurentij Medicis opera, causâque, qui vir suæ Reip. princeps, dū studiosus obsequatur, etiâ

ad

ad hęc vsque officia se demittit. Igitur in Pandectis his, non iam Pisanis, vt quondam, sed Florentinis, in quibus pura sunt verba, nec vt in ceteris plena maculis, & scabie, Diffissum reperio non diffusum. Quod idem apud Aul. quoque Gellium video deprauatum, libro qui nunc vulgo tertiusdecimus, cū sit quintusdecimus emendatis codicibus. Nam vbi hęc verba legimus: Atque in rerum quidem definitionibus, comperendinationibusque: hīc ego in codice Gelliano, ex bibliotheca publica Mediceæ familiæ, quem vir haud indoctus (vt tum ferebant tempora) sed diligens tamen in primis Nicolaus Nicolus ex vetustissimo exemplari fideliter pro suo more descripsit, ita inuenio: Atque in rerū quidem diffisionibus, comperendinationibusque. Quod si suspicio libera mī detur, malim credere equidem, in dierum, quā in rerū, veram habuisse, & incolumem scripturam. Quin eodem capite Gellius: Iussi igitur, inquit, diem diffindi. Sic enim in eodem codice, quod in his peruulgatioribus, Diem diffundi.

Libri Aul.
li Gellij
vniuersi.

Alio Gell.
locus.

Pollices in fauendo premi, sicut in denegando fauorem verti solitos: ex eoq; sententiæ Horatij, Iuuenalis, & Prudentij declarata.

CAP. XLII.

Horatij
locus.

HORATIUS in primo epistolarum libro:

Consentire suis studijs, qui crediderit te,

Fautor vtroque tuum laudabit pollice ludum.

Vtroq; inquit, pollice Porphyriō, hoc est, vtraq; manu, vt sit tropos synecdoche, à parte totū. Sed nequē forte veteris scriptoris auctoritas infatuet, ei quoq; aurē leuiter peruellemus. Scriptū est igitur apud Plinium libro naturalis historiæ octauo, et vigesimo, in hęc verba: Pollices cū faucamus, premere etiam prouerbio iubemur. Ex quo Iuuenalis peritissimē illud: Et verso pollice vul-

Mm 2

gi

gi quemlibet occidunt populariter. Ceu si verso pollice tollatur fauor. Denique etiam Prudentius in heroico aduersus Symmachum, ita contra Vestales, quæ muneri gladiatorio intererant, declamauit:

Et quoties victor ferrum iugulo inserit, illa

Delicias ait esse suas, pectusque iacentis

Virgo modesta iubet conuerso pollice rumpi.

Pollicem Nam vt fauere, qui pollicē premerent, ita puto, qui ver-
terere. terent denegare gladiatoribus fauorem credebantur.

Quàm multas habuerint antiqui diphthōgos. CAP. XLIII.

Diphthō
gi vete-
res.

DIPHTHONGI apud Latinos non plures quatuor perhibentur, cum septem nos eas saltem inueniamus in antiquis vel marmoribus, vel nomismatis, quorum nobis copiā ingentem Medices Laurentius suppeditat. Nam præter illas vulgatissimas, quæ sunt ae, oe, au, & eu, est adeo inuenire etiam ai, & ei, & item ou, pro illis ae, i, u, in veteribus monumentis. Et ai quidem pro ae, nonnulli cum littera i, non e, Græcorum more semper esse rebant, vt Quintilianus ostendit. Quidam singulariter tantum, cum in genitiuū, vel datiuum casum incidissent.

Ai diph-
thong.

Vnde etiam Aimilius pro eo quod sit Aemilius alicubi Romæ in antiquis spectationibus adnotauimus. Omnino autem cum supra testudinem Panthei ascēdissemus, fragmentum ibi marmoreum cum eiusmodi scripturæ vestigijs offendimus. Ex quo etiam diuersim videmus factam in illis, quæ vel apud Vergilium sunt, Aulai, pictai, et quod nūc mendosè legitur, aquai. Porro autem diphthongus ei, frequentius inuenitur, penèque etiam in cōfesso est, quod & nomismata pleraque, & marmora vetustissima declarant, & argumenta ipsa Plautinarum comædiarum, quæ Captiui, quæue item Menæhmi inscribuntur. Nam si versuum singulorum primas subinde

Aquai.
Ei diph-
thong.

litteras

litteras connectas, Capteiuēi, & Menachmei resulta-
bit, vt sit vbique ei, diphthongus. Præterea *fouri*, non *Fouri*
furi legimus in nomismate alio, vt prima syllaba diph-
thongo producat. Qualis etiam apud Græcos est.
Quid autem de eo dicam, quod & Quintilianus indi-
cat, & nos aliquando obseruauimus, vt vocalem produ-
cendam geminarent, cum in aureo nomismate *seelix* per
e geminum, in æreo autem *Galbæ* principis virtus per
i duplex reperiatur? iam illa *ἄλλοι*, nonne etiam apud
nos in Græcis saltem nominibus, vt in *Harpyla*, *Ori-*
thya, *Thyiade*q; reperitur? vt non iā septem diphthon-
gos, sed decem quoque habuisse videri maiores queant.

Vocales
gmina-
ta.

Pegaseum Nectar legi oportere apud Persium, non
melos.

CAPVT

XLIIII.

PERSIVS in epigramate, quod proœmij vice fungitur, *Persij lo-*
Coruos poëtas (inquit) & poëtridas, picas, *cus.*
Cantare credas Pegaseum melos.

Nos in vetustissimo commentario litteris, quas *Lango-*
bardas vocant, perscripto, quod etiam publice nostris
auditoribus exhibuimus, sic ad verbum inuenimus, *Pæ-*
gaseum nectar, in alijs melos: ex quo existimamus vete-
rem, sinceramque scripturam nectar habuisse, nouitiam
verò, & mendosam, melos. Sed & Pomponius Lætus
Romane princeps academice, diligentissimus homo an-
tiquitatis, veterem se habere Persianum codicem mul-
tis audientibus affirmavit, huic nostre lectioni suffra-
gantem. Quod & ratio tamen carminis euicerit. Nam
cum oporteat nouissimum choriambi pedem spondeum
poni, vel trocheum, melos autem nunquam neque apud
Græcos, neque item apud nostros, nisi breui priore syl-
laba accipiatur, mendum profecto fuerit in versu, si me-

MM 3

los

Primo
Iliados.
Ἰλιάδα.

Id est, in
floribus
vernīs.

Ἄπες ἄπες.
Iliad. e.

los admiseris. Nam quod autumant nonnulli, & litteram
vim producendi habere apud Græcos, quod omnino ta-
cuit auctor metrorum singularis Hephestion, id ego inue-
niri quidem scio, sed in obscuris duntaxat quibusdam, et
ignobilibus schedis, exemplumque afferri ex Homero,
apud quem heloria prima intent a syllaba legamus. Id au-
tem quam frivolum, quam leue sit, & nugatorium, vel hoc
evidentissime declarat, quod usu iam, & auctoritate do-
ctissimi cuiusque receptum est, ut id vocabulum apud Ho-
merum quoque & duplici notaretur. Ceterum si maxime
concesserimus fieri hoc solere aliquando apud Græcos,
non tamen continuo credendum est, illiusmodi usum li-
centia Persium Græca una appellatione, quam vix semel
in tanta scriptorum silva Græci usurpare ipsi reperian-
tur: præsertim cum neque apud Græcos, quantum equi-
de observauerim, neque item apud Latinos aliter, quam
breui priore syllaba melos inveniatur. Nam quâto opere
hanc solis concessam Græcis licentiam fugitarint Latini
veteres, vel Martialis poeta declarat, cum se de nomine
ipso Earini tâto opere torquet, nec sibi saltem pro Eari-
no ἑαρινὸν dicere permittit, vulgata apud Græcos licen-
tia, id est, litteram interponendi, sicut apud Homerum
ἐπ' ἄνδρ' ἑαρινὸν ἑαρινὸν. Atque ideo Martialem ipsum
audi:

Dicunt iarinon tamen poeta,
Sed Græci, quibus est nihil negatum,

Et quos Arcs Arcs licet sonare:

Nobis non licet esse tam disertis,

Qui musas colimus severiores.

Quare nihil dubitandum, quin sit illud melos in Persiano
versiculo tanquã verruca deformis recidendum, restitu-
dumque nectar: quod ratio nobis toto capite, & ve-
tusta

Iusta pariter auctoritas adnuerunt.

Patroclo iuniorem Achillem: contrā quā
aut Aeschylus prodiderit, aut vulgò exi-
stimetur.

CAPVT

XLV.

DISSEMINATA inter omnes iam pridem, rece-
ptaque opinio, Patroclum fuisse Achille iuniorem, ab
eoque velut adamatum, sicut ferre Hylan ab Hercule:
tum innuere hunc ipsum Martialis creditur, sic inquiēs:
Aeacide proprior leuis amicus erat. Quare etiā versi-
culo cuidā nequissimo ex Hermaphroditi libellis vulgò
quoque applaudebatur. Ceterum Statius in Achilleide
parem denique vtriusque etatem prædicat, ita inquiēs:

Insequitur magno iam tum connexus amore

Patroclus, tantisq; extenditur amulus actis.

Par studijs, æuiq; modis, sed robore longē,

Et tamen æquali visurus Pergama fato.

Plato autem in Symposio longē diuersum contendit. Nā
et multò iuniorem fuisse Achillem declarat, et ipsum
potius à Patroclo adamatum, vtpote imberbem adhuc,
nec Patroclo ipso modò, sed heroibus etiam cunctis for-
mosiorem. Quin ea caussa dij, inquit, illum honoribus
egregijs affecerunt, vt ad insulas fortunatas mitterent,
quòd amatorem tanti fecerit, vt non pro eo solum mo-
ri, sed ei vel immori, quā in patria consenescere præ-
optauerit. Quin Aeschylum Plato idem teu nugacem
taxat, quòd is quoque Achillem Patrocli fuisse amasit
prodiderit, testemque vtriusque etatis Homerum ci-
tat, cuius si quispiam verba (nam hæc utique Plato non
posuit) sibi indicari postulat, legat in vndecima Ili-
ados Rhapsodia sub Nestoris persona, quibus cum man-
datis Patroclum filium pater Menætius ad bella dimi-
serit.

Achilles
Patroclo
iunior.

Cacoëthes apud Iuvenalem tetrasyllabon, non cacēthos.
Et condita pyxide Lyde, nō incondita legendum. Simul
enarratus apud Martianum locus haud, arbitror, indili-
genter.

CAP. XLVI.

Iuuenalis IN septima Iuuenalis poëtae satyra sic scriptum:
locus.

-Tenet insanabile multos

Scribendi cacethos, & ægro in corde senescit.

Cacoë-
thes.

Vocabulū autem quod est cacethos, neq; à Græcis vspiā
vsurpatur, neq; à Latinis, sed neq; ratio carminis admit-
tit. Quare cacoëthes legendum suspicamur, vt sit quod
apud Græcos κακόνθης. Eo nanq; verbo frequentissimo
vsitatissimoq; mala cōsuetudo significatur. Quod itē in
vetusto codice Lāgobardis exarato litteris reperimus,
cuius mihi potestātē legēdi fecit Frāciscus Gaddius Flo-
rētinus, summi magistratus à secretis, prudēs humanusq;
vir, nec litteris incultus. Sed & ille versus ita in eodem:

Iuvena-
lis locus.

Turgida nec prodest condita pyxide Lyde.

Lyde.

Quod alibi perperam sic est, In pyxide condita Lyde,
vt anum intelligas Lyden, illiusmodi medicamenta ven-
ditantē, crassam, & (vt inquit Plautus) doliarem. Quod
& Capella fortasse spectans, & facetissimi super ebrio
Silenio ludens, ita inquit: Ac dum mouere gressum cupit
auocante Lyde. Nam ut si Cantharæ, vel Pyrrhiæ nomi-
na, vel Baucidos inaudias, continuo suffarcinatas tibi, et
vinosas, & pannucias quasdam delectatione confinxeris,
ita nomine audito Lydes, mox hanc Iuuenalis turgidam
recordaris, vt mirificæ sint inductæ ad excutiendos ca-
chinnos personæ, vino venas inflatus Silenus, & ven-
triosa Lyde, quæ titubantem, & lapsabundum etiam (si
dijs placet) auocet ab irrifu.

Doliaris.

Quæ Plinius super titulis veterum artificum pendentibus
prodiderit, ea de monimētis etiam veteribus agnita Ro-
mæ, sicutiq; speciem Vergilianæ ægidios

CAP. XLVII.

RO-

ROMAE nuper in atrio Melinae domus marmorea
 quandam veluti basin aspeximus, in qua Graecè sic erat:
 Σίλεω & Βασίλειος, Λύσιππος ἱποία. Id Latine valet, Seleu-
 cus Rex: Lysippus faciebat. Erat ibi tum nobiscū Ioan-
 nes Laurentius Venetus, summi Pontificis à secretis, ho-
 mo linguae vtriusque doctissimus, omniumque istiusmodi
 quasi laetitiarum studiosissimus. Is igitur nos submonuit,
 quod & statim arripuimus, agnouimusq; non temere il-
 lic ἱποία potius, quàm ἱποίασεν, hoc est, faciebat, quàm Faciebat.
 fecit. Siquidem, ut ait Plinius in praefatione librorum
 Naturalis historiae, Summi illi artifices, etiam absoluta
 opera pendenti titulo inscripsere, ut Appelles facie-
 bat, & Polyclitus: tanquam inchoata semper arte, &
 imperfecta, ut contra iudiciorum varietates superes-
 set artifici regressus ad veniam, velut emendaturo quida-
 quid desideraretur, si non esset intercepturus. Quare,
 inquit, plenū verecundiae est illud, quod omnia opera tan-
 quam nouissima inscripsere, & tanquam aliquid singulis
 fato sit ademptū. Tria autē, (nō ut ille opinatur) amplius
 absolute traduntur inscripta. Ille fecit, quae suis locis red-
 dit. Quo apparuit summam artis securitatem auctori pla-
 cuisse, & ob id magna inuidia fuere omnia ea. Ceterum
 etiam alibi Romae simileis inueniri titulos, idem Ioannes
 Laurentius Venetus asseuerabat. Vidimus item, quod
 etiam his Miscellaneis nostris putauimus inferendum,
 marmoreū quoddam in vrbe eadem Palladis simulacrum
 gestans Aegida squamoso draconum corio cōtectam, sic
 ut extremum ipsius ambitum draconū item ad limbi, aut
 fimbriae vicem circūcluderent. Erat ibi tum nobiscum
 Iulianus Bononiensis, cui nunc ex re cognomē Antiqua-
 rio factum, simulq; Georgius Italianus Genuensis, homo
 rerum abditarum inuestigator experientissimus, cum

Aegis Pal-
 ladis.

statim Vergilianos versus recordati, quibus eam demum
Palladi clypei calaturā mirē expressisse Poëta incōpa-
rabilis videbatur, ita in octauo Aeneidos libro scribēs:

Aegidāque horrificam turbatæ Palladis arma
Certatim squamis serpentum, aurōque polibant,
Connexosque angueis, ipsāque in pectore diuæ
Gorgona defecto vertentem lumina collo.

Plinij lo-
cus.

De Megabyzo scripsisse alios, quod Plinius de Alexandro,
ventitare in Appellis officinam solito. CAP. XLVIII.

PLINIUS Secundus in volumine Historiæ natura-
lis quinto & trigesimo ventitare in Apellis excellentis-
sima pictoris officinam solitum ait Alexandrum Mace-
donem, non artificio solum, sed comitate etiam hominis
delectatum. Qui & in officina, inquit, imperitē multa
differenti, silentium comiter suadebat, rideri eum dicens
à pueris, qui colores terrerent. Hoc, quod de Alexādro
Plinius scribit, Plutarchus ad Megabyzum retulit, in eo
volumine, quod disputat, quæ sint adulatoris, & amici
discrimina. Cuius si verba Latine interpretemur, hæc se

Megaby-
zus.

re sunt. Apelles, inquit, pictor assidenti sibi Megabyzo,
superque linea, & umbra dicere nonnihil tentanti, vi-
den, inquit, ut pueri Melida (coloris id genus) terentes
tacenti nuper tibi animos adhibebant, purpurāque de-
mirabantur, & aurum? Sed idem te nunc derident, lo-
qui super ijs, quæ haud didiceris, incipientē. Quin He-
lianus quoque in libris Historiæ multifariæ ad Mega-
byzum & ipse, non ad Alexandrum retulit.

Contentio Epigrammatum Græci Posidippi, & Latini
Aufonij super occasionis imagine: tum pulcerrima
ecphrasis Græci Callistrati CAP. XLIX.

Aufonij
locus.

AUFONII Poëta celeberrimus est epigramma, quo simu-
lacrum describitur Occasionis. Nam sic utique Deum,
quem

quæ Græci καίρῳ appellāt, interpretatus est. Sed enim καίρῳ
longè miror, quid ita Phidiae tribuerit, quod erat Lysip
pi. Extat adhuc enim Posidippi Græcū comparis argu
menti, de quo suum finxerit Ausonius, quanquā in Græ
co Lysippus Sicyonius artifex, in Latino Phidia perhi
betur. Porro autem summis digitis Græcus auctor in
gredi, Latinus insistere dicit rotulæ. Talaria uterq; ad
nectit, uterque faciē crine tegit, uterque occipitiū de
nudit. Nouaculā tamē dextra gerit Græcus ille καίρῳ,
& Pœnitentia comes iūgitur Latine Occasioni. Figure
sunt apud utrunq; Poētā pariles, plus tamē aliquatō ar
ridet Græcæ. Nam in istis omnibus (ut ita dixerim) man
gonissandis, nescio quo pacto Græci belliores, q̃ Roma
ni nostri: tū velut ab antigrapho decidere apographon
erat neceſse. Sed et Callistrati legimus ecphrasim simu
lacri eiusdē miræ festiuā, qua confirmatur ē Lysippo id
opus factum, publicē Sicyonijs spectabile. Porro autem Antigra
ex ære hunc ait esse Deum Callistratus, puerum adhuc phon.
primæ pubis à capite florulentæ ad pedes. Tum formo
sum eundē, sparsisq; fauonio crinibus, & multa frontis Apogra
gratia, genarumq; adeo, & corporis totius pulcritudi
ne Dionysio maxime similē, quin & insistere pile suspē phon.
so gradu, pinnatis pedibus. Sed & capillos idem Calli
stratus in oculos pueri, genasq; deflectens occipitiū cri
nibus liberat. Cetera deniq; scriptoris huius condimen
ta, & lenocinia, delicias, festiuitates, argutiasq; trāsma
rimas ex ipso utiq; petendas auctore arbitror. Fit autē,
nescio quo pacto, lasciuiolas ut istas, et electatiūculas,
quasi textā Mileti chlamydē, cane peius & angui Ro
mana reformidet grauitas. Illud haudquaquā præterie
rim, Nicephorū quoq; non inelegantem scriptorem Græ
cū sic ordiri, quam de virgine Deipara composuit ora
tionem
Romanæ
grauitas.
Nice
phorus.

tionem, vt cum super imagine ista nescio Temporis dixerim, an Occasionis loquatur, referat eam ad temporis illius, qui sit Græcè chronos, fugacissimam celeritatem,

Locus in Plinianis exemplaribus emendatus super nomine Prætidum: atq; inibi de ipsarum furore relata historia.

CAPVT L.

Plinij locus.

IN quinto & vigesimo Naturalis historie libro verba Plinij Secundi, quo capite de helleboro tractatur, ita in vulgatissimis codicibus reperiuntur: Melampodis fama diuinationis artibus nota est, ab hoc appellatur vnum hellebori genus Melampodion. Alioqui pastorem eodem nomine inuenisse tradunt capras purgari pastore illo animaduertente, datòque lacte earum sanasse parotidas furentes. Ceterum non pastore, sed pasto, non parotidas, sed Prætidas in codice vno vetustissimo, ex nobilissima ista Medicæ gentis bibliotheca inueniebamus. Sed de pastore & pasto facile est. Sic Prætidas non parotidas legendum manifesta fides, eamq; vel indubitatisimam, verissimamq; esse scripturam, præterquam quod ratio docet in primis efficax (quid enim sint parotides furētes? aut quid parotidibus aurium vitio, cū veratro?) tamen & Dioscorides bonus auctor apertissime declarat, ita scribens: Veratrum nigrum, id alij Melampodiū, alij ectomum, quidā polyrrhizum appellant. Melampodium verò, quoniam eo Melampus quidam pastor Præti furentes filias purgasse videtur, atq; curasse. Sic ille. Sed Atheniēsis Apollodorus in Bibliotheca (nā ita liber eius appellatur) purgationem Præti filiarū potius ad vatē Melampoda quàm ad pastorē refert, natūq; ait ex Præto et Sthenobœa filias Lysippen, Iphinoēn, & Iphiañassan, quæ vbi primū adoleuerint, vexatæ insania sunt,

Parotides.

Veratrum
Melam-
podium.

Prætidū
furor.

sunt, seu quoniam (vt scribit Hesiodus) Liberi patris
 ceremonias non acceperint, siue (quod est apud Ascusi-
 laum) quoniam Iunonis contemserint simulacrum. Po-
 stea autem quam furere acceperint, toto Argiuorum
 agro prius errabundas, dein verò etiam per Arcadiam,
 Peloponnesumque vniuersam sui decoris oblitus, locis so-
 lis excucurrisse, donec Melampus Amythaone, filiàque
 Abantis Idòthea natus vates scilicet, & qui primus me-
 dicamentis sanare, ac purgationibus inuenerat, curatu-
 rum se virgines spononderit, si pretium sibi pars regni
 tertia transcriberetur. Cui cum Proetus minimè assen-
 taret, videlicet mercede tã immuni deterritus, magis ma-
 gisque in dies gliscere furorem illum virginum cœpisse,
 contagione etiam ad mulieres ceteras demigrante,
 sic vt vulgò suam quæque domum relinquerent, filios
 occiderent, ac per solitudines vagarentur. Quare pro-
 pagante se etiam atque etiam calamitate cùm daturum
 Proetus postulata mercedem pacisceretur, iam verò
 non prius curaturum Melampus ait, quàm cùm alterum
 tantum agri fratri quoque suo Bianti adiudicaretur.
 Hic verò metuentem Proetum, ne si præsentem condi-
 tionem respiceret, plus etiam subinde postularetur, con-
 sensisse in eam mercedem. Ac tum demum Melampoda
 valentissimum quenque iuuenum comitem sibi asciuisse,
 clamoribusque eas, atque enthea quadam (sic enim in-
 quit) chorea Sicyona vsque de montibus compulisse. Ce-
 terum in persequendo, maximam natu Iphinoén extin-
 ctã, reliquas purgatione vsas resipuisse. Tum Malãpodi
 eas, & Bianti Proetum tradidisse, ipsumq; dein filiũ ge-
 nuisse Megapenthen. Hactenus fermè Apollodorus. He-
 lianus autem nomina Proetidibus in omnisfaria historia
 Elegem facit, & Celenè. Sextus porrò Empiricus Pyr-
 rhon

Enthea
 chorea.

Proetidũ
 purgatio.

Proetidũ
 nomina.

Probus,
Maronis
enarra-
tor.

rhoniorum quarto, Polyanthum Cyreneum dicere scribit in libro de Asclepiadarum genitura, Præti filias ab Aesculapio fuisse infania liberatas, in quam lunone irata incidissent. Adicit Ovidius purgamine mentis earum Biantem misisse in Clitorium fontem, cuius potus abstemios faciat. Sed enim qui Probus vulgò putatur, haud improbus omnino Maronis enarrator, et ipse testem citat Hesiodum, fabulamque penè sicut hæc est Apollodori, quanquam brevissime, perstringit. Hunc autem in eis errorè fuisse mentis, animique, boues ut se crederent, quod Vergilius quoque in Bucolicis significat, neutiquam videri fabulosum debet: siquidè Paulus Aegineta medicus Græcus auctor in tertio Periodæutico de atra bile, de quâ infania ipsa narrans, usu quoque venire ait, uti quidam sibi brutæ animantes esse, voces quæ imitari illarum videantur. Præterea quæ nonnullos arbitrari se vasa esse testacea factos, tum autem ob id metuere, ne confringantur.

Cur in Ephesiz Dianæ templo molles appellati honores à Martiale.

CAP. LI.

Multi-
mamnia.

Festum
Dianæ.

CUR molles dixerit honores in Triuiæ templo Martialis, hoc est, in Dianæ Ephesiz, etiam hæc afferri possunt, scita (ni fallor) et arguta satis, sed quæ tamè interpres omiserunt. Ac primò quidem de multimamniis possumus dictum existimare. Nam ut diuus Hieronymus in epistolam Pauli ad Ephesios scribit: Erat Ephesi templum Dianæ, et eiusdem in ipso multimammia, id est, multarum mammiarum effigies, qua cultores eius decepti putabant eam omnium viuientium nutricem. Possumus item ad pompam referre, de qua Xenophon Ephesius in primo Ephesiæcorum libro scribit ad hanc sententiã: Agebatur autem, inquit, solenne ijs locis Dianæ festum, ab urbe ad templum, quæ sunt stadia omnino septem. Cele-

bræ

Brare pompam virgines omneis indigenas oportebat, splendide in primis ornatas. Prætereaq; ephebos, Abrocomi æquales, qui tum annum circiter decimum septimū agebat, & cum ephebis aderat, veluti que primas in ea pompa ferebat. Magna autem vis hominum spectaculo intererat, vel popularium, vel hospitum. Siquidem mos habebat, uti in ea celebritate & sponsi virginibus, & ephebis uxores inuenirentur. Procedebat ergo ordinatim pompa, primò scilicet sacra, faces, canistra, & suffimenta, tum autem equi, canesq; & venatoria arma, nō nullorum quoq; bellica, sed pleraq; tamen pacalia. Feminarum se quæq; veluti ad amatoris oculos cōposuerat, virginumq; ordinem ducebat Antia. Sic vtrique Xenophon scribit, nō quidem Atheniensis ille, sed alter eo nō insuauior Ephesius, qui paulò post etiam ita subdit: Vt igitur peracta pompa, venēre in templum sacrificatū multitudo omnis, atque ibi ornatus pompæ solutus omnis. Et conuenēre eodem viri, feminaq; ephebi, & virgines. Non absurdum est autem propter Dianæ quoq; sacerdotem molles honores audire, de quo etiam nonnihil Domitius ex Strabone. Ceterum Heracliti Ephesij summi Philosophi, scilicet illius, qui ex obscuritate librorum Scotinos, hoc est, tenebricosus appellabatur, quiq; omnibus humanis actibus illacrymabat, illius inquam, Heracliti ad Hermodorum extat epistola, qua sic ferme in Ephesios cauillatur: Quāto Ephesij meliores lupi, atq; leones. Non se inuicē mancipant, nec aquila aquilā emittat, nec leoni leo ministrat pocula. Sed neque canē canis exsecat, ut vos Deæ sacerdotem exsecuistis Megabazum, metue virginī vir cōsecretur, & quo pacto impij aduersus naturam, pij sitis aduersus simulacrum. Principio enim id agitis, ut Dijs primus imprecetur sacerdos

Sacerdos
castratus.

dos amissa virilitate. Quin Deam quoque impudicitiae
velut insimulatis, metuentes ne illi ministretur à viro.

Quæ sit apud Martialem cornibus ara fre-
quens.

CAP. LII.

Mar.lo-
cus.

IN superiori epigrammate locus est hic alter, neuita
quã à Domitio, neue ab alijs, quantũ videam cognitus.

Disimuletq; Deum cornibus ara frequens.

Quod enim Domitius Ammonis templum in Libya ac-
cipit, nullo pacto procedit. Nam cum hîc magnificentijs
sima orbis terrarum ædificia memorentur, quæq; inter
miracula referrêtur, ut ex eorum comparatione amphia-
theatri præconium crescat, ridiculum profectò fuerit
de templo hîc Ammonis audire pauperrimo scilicet, ut

Ammo-
nis tēplū
pauperri-
mum.

Lucanus ait his versibus:

Ventum erat ad templum, Libycis quod gētibus unū
Inculti Garamantes habent. Stat corniger illic
Iuppiter, ut memorant, sed non aut fulmina vibrans,
Aut similis nostro, sed tortis cornibus Ammon.
Nec illic Libycæ posuerunt ditia gentes
Templa, nec Eois splendent donaria gemmis,
Quamvis Aethiopum populis, Arabumq; beatis
Gentibus, atque Indis vnus sit Iuppiter Ammon.
Pauper adhuc Deus est, nullis violata per æuum
Diuitijs delubra tenens, morumq; priorum
Numen Romano templum defendit ab auro.

Neq; autē aut ex Plinij, aut ex Maronis dictis colliges
templum Ammonis apud Nasamonas insigne vel ædifi-
cijs, vel opibus fuisse, si verba ipsa diligēter vtriusq; pē-
sitabis. Et quidē mētiōr, nisi ara potius Apollinis in De-

περατινός,
Βωμός.

lo accipiēda, quod Ceratinon bomon dicunt, inter septē
orbis spectacula, sicuti Plutarch⁹ ait, celebrata, quæ tā-
tum

etiam ex dextris cornibus sine glutino villo, aut vinculo coagmētata, compactaq; sit. Hoc autē Plutarchus in eo scribit opusculo, quo tractat vtra prudētiora sint, aquigena, an terrigena animalia. De q; ara eadē sic Ouidi in epistola Cydippes ad Acontium meminit hoc versiculo:

Miror & innumeris structam de cornibus aram.

Plutarchus etiam in Theseo de ara in Delo scribit, non

quidem ex dextris, sed ex sinistris tantum cornibus cō-

Id est,

pacta, quem κεράτων βωμόν appellat, nisi mendū sit ex-

Corneam

emplarium. Laërtius quoque Diogenes Ceratine ara,

aram,

hoc est, ē cornibus factae mentionem nonnullam facit in

Pythagorae vita. Quin & Callimachus poeta in Apola-

linis hymno, quadrimum adhuc Apollinem scribit ex

cornibus Cynthiadum caprearum, quas soror Diana in

venatu occiderat, aram compegisse, fundamentaq; item,

& parietem ē solis struxisse cornibus. Ipsius autem sunt

haec verba:

Τετραίτην τὰ πρῶτα θεμελίῳ φοῖβος ἔπνε

καλὴν ἐν ὀρτυγίῃ, περιγέθ' ἰνδοῖσι λίμνῃς,

Ἀρτεμὶς ἀγρώσσσα καρῆατα συνεχὲς αἰγῶν

κωιδιάδων φορέσκει, ὅδ' ἔπλεκε βωμόν ἀπόλων.

Δίμματο μὲν κεράσιν ἰδεῖσθαι, πῆξε δ' βωμόν

ἐκ κερῶν, κερὰς δ' ἐπέριξε ὑπεβάλλειτο τοίχους.

Quadrinus prima fundamenta Phæbus iecit.

Pulchra in Ortygia, orbiculari in lacu.

Diana venata cornua assidue caprarum

Cynthiadum tulit, ipse verò connexuit aram Apollo,

Extruxit quidem cornibus fundamenta, compegit autem aram

Ex cornibus, corneos verò circumduxit parietes.

Ob id ergo, inquit Martialis, dissimulet deum, quasi non iam Dei esse id opus videri queat, quo alterū logē præstātius, hoc est amphitheatrum mortali manu factum. Saneq; per totum epigramma signatis vsus est verbis argu-

Nu

tiſia

Martialis
argutia.

tissimus poëta, qui Memphin silere iubet, quia barbara, nec iactari vult Babylona labore assiduo, quoniam ipsa quoque iactatio intellectum laboris habeat. Et negat laudandos ob id honores Triuiae, quia molles, neque enim molli- bus praemia debentur. Negat etiam quae aëre pendeant Mausolea, supra aëra ipsum, hoc est, ad astra usque ferri oportere, ut sit hoc epigramate nihil utique pensitatum.

Quod positum nomen Agamemnonis in M. Tullij Di- uinationibus, pro Vlysis est, tum in transcurso locus in epistolis ad Atticum non inelegans, super miniatula ce- ra correctus, & enarratus.

CAP. LIII.

Cicero-
nis err-
cula.

AVLVS Gellius in Noctibus illis suis maxime candi- dis, errorem notat Ciceronis manifestissimum, non ma- gne rei, neque errasse eum miratur, sed errorem non esse postea vel ab ipso animaduersum, vel à Tyrone suo. Nam cum Homeri versus Cicero quospiam vertat in Latinum, dicere illos Aiace scribit apud eum poetam cum reue- ra dicantur ab Hectore. Facit haec Aul. Gellij libertas, ut ne ipse quidem verear referre in his libris paululum quiddam compar huic eiusdem Ciceronis, peneque illi su- periori germanum & *geminum, nisi forte (quod auidius crediderim tanto interuallo) mendum fuerit exem- plarium. Quamuis etiam in antiquissimo quoque libro non dispariliter scriptum inueniamus, nec sane lubricus ex litterarum vicinitate sit in alterutrum nomen lapsus. Verba sunt Ciceronis in libro diuinationum secundo: Nam illud mirarer si crederem, quod apud Homerum Chalcantem dixisti ex passerum numero belli Troiani annos auguratum, de cuius coniectura sic apud Home- rum, ut nos otiosi vertimus, loquitur Agamemnon: Ferte viri, & duros animo tolerate labores, Auguris ut nostri Calchantis fata queamus

Iliad. β.

Scire

Scire ratóne habeant, an veros pectoris orsus.

Ac deinceps versus quoque ceteros Homericos à se conuersos exponit. Quod igitur hæc Agamemnonē loqui apud Homerum Cicero tradit, si modò ita scriptum Cicero reliquit, hoc neutiquam verum probatur, cum apud Homerum ipsum in secunda Iliados Rapsodia non Agamemnon, sed Vlysses istius sententiæ versus pronūciat. Neque est quod quisquā aut stomachetur hæc apud Ciceronem quoque deprehendi, aut miretur, cum appareat ex ipsius epistolis nonnunquam huiuscemodi errata memoriæ fuisse in Ciceronis libris vel ab Attico, vel à Bruto animaduersa, atque curata. Sicut illud in oratione Ligariana de L. Cursidio, quod erratum fatetur esse suum. Sed (vt aiunt) inquit, *μνημονικὸν ἀμάρτυμα*. Sicuti quod in Oratore arbitror, Eupolim pro Aristophane Cicero posuerat. Dein Atticus Aristophanem pro Eupolide reposuit. Itaque etiā vereri se Cicero dicit aliquādo, ne suæ syntaxis miniata illius cerula pluribus locis notandæ sint. Quod autem incidit, vt de miniata cerula meminimus, corrigendus obiter, & interpretandus nobis hic ex epistola ad Atticum libro penultimo locus est, in quo ita scriptū perperam inuenitur: His litteris scriptis me ad syntaxis dedi, quæ quidē vereor, ne nimia tua pluribus locis notandæ sint, ita sum meteoros & magnis cogitationibus impeditus. Ego legendū puto, ne miniatula cera tua pluribus locis notandæ sint, vt sit intellectus, ad libros cōponendos, id enim Græcæ syntaxis, Ciceronē se dedisse. Sed vereri tamē ne miniatula cera ipsius, ad quæ scribit, Attici, quo sepe vteretur emēdatore, pluribus locis notandæ sint, quoniā meteoros, hoc est, suspēsus animi foret Cicero, & magnis cogitationibus (vt ait) impeditus. Cōsuegrat, opinor, Attic⁹, si quis parū absolute locus à

Id est,
Memorie
vitium.

Miniata
cerula.

Loc⁹ epi-
stolarū ad
Atticum.

ΣύNTAXIS

Metis
p. 2.

Cicerone tractaretur, ei loco rubellas ceras affigere, quod nunc quoq; solemus. In codice autem, quem fuisse aiunt Francisci Petrarchæ primitus, certè Colucci Saluati dein fuit, & post hunc Leonardi Aretini, mox & Donati Acciaoli, virorum suæ cuiusq; ætatis eruditissimorum, sic adhuc extat, ne miniata ceruia tua. Quòd si penultimæ dictionis penultimā litterā paululū à summo produxeris, hoc est, de i, littera, I, feceris, omne proculdubio mēdū sustuleris. Sed & peruulgatis codicibus sic in extremo rursus volumine epistolarū adhuc earundē legitur. Cerulas enim tuas miniatulas illas extimescebat, ut iā omnis hoc testimonio superior ambiguitas aboleatur.

Quinti-
liani loc.
Ceratina.

Ceratinæ quæ sint apud Quintilianum. CAP. LIIII.

CERATINAE quæ sint apud Quintilianum libro primo, non temere qui tibi explicet inuenias. Qui autem Græca voluerint, Latinaq; commentaria, planè intelligent ratiocinationis inexplicabilis esse eam speciem, quæ nescio quas ansas, atque vncos arte dialecticæ perplexitatis inferret. Sic arbitror appellatam à materia ipsa, qua vterentur verborum, sicuti est apud Senecam libro epistolarum quinto ad Lucilium: Sederem, inquit, ociosus, & eiusmodi quæstiunculas ponens: Quod non perdidisti habes: Cornua non perdidisti, cornua ergo habes. aliæque ad exemplum huius acute delirationis concinnata. Sed de hoc item in Atticis Notis inuenias. Cerata autem Græcè dici Cornua quis nesciat? Meminit huius etiam Lucianus in Philosophorum Symposio, sicuti de Sorite, atque Therizonte. Sed & in dialogo item mortuorum Castoris, & Pollucis, ita ferme inquit: Et cornua inter se producunt, & crocodilos faciunt, & eiusmodi perplexa docet interrogare, ut ex cornibus scilicet, hanc quam diximus Ceratinē

ratio

rationem, nec rationem verius, quam tenebram accipias. Quin etiam in dialogo altero, cui vel somnium, vel Gallus est nomen: Et docens, inquit, duabus negationibus unam confici asseuerationem, noctemque non esse, si dies sit. Interdum etiam cornua mihi esse dicebat: aliaque id genus. Huiusmodi autem dialecticis in percunctando quaestiunculis, quales frequenter ingeniorum acumen excogitat, etiam Milesius Ebulides plurimum usus, sicut à Laërtio Diogene in Euclidæ Megarensis vita ponuntur, ut Latine conemur interpretari: Mentiens, fallens, electra conuelata, acervalis, et ceratinae, vel cornea, et item calua. Ex quo in hanc sententiam est apud Comicum nescio quem, ut idem prodit Laërtius: Contumeliosus autem Ebulides Ceratinas interrogans, et mendacibus, gloriosisque sermonibus oratores versans, abiit Demosthenis habens volubilitatem. Quem etiam locum Suidas citauit. Sed et Zenon ille Cyticus inter cauilla cetera dialecticorum Ceratinas item, et Utidas numerabat, sicuti idem in libro VII. de vitis Philosophorum prodidit Laërtius. Quis hoc ipsum postremo nobis insinuat Martianus Capella libro IIIII. cum inquit:

Perdita nequa vnquam cornua fronte ferant.

Qui sunt crocodilinae apud eundem.

CAP. LV.

APUD Quintilianum eundem libro item primo etiam de Crocodiline mentio fit, obscuro et ipso plerisque, ignotoque vocabulo. Ceterum de hoc inuenimus apud Aphantonij Graeci enarratorem Doxapatrem, quamuis apud eum Crocodilites potius, quam Crocodiline, quod et verius puto Verba ipsius ita Latine interpretamur: Serra, inquit, et Crocodilites sicuti est in Aegyptiaca fabula. Mulier quaepra cum filio secundum fluminis ripas ambulabat, et

Nb 3

bat, et

Crocodi-
lites.
πρίωρ.

bat ei Crocodilus filiū abstulit, redditurum dicēs, si ve-
rum mulier responderet. Negavit illa fore ut reddere-
tur, atq; ob id æquum aiebat reddi. Haftenus ille. Moxq;
idem, Crocodiliten, inquit, hanc propositionem vocant,
Crocodili huius gratia: quam etiam πρίωρ, id est, Ser-
ram vberari à Græcis indicat. A diuuat Lucianus in dia-
logo cui titulus, Vitarum venditiones: ita ferme Chry-
sippum loquentem inducens, eiq; respondentem quempi-
am, qui se profiteatur emptorem. Considera igitur ita,
Estne tibi filius? Quorsum istud? Si forte illum iuxta flu-
uium errabundum Crocodilus inueniat, rapiatque, dein
redditurum polliceatur cum verum dixeris, utrum red-
dendus ei videatur, necne? Quid cum sentire dicēs? Rem
sanè perplexam interrogas. Ex his, ut arbitror, liquet
etiam Crocodiliten sicuti supra ceratinen, sophismatos
esse parum explicabilis speciem, quo dialectici veteres
potissimumque Stoici vterentur. Quod genus elegāter
Quintilianus exquisitas ambiguitates appellauit.

Cur gemino Cornu Martialis dixerit in spectaculis, vbi de
Rhinocerote: deq; tauris Aethiopicis. CAP. LVI.

Mart. lo-
cus.

MARTIALIS Epigramma est in spectaculis de Rhi-
nocerote, cuius extremi versus hi sunt:

Naique grauem cornu gemino sic extulit vrsus,
Iactat ut impositas taurus in astra pilas.

Domitius ita enarrat: Gemino inquit, cornu, forti, et
vehementi. Vergilius: Gemino dē talia dorso. Vel quoniā
Rhinoceros habet duo cornua, ut apud Pausaniā solum
legi, quorū alterum insigni magnitudine ex naribus ex-
tat, alterum supernē erumpit, exiguū, sed validissimum.
Fatetur sanè Domitius apud vnum se Pausaniā legisse
Rhinocerotem duo habere cornua. Quid autem Pliniū,
quid Solinū, quid alios credimus vnū Rhinoceroti cornu
tribuē

tribuentis dūtaxat? an videlicet ignorasse omnes, quod
 solus animaduertit Pausanias? Quid porro Septimio
 Florenti Tertulliano respōdebimus, Christianorū omnia
 um, quorum quidē Latine opera extēt, vt antiquissimo,
 sic ausim dicere in omni penē litteratura diligentissimo?
 qui libro aduersus Praxeam tertio, verba illa enarrans
 de vetere instrumēto: Tauri decor eius, Cornua vnicor-
 nis cornua eius, in eis nationes ventilabit ad summū vsq;
 terræ: Nō vtique, inquit, Rhinoceros destinabatur vni-
 cornis, nec Minotaurus bicornis. & quæ sequuntur. Ce-
 terū de eo Pausanias in Bæoticis meminit: neque au-
 tem omnino Rhinocerotas duo habere cornua, nam hoc
 manifestō refelli poterat, sed tauros dicit esse in Aethi-
 opia, qui rhinocerotes vocentur, ὅτι σφίσις ἐπ' ἀκρὰ τῆς
 γῆς. Sic enim illius verba sunt, ἐν ἑκάστῳ κίρας καὶ ἄλλο
 ὅτι αὐτὸ δ' μέγα, ὅτι δ' τῆς κεφαλῆς δὲ ἀρχὴν κίρατα ἔστιν.
 Quoniam, inquit, illis in summa nare singulis vnicum
 cornu, tum aliud suprà non magnum, verū in capite,
 ne initio quidem cornua. Non igitur Pausanias aut in-
 signi magnitudine alterum cornu, aut alterum ait esse
 validissimum, quod ob id eminiscitur fortasse Domi-
 tius, vt his facilius vsus extolleretur. Neque autem
 de Rhinocerote ipso Pausanias, sed, vt diximus, de
 Aephiopico tauro, qui similitudine quapiam & ipse
 Rhinoceros à quibusdam vocabatur. Quare nos ita
 putamus exponendum Martialem, vt rursus videlicet
 à Rhinocerote cornu illo vnico elatum, elestatūque
 sentiat, grauem gemino cornu, hoc est, grauem tauro
 futurum, cui sunt cornua gemina, vt cornu sit datiui, non
 ablatiui casus. Nam cū tauri pilas cornibus ad astra
 euentilent, extollere vsus tamen non poterant gra-
 uem gemino cornu, proptereaq; eum mirabilius quam

Rhino-
ceros.

Tauri
Aethio-
pici.

libet vno cornu Rhinoceros extulit.

Quæ sint apud Suetonium Tetraones: correctumq;
erratum Plinianis exemplaribus. CAP. LVII.

Tetrao-
nes.
Plinianus
locus.
Erythro-
taones.

TETRAONES in Caligula Suetonij, quæ sint aues,
omnino ignoratur. Verba ipsius hæc: Hostiæ erant phœ-
nicopteri, pauones, tetraones Numidicæ, meleagrides,
phasiana, quæ generatim per singulos dies immolaren-
tur. Ceterum inuentu res erat haud difficilis, nisi Plinia-
nos inemendatissimos haberemus codices. Nam quod
apud illum legimus libro x. historiæ naturalis, vbi de an-
serib⁹ agit, Decet Erythrotaonas suos nitor, absolutaq;
nigritia. Hoc in illo vetustissimo Pliniano exemplari, de
Medicæ gentis bibliotheca publica, penè legitur emen-
datè, videlicet vna tantum comutata littera, qualia mula-
ta in vetustis omnibus voluminibus interpolata vocabu-
la. Nam cum ipsa quoq; mendosissima plerisq; sint locis,
vestigia tamen adhuc seruant haud obscura veræ inda-
gandæ lectionis, quæ de nouis codicibus ab improbis li-
brarijs prorsus oblitterantur. In eo igitur sic est, Decet
et troanas, vt si ordinem duarum primarum litterarum
inter se cõmutes, tetraonas dissultet: quare ita apud il-
lum Politiano auctore legas: Decet tetraonas suis nitor,
absolutaq; nigritia. In supercilijs cocci rubor. Alterum
eorũ genus vulturum magnitudinẽ excedit, quorum et
colorem reddit: nec vlla auis, excepto Struthocamelo,
maius corpore implens pondus, in tantum aucta, vt in
terra quoq; immobilisprehendatur. Gignunt eas alpes,
et septentrionalis regio. Hactenus ille de Tetraonibus.

Strutho-
camelus.

Seculariũ
ludorum
origo.

Origo, & ritus ludorum secularium, prætereaq; ad id alia,
citatumq; eò Sibyllæ oraculum: mox & obiter explicata
quædã, rursusq; alia refutata nõ inutiliter. CAP. LVIII.
ERIT, arbitror, operæpretium colligere hîc etiã se-
cularium ludorum originem, causamq; nominis, et item
quos

quot annorū interiecto spatio, quotiesq; facti, quo ritu,
 quibusq; Deis celebrati. Nam & res est ipsa per se co-
 gnita non indigna, cui studium modò sit ullū vetustatis,
 & ad intelligendos poetarū locos nonnullos ingens at-
 tulerit adiumentū. Quum igitur bellū inter se Romani, Dæmonū
 Albaniq; gererent, & utraque in procinctu iam staret prestigia.
 acies, extitit repente quidam mōstrosa specie, pelle ami-
 ctus furua, vociferās iubere Ditem patrem, deamq; Pro-
 serpinam fieri sacrum sibi prius, quā prælium cōmitte-
 retur. Quo perterrefacti viso Romani protinus arā sub
 terra edificarunt, & statim sacrificio facto, pedum x x.
 aggere contexerunt, ut esset omnibus præterquam Ro-
 manis ipsis ignorabilis. Sed enim euenit, ut Valesus Va- Valesus.
 lesius, unde nomen, & origo Valeriæ familiæ, clarissimus Valesius.
 in gente Sabina, & locuples, homo rusticæ vitæ aram Origo
 banc, quam diximus, ita diuinitus inuenerit. Erat ei ne- Valeriæ
 mus ante villam proceris maximè arboribus, quæ statim familiæ.
 fulmine istæ cōflagrarunt. Nec multò post filij duo, &
 filia correpti pestilentie morbo ad desperationē vsque
 medicorum laborabant. Cū sese igitur laboribus fami-
 liaribus aduoluens pater, pro liberorum salute suum,
 matrisq; puerorum capita deuoueret, vox ē nemore,
 quod tactum de cælo, statim audita, saluos fore eos spō-
 dens, si Tiberi ad Tarentum peruecti, calfactam Ditis
 & Proserpinæ foco de fluuio ipso biberent aquā. Quo-
 niam verò longissimè abesse Tarentum, scilicet in extre-
 ma Iapygia, nec proximè eam urbem reperiri Tiberim
 ullum fluuium sciebat, spem sibi deterrimam finge-
 bat, etiam inde territus, quòd inferarum potissimum vox il-
 la potestatum meminisset. Sed impositos nihilo secius in
 linteam filios Hostiam pergens, mox ad campi Martij
 regionē deuexit, ibi recreare sitientes, & æstu, febriq;

laborantes desiderās, qua placidissimē annis labitur, exa-
 ponit in ripa egrotos, ac dum tumultuariam sibi tegeti-
 culam cōcinnat, extincto igniculo, admonetur à guberna-
 tore petendū potius Tarentum (nam ita locus in pro-
 ximo vocabatur) etenim fumum esse illic aspicere. Tum
 verò letior audito Tarenti nomine Vale sius, Deos ado-
 rans, & salutem sibi liberorū iamiam propemodum bona
 fide spondens, agi prorsum iubet, & illuc maximē nauim
 gium appellī. Quò cūm peruenisset, haurit aquam festi-
 natò de flumine, fretusq; omine tenacius arrepto, fumia-
 gans ibidem solū flatu sollicitat in flammam, calfactamq;
 mox aquam porrigit in calice pueris. Succedit autē po-
 tui somnus. Vident in quiete illi spōgia sibi à nescio quo
 detergeri morbum, tum præcipi, ut Diti patri, & Pro-
 serpinæ, furæ ibidem mactarentur hostiæ, trinoctiumq;
 perpetuum choris, & carminibus concelebraretur. Sur-
 gunt igitur recuperata valetudine, visumq; illud patri
 renunciant. Is homo locuples defodi iaciundis altē fun-
 damentis humum iubet. Inuenta igitur sic ara est ea,
 quam diximus, cum titulo Ditis & Proserpinæ. Mactat
 ille (quod erat iussus) furas continuò victimas, & tri-
 noctium sacris frequentat, tot enim numero filios mea-
 dia de morte receperat: ex eoque Manius Valerius Taa-
 rentinus appellatus, quòd à dijs manibus in Tarento li-
 berū suorum valetudinem impetrauisset. Ad hunc
 igitur modum quidam tradiderunt. At enim M. Varro
 libro de scenicis originibus primo: Cū multa, inquit,
 portenta fierent, & murus, ac turris, quæ sunt inter
 portam Collinam, & Exquilinam, de cælo tacta essent,
 & ideo libros Sibyllinos Quindecimviri adiūissent, rea-
 nuntiauerunt uti Diti patri, & Proserpinæ ludi Taren-
 tini in campo Martio fierent tribus noctibus, & ho-

Manius
 Valerius
 Tarētīn⁹.

Ludi Ta-
 rentini.

stis

stie furue immolarentur. Hactenus de origine. *Seculares* ^{Seculares}
autem, non quia fierent anno vel centesimo denique, vel ^{cur dicti.}
etiam centesimo decimoq; nuncupati, quod vtrunque si-
cut assertores habet, ita re ipsa penitus coarguitur, sed
ob id magis credi potest, quod plerunque semel hominis
etate fierent, vt multa alia, quæ rara sunt, post seculum
euenire loquentium consuetudo vsurpat. Tarentini au- ^{Tarētus.}
tem à loco ipso, qui Tarētus ob id vocatur, aut quod ara
ibi Ditis patris (quemadmodum supra diximus) in terra
occultaretur, aut quod ripam Tiberis fluius eo loco ^{Rumon.}
tereret, ex quo etiam Rumon dictus à veteribus, & in ^{Serra.}
sacris Serra nominatus, quod ruminaret, hoc est, exede-
ret, & secaret ripas. Vnde ait Maro:

Stringentem ripas, & pingua culta secantem.

Ceterum de temporum intervallis, quibus isti ludi re- ^{Seculariū}
ferrentur, fides in ambiguo est. Siquidem in carmine se- ^{tempus}
culari Horatius vndenos decies per annos fieri decla-
rat, quod & commentarij Quindecimviro-
rum, & diui Augusti edicta, & ipsius denique Sibyllæ, quod adhuc
extat, oraculum confirmauerint. Contra verò centesi-
mum redire post annum, tam Valerius Antias, quam
Titus Liuius, & item M. Varro testati perhibentur.
Quod enim legimus apud Herodianū trium spatio eta-
tum solitos instaurari, vereor vt emendata sit ibi lectio,
nostranq; ob id è Græco interpretationem cum venia
legendam censeo. Nec autem (si tempora dinumeres)
aut quanta intervalla retrò fuerint, aut quanta esse de-
beant, omnino colligas. Instituti autem primi *seculares*
ludi post exactos reges à P. Valerio Publicola, qui pri- ^{Seculariū}
mus consul fuit, existimantur. Etenim laboratibus pesti- ^{institutio}
lètia ciuibus, apud hanc ipsam, quā diximus, arā publicè
nuncupatis votis, atrum bouē Diti pro maribus, cōcolo-

rem pro foeminis iuuentā Proserpinæ mactauit, ludosq;
 & lectisternia trinoctio fecit, & aram terra, sicut antē
 fuerat, exaggerata occultuit, inscriptā titulo isto: P. Valē-
 rius Publicola frumentarium campū Diti & Proserpi-
 næ consecraui, & ludos Diti & Proserpinæ Roma-
 norū salutis ergō feci. Secundos autē secundo & quina-
 quagesimo post Romam conditam factos anno admoni-
 tu Sibyllinorum carminum, tradit Græcē Zosimus, mis-
 sis occupata morbo ciuitate lectis ad hoc viris, qui li-
 bros cōsulerent: ex quorum responso, denuo regesta hu-
 mo apud aram hanc ipsam, in extremo campi Martij, de
 more sacra, & ludi persoluti, restitutaq; Romanis iterū
 est incolumitas. Consulem verō scriptor hic vnum duntaxat,
 exemplario fortasse mendo, M. Publium Quintiū
 nominauit, cū Censorinus M. Valeriū, & Spuriū Ver-
 ginium consules prodat. Idemq; tertios, & item quara-
 tos consulum temporibus, quos & nominatim citat au-
 thoritatibus Antiatis Valerij, T. Liuij, Varronis, Pisonis,
 Gellij, & Heminæ comprobat factos, etiamq; com-
 mentarios Quindecimuirū sacris faciundis, in testimo-
 nium asciscit. At enim quoniam lubricus in proprijs no-
 minibus, & item in numerorū notis librariorum lapsus,
 vitata ista (ni fallor) in Censorini cōmentario reperies.
 Ceterū diuus Augustus abolitos eos paulatim (sicuti
 quidam putant) atq; intermissos instaurauit, magno (vt
 Liuius ait) apparatu, L. Cēsorino, & M. Manlio Puellio
 consulibus, Atteio autem Capitone circumitum, spati-
 umq; subijciente, ritum verò sacrorum libris iudicanti-
 bus sibyllinis. Porro sextos, Claudius se cōsule 1111. &
 L. Vitellio quasi anticipatos ab Augusto, nec legitimo
 tempore reſeruatos, quamuis ipse in historijs suis prodia-
 disse memoretur intermissos, eos Augustum multo post
 diligenter

diligentiſſimè annorum ratione ſubducta in ordinem rede-
 giſſe. Quare vox etiã irriſa præconis traditur, inuitã-
 tis more ſolèni ad ludos, quos nec aſpectauiffet quiſquã,
 nec ſpectatur⁹ eſſet, cum ſupereſſent adhuc qui ſpecta-
 uerãt, & quidã hiſtrionum producti olim, tum quoque
 producerentur. Etenim Stephanionem, qui primus toga-
 tis ſaltare inſtituit vtriſque ſecularibus ludis, Auguſti
 videlicet & Claudij, ſaltãſſe accepimus, qui lxxxij. nō
 amplius * anno interfuere, quãuis & poſteà ille diu vi-
 xerit. Septimos Domitianus, ſe xiiij. & L. Minutio Ruf-
 ſo conſulibus, cōputata ratione temporũ ad annum, non
 quo Claudius proximè, ſed quo olim Auguſtus ediderat.
 Deniq; in nomismatis varijs apud Laurentium noſtrum
 Medicem ſtelographiam quoque iſtam vidimus: LVD. Stepha-
nio.
 SAEC. FEC. COS. XIII. Ac de his Papinium ſen-
 tire in Syluula ad vrbiſ præfectum Gallicum, cui titulus
 Soteria, iam tum noſtris auditoribus oſtendebamus, cum
 volumen ipſum ſcilicet abhinc nouennium publice in-
 terpretabamur. Verba ita ſunt: *aliàs, an-
nos.

Nec tantum induerint fatiſ noua ſecula crimen,

Aut inſtaurati peccauerit ara Tarenti.

Quo loco Domitius noſter, quamquam de Tarenti ara,
 dijsq; ipſiſ manibus meminit, nihil omnino tamen ſuper
 ſecularibus iſtis ſuſpicatur. Iam verò apud Martialem,
 quàm penè idè ſuæ litteraturæ, ne dixerim ingenij quo-
 que obliuiſcitur: quem ſcilicet & tunc, & cum Faſtoſ
 annos poſt enarrabamus, luculentè (ni fallor) coargui-
 mus. Eſt autem Martialis epigramma de matrona, quæ,
 puto, binis ludis, Claudij ſcilicet, Domitianiq; interfue-
 rat, in eòq; etiam hic verſiculus:

Bis mea Romano ſpectata eſt vita Tarento.

Quo loco parũ cordatus homo hic trigeſimo quoq; an-

no celebrari sacra ad Tarentum dicit consueſſe, quod nec aliquis etiam ſando audiuerit. Quin idem illos ex quarto eiufdem poëta libro verſiculo pertractans: Hic colat ingenti redeuntia ſecula luſtro,

Et quæ Romuleus ſacra Tarentus habet.

Etiam poſteriorē diſiungit à priori, & ut in illo ſeculares ludos, ita in hoc cōmentitia iſta tricenaria ſacra putat inſinuari. Facit autem Tarenti huius etiam Varro in Latine linguæ cōmentario etiamq; vel iterum in Faſtis Ouidius mentionē. Sed redeo vnde digreſſus. Centeſimo decimoq; poſt Domitiani ludos anno inſtaurauit & eos Imperator ille Septimius Seuerus, cuius etiā nunc Romæ pulcerrimus ſpectatur triumphalis arcus, cum filijs Antonio, & Geta, Chilone, & Vibone cōſulibus. Quos ludos & vidiffe ſe memorat Herodianus, & Dion etate ſua factos memoriæ prodidit. Poſt Seuerū negat inſtauratos Zoſimus, quoniam hic annorū centū & decē penē receptus auctoritate ambitus, in conſulatū Conſtantini Chriſtiani principis tertium, & Licini, quem dein bello ipſe vicit, incurriſſet. Nos tamen apud Euſebium in chronicis, & Eutropium in hiftoriarum libro nono legimus Philippo imperante (quanquā primus fuiſſe Chriſtianus Imperator creditur) milleſimum annum Romæ vrbi ingenti ludorum apparatu, & ſpectaculorū fuiſſe celebratum, beſtiasq; in circo innumerabiles interfectas, & ludos in campo Martio theatrales tribus diebus, ac noctibus populo peruigilante concelebratos: quibus ludis ſecularibus etiam dicitur Philippus Iunior, is, qui nunquam riſiſſe creditur, patrem Philippum ſeniorē petulantius cachinnantem, vultu auerſato notauiffe. Reſtat uti de ritu carptim pauca perſtringamus. Inſtantibus itaque ludis tota Italia præcones miſſitabantur conuo-

Philippus
Imperator Chriſtianus
primus.

Philippus
Iunior.

Secularium
ritus.

catum

catum ad ludos, qui nec spectati, nec spectandi iterum
 foret. Tum æstatis tempore, paucis antequàm spectacu-
 la edebantur diebus, Quindecimviri sacris faciundis in
 Capitolio, & Palatino templo pro suggestu cõsidentes, Piamina.
 piamina diuidebant populo, quæ erant, tæda, sulfur, &
 bitumen. Nec tamen ad ea seruis quoque accipienda ius
 ullum. Coibat autem populus, cùm in quæ suprâ retuli-
 mus loca, tum præterea in Dianæ templum, quod erat in
 Auentino, & cuique triticũ, faba, hordeumq; dari mos.
 Tum ad instar Cereris initiorum peruigilia fiebant. Vbi
 verò iam aduenit festus dies, triduum, trinoctiumq; sa-
 cris intenti in ripa ipsa maxime Tiberis agitabant. Sa-
 crificia verò Ioui, Iunoni, Apollini, Latonæ, Dianæ,
 prætereaq; Parcis, & quas vocant Ilithyas, tum Cereri,
 & Diti, & Proserpine suscipiebantur. Igitur secunda
 primæ noctis hora princeps ipse tribus aris ad ripæ flu-
 minis extructis, totidem agnos, & vnâ Quindecimviri
 immolabant, & sanguine imbutis aris, cæsa victimarum
 corpora concremabāt. Constructa autem scena in thea-
 tri morem, lumina, & ignes accendi, & hymni concia-
 ni ad hunc vsus tum maximè cõpositi, & item specta-
 cula edi sollempniter solita, data celebrantibus hac mer-
 cede tritico, faba, hordeo, quæ suprâ inter vniuersum
 populum diuidi ostendimus. Mane verò Capitolium as-
 cendere, sacra ibi de more agitare, tum in theatrum cõ-
 uenire ad ludos in honorem Apollinis & Dianæ faci-
 undos, consueuerunt. Sequenti die nobiles matronæ, qua
 hora præcipitur ab oraculo, conuenire in Capitolium,
 supplicare Deo, frequētare lectisternia, canere hymnos
 ex ritu, mos habebat. Tertio deniq; die in templo Apol-
 linis Palatini, ter noueni pueri prætextati, totidemque
 virgines, patrini omnes, matrimi; Græca, Romanæque

voce carmina, & Pæanas concinebant, quibus imperium suum, & incolumitatem populi dijs immortalibus commendabant. Quod si quis fortasse quæsierit, quod genus tunc aut ludorum fieret, aut sacrificiorum, sciat & ludos celebrari omnibus theatris, atq; omne genus, & sacrificia templis omnibus consueſſe noctu pariter, atque interdiu. Nam de scenicis & Circensibus minime dubitatur, cum Domitiani ludis histriones interfuisse meminimus, prætereaq; Circensium die quo facilius cœnatum missus peragerentur singulos à septenis spatijs ad quina legerimus correptos. Illud utique in Augusto memorabile, qui ludis istis iuvenes utriusque sexus prohibuit ullum nocturnum spectaculum frequentare, nisi cum aliquo maiore natu propinquorum. Enimvero his prout in mentem desubito venerunt expositis, iam nec ille vatis Ausonij versiculus ambiguus relinquetur:

Trina Tarentino celebrata trinoctia ludo.

Iam nec obscura apud Horatiū ratio extiterit, cur Parcas, Ilithyan, Dianamq; ex Auentino, cur & puerorum vota, & Quindecimuiros memorauerit, & itē Sibyllinos versus, qui nunc quoq; apud eundem Zosimum vetustissimis quidem codicibus citra ulla fastigia, qualesq; de industria subiecitimus, inueniuntur.

Ἀλλοποῖον μῆκισ' ὁ ἰκνι χρόν' ἀνδρωποιοῖς
 ζωὴς εἰς εἴωρ ἑκάτομ' δέκα κυκλὸν ὀδ' εἰωρ
 μέμνηται ῥωμαῖε καὶ εἰ μάλα λησέαι αὐτοῦ
 μέμνηται τὰ δὲ πάντα θεοῖσι μὲν ἀδανατοῖσι
 ρεῖν ἐμ' πεδῶ παρὲν θυμβρίδ' ἀπλῆτορ ὕδωρ
 ὀππὴ σένοτατομ' νύξ κνικα γαίαν ἐπεληνδι.
 ἡλίδ' κρυφάντορ εὐμ' φατορ . ἐν δ' αὖ σε ρεῖν
 ἱερά πάντογοις μοῖραις ἀργας τε καὶ αἰγας
 κυανέας, ἐπὶ δ' αἰλιδνίας ἀρεσάας

Παιδοποκος θυεισιν οπη θεμις . ωντι λε γαιη
 Πληθομενη χοιρ^Θ ους θηρευιτο μελαινα
 Παλληνκοι . ταυροι διδι^Θ παρα βωμον αγρο^Νωρ
 ημα^Τι μηδεπι νυκ^Τι . θεοισι γαρ ουρανοισιν
 ημερ^Θ πελεται Νυεωρ τροπ^Θ ως δ^ε κ^ας αυτος
 ερευερ λαμαλις λε βοωρ δεμας αλλαορ κρης
 Δεξα^Νω νκος παρα σεν κ^ας φοιβος απολλωρ
 Ος τε κ^ας κελι^Θ κικλησκει^Ται ισα διε^Νεχ^Νω
 θυμα^Τα λητο^Ιδης ακο^Νομενοι τε λατινους
 Παιανες κοιρο^Ις κευραισι τε νκορ ιχοιερ .
 Αθνα^Τωρ . χωρ^Ις δ^ε κοραι χορορ αυται ιχοιερ
 και χωρ^Ις παιδωρ αρσηρ σταχυς αλλα γονκωρ
 Παντωρ ζωντωρ οισ^Ταμφιταλης ετι φυτλη
 Αιδε γαμου ζευγλ^Ις διε^Νμηνειναι ημα^Τι κενω^Ι
 Πιν^Κε κρης παρα βωμον κοι^Ιδιμορ ιδριωσαι .
 Δαιμονα λι^Νε^Νωσαρ . απασ^Ι δ^ε λυμα^Τα λουνα^Ι
 Ανδρασι^Ν ηδε γυναιξ^Ι . μαλιστα διε^Νηλυτερησι^Ν
 Παντες διε^Ν οικιο^Ι φερε^Νω^Ιρ οσα κομι^Τερ
 Εσι θεμις θηκτοισιν απαρχομενοις βιο^Τοιο
 Δαιμοσι μελι^Νχοισιν ιλασμα^Τα κ^ας μακαρεσι^Ν
 Ουρανιδ^Ις τα^Ιε παντα τε θκο^Ναυ^Ις μενα^Νκ^αισ^Νω .
 Οφρα τε θηλυτερησι κ^ας ανδρασι^Ν ιδριωσι^Ν
 Ενθε^Ιρ πορσυνκ^Ις μεμνημεν^Θ . κμασι^Νδε^Νω
 Νυξ^Ι τε πασι^Ντερησι θεο^Νπρε^Τους κατα^Νωκους
 Παιμ^Νωλη^Νδης αγυ^Ις, σω^Νδ^ε τε γε^Νλω^Τι με^Νμι^Νχ^Νω .
 Ταυτα ποι^Ερ φρεσι^Ν ησι^Νρ αι μεμνημενοσ^Ειν^ας .
 και σοι πασα^Ι χ^Νωρ ιταλη κ^ας πα^Να^Ι λ^Ινη
 Αι^Νρ νπο σκηπ^Τροισιν επω^Νχ^Νενιο^Ιρ ζυγο^Ιρ εξ^α .

Cur autem non et Latinos eos tentemus reddere, si non
 eleganter, utpote extemporales, ex fide tamen serua-
 to etiam, quantum liceat, incomitæ illius, sed veneran-
 dæ vetustatis colore nonnullo, aut squalore potius. Igi-

tur ita qui volet eos togatis illis adhuc quidem rustici
canis adscribat.

Ast ubi iam humane longissima tempora vite
Orbis agens annos referet centumq; decemq;
Sis Romanae memor (licet alta obliuia tentent)
Sis memor, ut quã se nimium Tiberina coartat
Ripa, feras dijs in campo solennia sacra,
Cum nox atra premit terras, tectusq; latet sol,
Agne, caprigenumq; pecus genitalibus Parcís,
Hostia furua vtræq; cadant, tum numina placa
Lata puerperijs (quod fas fuit) Ilithyias.
Terra suem ferat, & scropham sibi fertilis atram,
Sed Iouis ante aram candenti corpore tauros
Luce feri, nam lux superis gratissima diuis.
Iunonis templum nitida ceruice iuuenca
Imbuat, atque itidem Phœbus placetur Apollo,
Quem vocitant etiam solem, Latoa propago.
Pæanas pueriq; canant, pueræq; Latinorum
In templo. Sed enim pueri, pueræq; seorsum
Concelebranto choros, verum hæc sit patrima proles,
Matrimaque, at nuptæ genibus Iunonis ad aram
Oranto innise, diuamq; in vota vocanto.
Februa quinetiam vir quisque, & femina, quanquam
Femina præcipue, accipito, dehinc ædibus omnes,
Primitias vitæ placidis placamina diuis
(Quã fas est) & calitibus portando beatis.
Ante domi tamen illa memor tibi habeto reposta,
Quæ dare mox vsu liceat poscente virisq;
Femineoq; gregi: tum digna sedilia diuis,
Perq; dies iuxta & noctes multesima turba
Complento, & lepidis miscento seria ludis.
Quæ tibi, si stabili sint omnia condita mente,

Cuns

*Cuncta tuo Italiae tellus, cunctiq; Latini
Subdent colla iugo, & victoris sceptrum timebunt.*

Non Vergilium, sed Ovidium videri Priapei carminis auctorem. Tum versiculum illum, qui sit apud Martialem, Ride si sapiò puella, ride: Nasonis esse proculdubio, sed ex epigrammatis potius, quàm, aut ex Artibus, aut ex tragœdia Medea videri citatum: moxque nouum quippiam, & mirum de Medea Nasonis adscriptum.

CAP. LIX.

QVAE Priapeia vocantur epigrammata, Vergilio plerique tribuunt, inter quos etiam est (arbitror) Serapriapeiauius. Ceterum ego in Senecæ libris illis, qui iam diu delituerant, nuper in lucem, quanquàm non admodum sinceri, prodire, quibusq; oratorum, & rhetorum sententias, diuisiones, colores suasoriarum completitur (nisi forte mendosum credamus, quod habetur exëplar vnicum) subdititia esse, nec Vergilij, sed Ouidij deprehendo. Siquidem illius in volumine secundo verba ita sunt: Hoc genus sensus memini quendam prætorem dicere, cum declamaret controuersiam de illa, quæ egit cum viro male tractationis, quod virgo esset, & damnata. Postea petijt sacerdotium. Nouimus, inquit, istam maritorum abstinentiam, qui etiam si primam virginibus timidis remisere noctem, vicinis tamen locis ludunt. Audiebat illum Scaurus, non tantum disertissimus homo, sed venustissimus, qui nullius vnquam impunitam stultitiam transire passus est: statim Ouidianum illud:

Dum timet alterius vulnus inepta loci.

Et ille excidit, nec ultra dixit. Hucusque Seneca. Nouimus autem hunc esse versiculum in Priapeio epigrammate, cuius principium est:

Obscurè poteram tibi dicere.

Parthe-
niā voca-
tū. Vergi-
lium.

Sed & stylus ipse (ni fallor) & prorsus Ovidiana quæ-
piam in eis versibus germana lascivia. Quatenus autem
sit huic auctoritati fidendum, legentiū sit iudicium. Nos
vt nō pro vano scripsimus hoc, ita nec pro confesso. Cer-
tè sic Ouidio cōuenit etiā in ceteris obsceniori, sic Ver-
gilium contrā dedecet, à virginea quoque verecundia
Partheniam vocatum, titulus istius operis, vt quamlibet
iniurato testi, & suspecto pudeat tanē profectò nō cre-
dere. Sanè illud in cōfesso, scripsisse epigrāmata quoque
alia Nasonē, de quæis versiculū citat hunc Priscianus:

Larte ferox caso Cossus opima tulit:

Et apud eundē ludentē legerat sanè Quintilianus istud:

Cur ego non dicam furia te furiam?

Nec alibi certè crediderim, quā fuisse in epigrāmatis,
quem citat hendecasyllabum Phalecium Martialis:

Ride si sapis ò puella ride.

Medea
Ouidij.

Nam quòd præceptū respicit aliquod ex artibus Domi-
tius, id vtique vel auctoritate refutatur Martiani Ca-
pelle, qui videlicet in Saturā pro versiculo Nasonis eū,
non pro Martialis agnoscit. Audiui etiam qui crederet
de tragœdia esse Medea, quam Tacitus, quam laudat
Quintilianus, & quam fuisse (quod miror) penè Vergi-
lianis consutam versibus, auctor Tertullianus est, & nos
in Nutrice significauimus. Sed hoc mihi non fit verifi-
mile. Quis enim vel in Græca vspiā vel in tragœdia La-
tina phalecios legit? aut quid omnino tragicum sapit hic
versiculus, à tetrica illa grauitate resiliens penitus atq;
abhorrens? An verò non & Martianus ipse negat pro-
pmodum clarè de tragœdia hūc esse, si verba modo ip-
sius fideliter recitata, diligenter quoque expendantur?
An non ille Saturam suam, quòd austerā, & censoria,
quodq;

quodque nimium tragici supercilij, lusus castigauerat,
quasi reperiens, & ad frōtem (quod dicitur) expor-
rigendam inuitās, Peligni, inquit, de cetero iuuenis ver-
siculo respisce, & (ni tragicum corrugaris)

Ride si sapis ò puella, ride?

Ni tragicum, inquit, corrugaris, id est, nisi frontem ca- Capera-
peras tragica seueritudine. Quod significat rugarum te fronte.
tristitia, & squalore asperas. Igitur si de tragœdia sit
ipsa versiculus, quo reuocare vno maxime Saturā suam
poëta hîc ab austeritate illa tragica molitur, sane locus
hic (vt arbitror) Frigidus hybernas cana niue conspuet
alpes. Iam si quis de sinceritate lectionis istius, ambigat,
libros velim Martiani vetustissimos inspiciat e publica
Medicæ gentis Florentina bibliotheca, sic enim profe-
ctò fidem nostram, credo, sua diligentia adiuuabit.

Agon, verbum. quo victimarius vti solitus, de quo etiam
in Fastis Ouidius.

CAPVT LX.

OVIDIVS in primo Fastorum:

Nominis esse potest succinctus caussa minister,

Hostia cœlitibus quo feriente cadat:

Qui calido strictos tincturus sanguine cultros,

Semper agatne rogat, nec nisi iussus agit.

De hoc mactadæ victimæ ritu, deq; itē verbo, quo sacer-
dotis minister vteretur, apud vnum duntaxat Senecā in
libro eodē oratorum, rhetorumq; tertio, factam reperi-
mentionem per hæc verba: Deinde cū scholasticorum
summo fragore, & tu quisquis es carnifex, cū strictam
sustuleris securim, antequam ferias patrē respice. Bellē
deridebat hæc Asinius Pollio: Filius, inquit, cervicem
porrigat. Carnifex manū porrigat, deinde respiciat ad

Agon.

patrem, & dicat, Agon? Quod fieri solet victimis. Sed loco quoque remoto, aiebat rem verissimam, non posse carnificem venire, nisi eo tempore, quo iam exorari pater non posset. Hæc Seneca. Quo colligitur, verbū quo victimarius identidem utebatur, Agon' fuisse, hoc est, Agone. Quare bellè Ovidius:

Semper agatne rogat, nec nisi iussus agit.

Erratum in codicibus Plinianis super Cicuta, vinoque Quodque mendosè apud Macrobiū Aconitum pro Conio.

CAP. LXI.

Plinij locus.

VERBA ex epistola Androcidis ad Alexandrum Magnum, clari sapientia viri, vitiosè posita in Plinianis his codicibus reperiuntur hoc modo. Vinum potaturus rex, memento te bibere sanguinem terræ. Sicuti venenum est homini cicuta, ita & vinum. Levis profectò sententia, nimisq; violenta, & coacta, addo etiam insipida, falsaq; vinum esse homini venenum, sicuti cicutam. Sed enim in vetustissimo illo Medicæ familiæ Pliniano codice, citato à nobis iam sæpe, sic inuenias: Cicuta homini venenum est, cicuta vinum. Non ut hominem cicuta, sic cicuta virus meri potus extinguit. Ex eoque persuadere Alexandro nititur Androcides, ut tanquam re potentissima

Cicutæ vinū venenum.

Vini vsus.

parcius utatur vino, quod veneni venenum sit. Unde non dispari sensu terræ esse sanguinē docuerat. Quod circa de verbis eius ita Plinius concludit, neque viribus corporis utilius aliud, neque voluptatibus perniciosius, si modus absit. Consimiliter etiam idem in lib. v. & xx. de cicuta narrans ut homini exitiosa. Remedium est, ait, priusquam perueniat ad vitalia, vini natura ex calfactoria. Quod idē Dioscorides prodidit. Diuus igitur Ambrosius in libro quem de utilitate ieiunij composuit, Etiam, inquit, maior vis vini, quàm veneni. Denique venenum

vino

Vino excluditur, non vinum veneno. Sed & Plutarchus in Sympotiacis libris eadem fermè, quæ Plinius de cicuta. Tum eum locum, sicutiq; alios permultos, propè ad verbum conatus exprimere est in Saturnalibus Macrobius. Quanquàm in omnibus, quos quidem hactenus viderim Macrobianos codices, Aconitū pro cicutare peritur, sicut in vetustissimo etiam Bernardi Michelotij bene litterati hominis, & amici nobis: Sed enim opinor, mendum esse id exemplarium, nec enim mihi tam fuisse ineruditum Macrobiū persuaserim, vt quod esset Græconion ipse Aconitum verterit. Libentius crediderim Græco vsū vocabulo, sicuti quoque Ambrosius in Hexanero Conium dixit, quod ex Basiliano paris argumenti libro & tituli, cicutam Rufinus transtulit. Lubricus autem sanè lapsus in aconitum, de conio.

Qui sint Arietini testiculi: quid digitus medicus apud Tullium.

CAPVT LXII.

CICERO ad Herennium libro tertio de memoria Cic. loc^o: artificio tractans, ita imaginem quādam instruit. Et reū, inquit, ad lectum eius statuemus, dextra poculū, sinistra tabulas, medico testiculos arietinos tenentem. Quo loco video hesitare litteratores quospiā etiā haud extreme fortis, quid sit quod legimus, medico testiculos arietinos tenentem. Medicus autem vnus ē digitis quinque vocatur, hoc est, vt arbitror, minimo proximus. Porphyrio enim super Horatianum illud ex vltimo sermone,

-Qui siquid forte lateret,

Indice mōstraret digito. Sic ait: Hoc ideo, quia certis nominibus singuli digiti appellabātur, et sunt hæc nomina: Pollex, index, famosus, medicus, minimus. Quidā vero ē Græcis, credo iunioribus nomina digitorum quæuis manē,

Digitōrū nomina.

Id est, Romanè.

sic

Testiculi
arietini,
Scortes.
Sporta.
Loculorū
nomina.
Marsy-
pia.

sic esse scribit, ἀντίχειρ, δακτύλος, ἰατρός, δακτυλιώτης, ὠτίς
της. ut si dicas, Pollex, index, medicus, anularis, auricula-
ris. Quod equidem nec affirmo, nec refello. Tantum no-
tandum, medicum ab eo dictum, qui sit medius, aut famo-
sus, non qui minimo proximus. Apud ipsos autem legun-
tur hæc nomina, ἀντίχειρ, λιχάνος, σφάκελος, ἐπιβάτης,
μύωψ. De testiculis autem arietinis legis in vocabulo
Scortes in Festi compedio sic: Scortes, id est, pelles tes-
tium arietinorum, ab eisdē pellibus dicti. Tantum apud
Festū. Sed enim Pedianus sportas, sportulas, sportellas,
nummum esse ait receptacula, & saccos, sacculos, sacel-
los, & crumenas, & velleas, & scorteas, & manticas,
& marsypia. Ut nihil sit dubium quin ē digito eo, qui
sit minimo proximus, suspēsas haberi velit scorteas, hoc
est, ē testibus arietinis pelliceas crumenas.

Aliter citari à Varrone Terentij verba, quàm aut in
exemplaribus habeatur, aut Donatus agnouerit.

CAPVT

LXIII.

Terentij
locus.
Scortari.

MARCVS Varro in libris de lingua Latina sic ait:
Apud Terentium, scortatur, potat, olet vnguenta de
meo. Scortari est sæpius meretriculam ducere. Sic ille,
ac deinceps alia in eam sententiam. Ceterum Terentiani
omnes ad vnum codices, non scortatur habent, ut Varro
legit, sed obsonat. Locus autē in Adelphis est: Obsonat,
potat, olet vnguenta de meo. Quam lectionem etiam
Donatus agnoscit. Quid hīc igitur dicemus (mendūme
esse in Terentianis omnibus codicibus, an quod vix crea-
dere ausim) memoriola vacillasse Varronem quoque ip-
sum πολυγραφότατον à Cicerone appellatum, sicuti eun-
dem Ciceronem Gellius deprehendit? Ut fateamur etiā
maximis quibusque ingenijs officere incuriam nonnun-
quam,

quam, prodesse vsquequaque diligentiam.

Declarati versus Aufonij, sed & Ouidij super Choliamb-
bo, aut Scazonte. CAP. LXIIII.

AUFONII Poëta sunt trimetri versus ita:

Cui subiurgabo de molarum ambagibus,

Aufonij
locus.

Qui machinali saxa voluunt pondere

Tripedes caballos, terga ruptos verberere.

Quid hic eum significare opinemur? Nēpe, vt arbitror,
versus illos, qui Choliambi, vel Scazontes appellantur, Choliamb
bi.
Scazon-
tes.

vt si dixeris claudicantes, quales apud Persiū in princi-
pio, qualis ille itē Martialis, ab ipso nominatim citatus:

Apollinarem conueni meum Scazon.

Est enim Scazon trimeter iābicus, senis & ipse constans
pedibus, sicuti rectus iambicus hoc vno dispar, vt etiam
scribit Hephestion, quod rectus postremam sedem iābo,
pyrrhichioē occupat, in antepenultima cunctos acci-
pit pedes, quorum modo id metrum sit capax, circa syl-
labarum quantitates indifferens. Sed claudus hic iam-
bicus clausulam postulat spondaicam, vel trochaicam
prorsus. Penultimum autem pedem, non dissillabum mo-
dò, sed iambum planē, vel spondeum. Quod verò ait
Hephestion, Spondeum recipi sede quinta choliambi,
nunquam equidem apud Latinos inuenire me commenia-
ni. ipse versiculum hunc adducit Græcum:

Ἐπ' ἄκρον ἔλκωρ ὥσπερ ἄλλαντα τὸ χῶρον.

In summum trahens velut extrā refrigerans.

Et Quintilianus Aristides Græcus auctor in libro de
Musica, super iambico loquens trimetro, Claudum fieri
ait quando in extremo spondeum recipit. Deniq; Oui-
dius quoque in priore libro de amorum remedijs de
vtroque Iambo sic scribit:

Liber in aduersos hostes stringatur Iambus,
 Seu celer, extremum seu trahit ille pedem.

**Choliam
bi.**

**Abnume
rus.**

Caballi.

Trimetri.

Sunt autem utrique ad maledicentiam, libertatemq; facti, truces, & cruenti. Quare ob id stringēdos etiam ait Ouidius in aduersos hostes. Dionysius item Halicarnasensis in libro de interpretatione, vehemens, aut acere metrum esse choliambos ait. Idemq; mox Hipponactem, cum lacerare cōiucijs inimicos vellet, infregisse ait de indufria metrum, ac pro recto claudum fecisse, & abnumerus. hoc est, acrimoniae consentaneum, conuicioq;. Nam sicuti dissoluta figura parat acrimoniā, sic (vt ille inquit) dissoluta cōpositio. Quare caballos utique choliambos eos Ausonius nominat, quorū translationē duxerat ab esedo, & vehiculo, cui caballi adiunguntur: & vt tardos ostenderet, de molarū ambagibus captos dicit, prater eaq; terga ruptos verberare: tum eosdē tripedes vocauit, quia Græcē trimetri, quamuis senos habeāt pedes, nā biniquiq; pro singulis vidētur in iābicis capi. Qui machinali saxa voluant pondere: propterea dixit, velut molas describeret, quas versare ipsos indicauerat: velut eos violētos, ferocesq; ostēderet allegoricōs, quasi qui lapides ingētes torquent, & voluunt in hostē. De trimetro item utroque sic idem Ausonius alibi Græco versiculo:

Εἰλιπὸς ἄλκῃ σκάζοντα, καὶ ἑ σκάζοντα τριμῆζον.

Quod Latine sic vertas:

Scazōtes. Loripedem scazonta, & non scazonta trimetrum.
 De scazontibus eisdem sic in epistola quapiā ex lib. v. apud iuniorē Pliniū: Proinde aut rūpe moras, aut cauene eosdē istos libellos, quos tibi hē decafillabi nostri blādiatij elicere nō potuerūt, cōiucio scazontes extorqueāt.

Qui sit habitus in statuis pacificator, deque eo sentire
 Satiū in prima Silua.

CAP. LXV.

STAS

STATIVS in Siluula, prima quæ in equum maximū Statij lo-

Scripta est: - Iuuat ora tueri

cus.

Mixta notis belli, placidamq; gerentia pacem.

Tum idem

Dextra vetat pugnās.

Quem locum Domitius sic enarrat. Dextra vetat pug-
nas, hoc est, inermis est in statua, vel ad dextram est tem-
plum Pacis, quod non placet, inquit. Ceterum sicuti pla-
cet hinc sensus, Dextra vetari pugnās, quia sit inermis,
aut item quod de templo ipso traditur Pacis, quanquam
nec auctori quidem placet suo, feram nō molestē scilicet
huic sententiam meam non probari. Nam ego notari ha-
bitum puto, qui pacificator in statuis diceretur. De quo
ita legimus apud Quintilianum: Fit & ille habitus, qui
esse in statuis pacificator solet, qui inclinato in humerū
dextrum capite, brachioq; ab aure protenso, manum in-
festo pollice protendit, qui quidem maxime placet ijs,
qui se dicere sublatam manu iactant. Haftenus Quintilia-
nus. Extat autem adhuc pacificatore habitu (ni fallor)
statua illa Romæ, quæ pro æde Laterensi inter prima
urbis spectacula conuiscitur.

Habitus
pacificator.
Quintil.
locus.

Locus in Plauti Mustellaria, & item alter in Milite, vin-
dicati à vitio.

CAP. LXVI.

IN Mustellaria Plauti locus est mēdosē scriptus plerisq; Plauti lo-
codicib⁹ ad hūc sanē modū. Viden' ornāmēta in foribus? cus.
video. Specta qua arte dormiunt: dormiunt. Ille quidē vt
cōuenit volui dicere, Sed cū de his neq; sensus eliciatur
vllus, & festiuū Plauti dictū vitio librariorū pereat, fa-
ciam, vt arbitror, operæpretiū, si scripturam incolumem
de Plautino codice citato à nobis, iterum reposuero. Est
autem prorsus hæc: Viden' coagmenta in foribus? video.
Specta qua arte dormiunt: dormiunt. Illud quidem vt
conni-

Conni-
uere.

conniuent volui dicere. Nam quia *conniuere* dicuntur, qui dormitant, vt apud Cinnam lectus est versiculus:

Iam grauis ingenti conniuere pupula somno.

Coag-
menta.

Propterea cum in foribus iuncturas esse minime laxas, id enim coagmenta sunt, Tranio seruus ostenderet, dormire eas ridiculè prius, dein etiam conniuere ioculariter

Plauti lo-
cus alter.

dicat, ex oculis dormitantium ducta metaphora. Similiter corrigendum puto locum alterum ex Plautino Milite, qui sic vitiose legitur: Mirus oleo victitare te tam vili tritico. Quid iam? quia lusciosus. Verbero, ædepo! tu quidem cæcus, nō lusciosus. Nam cum nullus hinc eliaci sensus queat, legendum arbitror sic: Mirus lolio victitare te tam vili tritico. Si quidem hoc ubiq; idē apud Plautum, mirus, pro mirum est reperies. Atq; lolio victiari oculos etiam ait Ouidius Fast. primo:

Et careant lolijs oculos vitiantibus agri.

Notat id Fulgētius quoq; nō contemnendus Grammaticus.

Quare cū Sceledrus seruus lusciosum, vitiatissq; oculis cōseruū Palestrionē velit significare, mirū esse ait victitare eū lolio, cum sit ipsum triticum tā vile. Lolio autē victitare eū, colligere se vel inde affirmat illudēs, quod sit lusciosus. Lusciosi porrò seu luscicij, qui vitium hoc habent oculorū, vt clarius vesperti, quā meridie cernāt.

Cornicem videri apud vereres concordie symbolum, non vt omnes apud Iuvenalē existimant Ciconiam. CAP. LXVII.

Iuuenalis
locus.

PRO comperto iam habetur Ciconiam deniq; esse, quā concordie representaretur apud Priscos effigies, atque ita versiculum Iuuenalis omnes interpretantur:

Quæq; salutato crepitat concordia nido.

De eo tamē nullum omnino afferunt testimoniū quod auctoritatis adminiculo sustētetur. Ego cornicē magis accipio, duct^o Heliani Græci scriptoris testimonio, qui libro de

de

De animalibus tertio, de hac aui sic propemodum scribit: Cornices, inquit, inter se fidiſſimæ ſunt, & cū ſocietatem coierint, maximo ſe opere diligunt. Neque id genus animalia videat quiſpiam licenter miſceri, & temere. Quin hoc quoque diſtitant, qui res iſtiusmodi callent, altera extincta, comparem viduam degere. Ceterum id quoque audio, veteres in nuptijs poſt hymenæum cornicem inuocare, ſignumq; id cōcordiæ dare ijs cōſueſſe, qui liberum querendorum gratia cōueniſſent. Tum qui ſedes auium, & volatus obſervant, inauſpicatū eſſe captantibus auguria dicunt vnius tantum cornicis obſequiū. Sic ille. Sed et in nomismatis aureis duobus. Fauſtinae Auguſtæ, manifeſtā prorſus imagunculā nuper mihi Laurentius Medices oſtendit, cū titulo ipſo cōcordiæ.

Cornicem
cōcordiæ

Verſus ex Callimacho ſuper crinibus reginæ Berenices, atq; inde mendum ex Catulli exemtū verſiculo. CAP. LXVIII.

ELEGIAM Callimachi de crinibus Berenices inter ſidera receptis mira elegantia vertit in Latinam linguam, nobilis Poëta Catullus, quamuis pleraque ſint in ea corrupta mendosaque, & temere ſcripta librariorum inſcitia. Sed argumentum ipſius partim apud Hyginum Latinum auctorem partim etiam apud Theonem, neque non Achillem quoque Græcos Arati enarratores inuenias. Græca ſane ipſa Callimachi elegia nō extat ad nos quantum compererim, ſed ætate intercidiſ. Apud Theonem tamen Arati eiufdem interpretem principium illius tale reperio:

Catulli
lo-
cus.

Ἡ με Κόνον ἰδὼν ἐν ἥετι δὲ Βερενίκης
Βόρρυχον, ἢ κείνη πᾶσι τ' ἴδμεν θεοῖς.

Vel me Conon vidit in aere Berenices

Crinem, vel illa omnibus poſuit Deis.

Prætereaq; in cōmentarijs ſuper Apolloniū Rhodiū ex Lucilio Tarrheo, Sophocleo, ac Theone, collectis, vbi
de

Id est, *μίμνηται αὐτῶν καὶ καλλιμάχου χαλύβων ὡς ἀπόλοιτο γινέσθαι τῆς ἐκείνου ἀντίθετον κακοῦ φύτον οἷμις ἔφηναν.* Ex quo
 meminit ipforū & Callimachus Chalybon omne genus pereat. Ut sit Chalybon Græcè
 lybum ut dictum. Atque hoc inscitè legunt quidam Telorum. Vul-
 gareat ge- gatisimi codices cælitum retinent contra etiam metri ra-
 nus à lon- tionem. Sed hanc scio nostram observationem iam pridè
 gè exorie- esse peruulgatam, quam tamen à nobis ortam, vel ille ip-
 tem malū se scit, qui vulgavit, libenterq; etiam fatetur vir doctis-
 germen qui ipsum sinus undecunque Picus.
 demon- stratur.

Oarion sinceriter esse apud Catullum, quod Aorion isti legunt, qui bonos violant libros. CAP. LXIX.

Catulli
 locus.

IN elegia eadem Catulli ex Callimacho, Oarion le-
 gitur pro eo, quod sit Orion. Quam quoniam integram
 adhuc, inuiolatamque dictionem nonnulli temere atten-
 tare iam incipiunt, contra hanc sinistram imperitorum
 audaciam standum mihi est omni (quod aiunt) pede, vel
 Callimachi eiusdem auctoritate, qui sic in hymno ipso in
 Dianam, etiam nunc extante, ait:

οὐδὲ γὰρ ὤτ' οὐδὲ μὲν ὠαρίων ἀγαθὸν γάμον ἐμνήστει-
 σεν.

Nihil quidem Otos, nihil quidem Oarion bonas nuptias ambierunt.
 Sed & Nicander Theriacōn libro consimiliter:

βοιωτῶ τέυχ' ὧ κακὸν μὲν ὠαρίων.

Bæoto parans malum fatum Oarioni.

Et Pindarus in Isthmijs:

οὐ γὰρ φύσιν ὠαρίων ἔλαχεν.

Non enim naturam Oarionem sortitus est.

Et alibi:

ὄρεϊα πλεῖστέων μὲν τῆς ἐκείνου ὠαρίων ἔλαβεν.

ΜΟΡΑ

Sceptra Palatini, sedemque petiuit Euandri.
 Cum in volumine eodem non petiuit trissyllabum, sed
 petit dissyllabum scriptum inueniatur. Quod et metri
 vis cogit, alioqui prima syllaba Euandri, contra omnem
 vel rationem, vel consuetudinem brevis foret. Est vero
 in utroque versu spondeus quinta sede. In verbo autem
 petit syllaba ipsa posterior, vel quia sit in fine, vel quia
 coaluerit una ex duabus, iure producta est. Martianus
 autem Capella syllabam docet ubique esse communem,
 quæ desinant in t, literam, sicut in illo cernimus Ver-
 giliij.

T, finita
 syllaba
 communis.

Nam tibi Tymbre caput Euandrius abstulit ensis.

De Philyra & lemniscatis coronis. CAP. LXXII.

Horatii
 locus.

PHILYRA quid sit video nesciri à plerisque, per-
 uersæque etiam à nonnullis interpretibus accipi.

Nā vocabulo eo sic utitur Horatius in primo Carminū,

Difflicent nexæ philyra coronæ.

Et Ouidius item quinto Fastorum:

Ebrius incinctus philyra conuiua capillos saltat.

Quo apparet usum ipsius apud veteres in coronamētis
 fuisse percelebrē. Iā primū igitur si conseras, quæ super
 philyra Theophrastus in tertio de Plantis, quæ uē itē Plī-
 nius in decimosexto Natur. historię narrāt, facillē nimiti-

Tilia.

rū cognosces eandē apud nos esse tiliā, quæ philyra sit
 apud Græcos. Ac sic etiam Theodorus Gaza quantūuis
 homo doctus, et diligens interpretatur. Porro autem
 tuniculæ etiā quedam ex libro ipso tiliæ arboris, vel ad

Lemnisci.

eius imitamentū factæ, quibus aut lemnisci fierēt, id est,
 fasciolæ de coronis pēdulæ, aut libelli, Græco vocabulo
 peculiariter appellatæ philyræ. Testatur partem ex his
 eodē libro Plinius his versibus. Inter corticem et lignū
 tenues

tenuēs tunicas, multiplici mēbrana, ē quibus vincula ti-
 lie euocantur, tenuissimē earū philyra coronarum lem-
 niscis celebres, antiquorum honore. Rursusq; idem libro
 primo atque xx. de lemniscis & philyris ita meminit:
 Crassus diues primus argento, auroq; folia imitatus lu-
 dis suis coronas dedit. Accesserunt quoque & lemnisci,
 quos adijci ipsarū coronarū honos erat propter Hetru-
 scos, quibus iungi nisi aurei, nō debebant. Puri diu fuere
 ij. cælare eos primus instituit P. Claudius Pulcher, bra-
 ctasq; etiam philyrae dedit. Porro lemniscatas coronas,
 etiam (ni fallor) in nomismatis Laurentij Medicis idem
 videmus: deq; his mentio quoq; apud Suetonium,
 sicuti item à Pompeio Festo lemniscorum vocabulū di-
 ligenter exponitur, deq; lemniscis itidem nonnihil Ter-
 tullianus quoq; in libro de corona militis. Nicas autem
 in commentario, quem per ordinem litterarū composuit,
 Græcē ille quidem, sed in hunc ferme intellectu philyrā
 interpretatur: Philyra, inquit, planta librum papyro si-
 milem habens, ex quo etiā funes cōplicant. Esse autē du-
 tilem philyrā lanicij modo, vel netilē potius innuit &
 Tertullianus idem in libello eo, qui de pallio inscribitur.
 Quin Herodianus etiam Græcus auctor, olim à nobis in
 Latinū conuersus, & Innocētio octauo pōtifici maximo
 dedicatus, libro ipso historiæ primo, mentionē libelli fa-
 cit ē philyra tenuissima, vtroq; versum replicabili. Sed
 & capella Martianus libro de Philologie nuptijs secū-
 do, Cernere erat, inquit, qui libri, quantāque volumina,
 quot linguarū opera ex ore virginis defluebant. Alia ex
 papyro, quæ cedro perlita fuerat videbātur. Alij carba-
 finis voluminibus implicati libri, ex ouillis multi quoq;
 tergoribus. Rari verō in Philyrae cortice subnotati. Tu-
 ista quoq; Vlpiani verba reperias in titulo Digestorū,

Cælare:
 Lemniscis:
 Coronæ
 Lēniscatę

Nicas cō-
 mentarij
 Philyras

de legatis, & fidei cōmissis: Librorū appellatione cōtinēntur omnia volumina, siue in charta, siue in membrana sint, siue in qualibet alia materia. Sed & si in philyra, aut tilia, vt nōnulli conficiunt, aut in alio corio, idē enim erit dicendum. Deniq; etiam Eustathius in cōmentario secundo Homericæ Odysseæ, facta prius de nauticis rudimentibus mentione, corticē tilia dicit, quā Græcē philyrā nominat, plurimā in id genus funium suppeditare materiam. Receptū autem videtur ex eo vt coria quoque singula, vel tunicas, aut membranulas etiam materiae distiparis à tilia, philyras vocent, aut philuras, y Græca in u cōmutata, veteri, & peruulgata Latinorum cōsuetudine. Sicuti de papyro agens Plinius lib. xiiij. Preparantur ex eo, inquit, chartæ diuise acu in pratenuēs, sed quā latissimas philuras. Nā illud vtiq; ad hæc enarranda ne utiquam pertineat, quod idem ait Plinius lib. xiiii. Philura cocos, & polline nimium salem cibus eximere.

Philura.

Salis ex-
emptio.

Vocabulum quod est expēnata, Cattullianis videri exemplaribus reponendum. CAP. LXXIII.

QVOD nunc tradituri sumus fortasse à nonnullis vt incertum, & vacillans, parūque adhuc exploratum deridebitur, & exsibilabitur: sed ego mihi de eo dicendum putauī, ne vestigium istud antiquitatis penē iam abolitum, qualecunque sit, extingueretur. Ostendit mihi Romæ abhinc quadriennium Manilius Rallus Græcus homo, sed Latinis litteris adprime excultus, fragmentum quoddam Sexti Pompeij Festi (nam ita erat in titulo) sanē quā vetustum, sed pleraque mutilatum, prærosūque à muribus. Quod me magnopere tenuit, siquidem reliquie illæ qualescunque ex integro ipso volumine superabāt, quod auctor Festus cōposuerat, non ex hoc autem compendario, quod nunc in

manibus

Festi Pō.
peij opus.

manibus coactum violenter, & decurtatum, scilicet ab ignobili, & indocto quodam, nec isto quoq; nomine satis bene de litteris merito. Nonnullas quoque ex eodem fragmento, Pomponius Latus vir antiquitatis, & litterarum bonarum consultissimus sibi pagellas retinuerat, quas itidem legendas mihi, describendasq; dedit. Ex lectione igitur ea suspicatus utique sum, verbum me Catullianum quasi postliminio in suas sedes reuocaturum. Siquidem ubi exponitur in hoc compendario vocabulum Supernati, quod eos significare ostendit, quibus femina sunt succisa in modum suillarum pernarum atq; ex Ennio versus allegatur:

Pomp.
Latus.

Catull.
cus.

Supernati

His pernas succidit iniqua superbia Pœni.

Hoc utiq; loco vetus codex circunrosam planè habet expositionem, sed ita tamen, ut appareat ex reliquijs litterarum malè coherētibus, Catullum quoq; post Ennium adduci, citariq; eum versiculum, qui nunc mendosè sic legitur:

In fossa Liguri iacet separata securi.

Nam ut de carminis residuo nihil mihi arrogem temere, videbar sanè tum syllabatim quæq; olfactans, etiam pro explorato asferre posse, Expernatâ legendum in eo, non Separata, quantum ex paucis illis poterā veluti minutatilibus, aut ramentis colligere, quātumq; etiam vel ex obalitteratis penè iam vestigijs ariolari. Quòd si cui pendere adhuc veri fides videtur, at pendeat equidem malo, quàm aut cadat, aut iaceat. Nos aliquod in eo certè, nec arbitror iniuria, ponimus firmamentum.

Expernatâ.

Historia non illepidâ super Zeuti pictore, &

Helena.

CAP. LXXIII.

ZEVSIS ille pictor Heracleotes adprime nobilis etiam Helene pinxit imaginē Crotoniatibus nimis quàm laudatam, de qua Cicero in rhetoricis cōtra Hermagorē

Helene
imago.

ram luculentissime scripsit. Sed quod obiter in Heliani li-
bris omnifariae historiae superioribus annis apud Iohannē
Laurentium Venetum magnae quidem in pontificia curia
auctoritatis, nec minoris tamen in litteris eruditionis,
sed et emunctae naris hominem Romae legimus, id nobis
neutiquam indignum visum, quod hic etiam legeretur.
Neminem, ait, spectatum Zeussis admittebat, nisi qui ma-
nu pretiam dedisset. Ex quo vulgò etiam tunc Helena
meretrix vocitata, quoniam quaestuarium.

Emendata vox in ibide: simul explicata sententia neu-
tiquam nota haecenus.

CAP. LXXV.

ENARRAVIT Domitius libellum Nasonis in Ibin,
praefatus ex Apollodoro se, Lycophrone, Pausania,
Strabone, Apollonio, alijsq; Graecis, etiamque Latinis
accepta scribere. Multa in eo commentario vana, ridi-
culaq; consingit, et comminiscitur ex tempore, como-
doq; suo, quibus fidem facit aut se frontem penitus ami-
sisse, aut tam magnum sibi fuisse intervallum inter fron-
tem, et linguam (sicut ait quidam) ut frons comprimere
linguam non potuerit. Furor est adhuc aliquos tam ca-
eos istius hominis inueniri amatores, ut ad ista nondum
suos qualescunq; oculos adaperiant. Furor est profectò,
furor dare occasionem impudentiae ceteris fouendo er-
rores etiam alicuius, quoniam fuerit interdum sententiae
non poenitendae. Sed quid istis facias litterationis, non lit-
teraturae magistris, qui nullo magis, quam talibus nugis
supercilia tollunt, ut cochleae cornua, quorumq; plūbea
prorsus ingenia, quam magis excoluntur, tã magis obbru-
tescunt? At enim ne penitus ludamus operã, dissimulatis
his, quos sua facit vilitas cõtemnendos, exequemur re-
liqua propositi. Mihi igitur ille vnus locus inter ceteros
mouere stomachum solet, qui sic mendose nunc legitur:

Utq;

Inter frō-
tem & lin-
guã inter
vallum.

Literatio-
nis magi-
stri:

Vtq; loquax in equo est elisus gutture Agenor,
Sic tibi claudatur pollice vocis iter.

Vbi sic ait Domitius: Agenor lapsu equi inserta ori ma-
nu extinctus est. Itane tadem vir doctissime? Sed oro te,
mi Domiti, Græcum profer, si potes, aut Latinum, modo
idoneum, fabule istius auctorem, nec recusabo iam quin
me, non dixerim gregales, aut admiratores tui, sed viri
quoq; litterati, quibus hic labor exsodat, pro indoctis-
simo iam, proq; etiam impudentissimo damnent, & qui-
dem cunctis suffragijs, quoniam à te dissentiam. Mihi sa-
ne recta esse, & emendata scriptura videtur, si rationi
libera coniectura sit, nō Agenor, sed Acerno, vt de An-
ticlo dictum accipiamus. De quo est etiam apud Home-
rum libro IIII. *Odyssæ*: Nā cum ad equum illum Tro-
ianum, trahibus cōtextum, grauidumq; militibus impul-
su numinis accessisset Helena, voces imitari vxorum cu-
iusque occepit, vt inibi delitescantium desideria euoca-
ret, refricaret memoriam, responsa tentaret elicere. Sed
enim reliquis patientiam, silentiumq; præstantibus, cum
solus Anticlus in respondendi lubrico, articulōque iam
foret, statim est ab Vlysse præuētus, & manibus impres-
sis suffocatus. Itaque intercepto, vel interstructo potius
iudicio periculum depulsum. Ceterum Tryphistodo-
rus quoque Græcus auctor in poëmate, quo de Illo ca-
pto scribit, Anticlum hunc Ortygidem appellat, vxor-
emq; eius nominat Laodamiam, ita inquit:

Ouid. in
Ibin loc.
Anticlus,

Helena
conatus,

Laodamia

Ortyγίδης δ' Αντικλῶ ὅν αὐτόθι τεθνεώτα
Ἰσσω δακρύσαντες ἐνεκ' ἐπίσταρ Ἀχαιοί.
Ortygides autem Anticlus, quem ibi mortuum
Equo lacrymantes sepeliverunt Achii.

Et item alibi sic:

Ανικλῶ δ' ὅτε κέντρον ἰδίζατο λαοδάμιας

Pp 3

ΣΣ

Μένος ἀμοιβήν αὐτῷ δίδωμι τοῦ γῆρυ ἀνοίξας
 Ἄλλ' Ὀδυσσεὺς κατέπαλτο.

Anticlus verò cum stimulum accepisset Laodamia,
 Solus respondentem incepit vocem aperire.
 Sed Vlysses irruit.

Et alia deinceps addit, per quæ fabula omnis similiter
 ab Homero versibus permultis explicatur. Sed & nos
 in Ambra sic attigimus:

Indicij q̃; metu præclusum pollice fauces

Anticlon Ortygidem. Consimilia verò istis apud Do-
 mitiū multa, quæ faciliè arguant, quò fuerit illius proces-
 sura licentia, præsertim sic inuitata fauoribus imperito-
 rum, nisi morari apud superos adhuc quidem iuuenis de-
 fisset.

Non Antilochum ab Hectore: sed aliter videri legendum
 in prima Heroidum.

CAP. LXXVI.

Ouidij in
 Heroid.
 locus.

IN prima Heroidum Nasonis epistola, sic legitur:

Siue quis Antilochum narrabat ab Hectore victum.

Sed victum, necatumq̃; ab Hectore Antilochū profectò
 neutiquā reperietur. Quare aut Amphimachū credide-
 rim legendum aut non ab Hectore, sed Memnone. Con-
 stat enim ex x i i i. Homeri Rhapsodia, occisum ab He-

Amphi-
 machi ce-
 des.

ctore Amphimachū Cteati filium, qui de Græcis ducibus
 vnus etiam in catalogo numeratur. Cōstat item interse-

Antilochi
 cades.

ctum à Memnone filium Nestoris Antilochum. Quamo-
 brem in eo quod obtinuerat hætenus, mendū deprehē-
 ditur manifestariū, sic his à nobis ita pro tēpore suffe-
 ctis, quæ lector velim boni cōsulas, aliqua, ni, fallor, gra-
 tia si non veritatis, at certē verisimilitudinis assentatur.

Quo argumento dicendum Vergilius non Vir-
 gilius.

CAP. LXXVII.

Vergili⁹.

VERGILIUS dicendūne sit, an Virgilius, vt nunc
 vulgò loquuntur, hoc est, cum vocali secunda, an cum
 tertia

tertia potius in prima syllaba, video adhuc inter erudi-
 tos ambigi. Ceterum ut ego Vergilium dicam magis per-
 e, quod iam placere quibusdam per nos etiam doctis in-
 cipit, quam Virgilium per i, quod vulgò nimis obtinuit,
 in caussa sunt veterrima aliquot monumenta, nostræ ob-
 servationi patrocinantia, quæ libens equidem subijciam
 propter propudiosos nescio quos, & æruginis plenos,
 odio omni, fastidioq; dignissimos: qui quanquam semper
 elementarij sunt, vindicare tamen inter indoctos fauto- Vindico
 res audent sibi censuram litterarum. Sic ut istam quoq;
 qualemcunq; nostram vetustatis deprehendendæ, ac re-
 uocandæ (si liceat) diligentiam, studiumq; non cauilla-
 tur modò, sed & ita reprehédant acerbe, quasi flagiti-
 um facere putèt, quòd his otium oblectemus, vel (ut ipsi
 magis contemptim) quòd ob hæc otio nostro inuidea-
 mus, dum in rebus adeò friuolis, & leuibus operam su-
 mimus, quasiq; tempus, rem pretiosissimã, in superuacua
 erogamus. Qui tamen si legissent aliquando maximos
 viros de singulis quoque litteris integra volumina cõ-
 posuisse, ac ne Cæsarem quidem ipsum veritù in hanc te-
 nuitatem descendere, darent fortasse mihi veniã, non oca-
 cupatissimo homini, si quando inter altiora studia, etiam
 res istiusmodi tractarem, paruas quidẽ, sed quibus etiam
 magna iuuentur. Neque enim reprehendi me iure puto,
 si hæc etiam, sed hæc sola confectè, ad quæ non ut ab
 otio ad studium, sed ut à studio ad otiiũ me refero, & in
 quæ non tam feror ex professo, quàm casu incido, ceu si
 littoribus ex cõmodo inambulans, conchas interim col-
 ligam securus. Neq; tamen in id ego superciliũ subduco,
 nec inde me cõseri facile paterer, ut qui nõ Apinas, mo-
 dò hæc esse & trichas, ut in proverbij ludicro est, verũ
 etiam penè nihil, & voui, & fateor. Sed tamẽ hoc ipsum

tam nihil præstat agere, quàm longas ad ipsorum fortas-
 se exemplum trahere oscitationes, & grunnire in cœnq-
 turpiter, aut quàm omnino nihil agere, ne nihil prorsus
 agēdo malè discamus agere. Reddēda igitur testimonia
 sunt nobis, necubi fides claudicet, ac nequid non in ex-
 pedito sit noscere volentibus. Inuenies igitur Volsinis
 mensam quampiam marmoream, vetustissimis, peneq; ex-
 oletis characteribus intra ædem Christinæ virginis, quæ
 pro ara est Apostoli Petri, ubi VERGILI legitur. In-
 uenies etiam Sutri nomen hoc Vergilius ita notatum in
 mensa item lapidea, qua videlicet et ipsa intra ædē Vir-
 ginis vice vtuntur altaris. idq; nos vtrique non sine
 aliquot arbitris etiam de proximo inspeximus. Neque
 enim antiquarum duntaxat inspectionum auriti testes,
 sed & oculati esse cōcupiuimus. Quin in Pādētis quo-
 que ijs, quæ nunc Florentiæ publicè asseruantur, libro
 ipso Iustiniani principis archetypo, nō aliter quàm per
 e, notatur id nomen, Sicuti etiam in volumine Maronia-
 no litteris maioribus perarato, qui Romæ in intima Va-
 ticana bibliotheca mirè vetus ostenditur. Prætereaque
 cōmentarium Tiberij Donati nūc in manibus habet Lā-
 dinus homo & eloquens, & eruditus, & Florētiae iam
 diu doctor bonarū litterarū celebratissimus, cui se præ-
 ceptori adolescentiæ meæ rudimenta magnopere debet,
 & qui nunc in professione quasi dixerim collega, loca-
 ta iā in tuto sua sibi fama, nobis adhuc in stadio laborio-
 sissimè decertantibus ita fauet, vt quidquid ipsi laudis
 acquirimus, quasi suum sibi amplecti, atq; agnoscere vi-
 deatur. Is igitur (vt diximus) cōmentarium Tiberij Do-
 nati habet in manibus, & ipsum grādiōribus notatū ve-
 tustis characteribus, cui⁹ auctoritas hoc haud dubiū re-
 liquerit. Quod itē in codice diui Aug. de ciuitate Dei,
 ex pub-

Christo-
 phorus.
 Lādinus.

ex publica Medicae familiae bibliotheca, neque non in Columella ex priuata eiusdem gentis, litteris utroque Langobardis exarato. Tum in Senecae epistolarum libro peruetere, cuius mihi copiam fecit Nicolaus Michellus etius Laurentij Medicis à secretis, elegantis homo ingenij, multisq; item alijs venerandis antiquitate voluminibus, idētidem nunc Iacobo Modesto Pratenſi familiae ri nostro, & studiorum adiutori, nunc alijs item nostris auditoribus, ut cunque aut res ferat, aut exigatur, ostēdimus. In collectaneis autem, quae nuperrime ad Laurentium Medicem Iucundus misit, vir vnus, opinor, titulus. Iucundus Veroneſis. Veroneſis. rum monumentorumq; veterum supra mortales ceteros non diligentissimus solum, sed etiā sine controuersia peritissimus, relata quoque inuenio elogia duo, quae Roma (sicut ille indicat) in marmoribus inueniuntur: TI. VERGILIUS DONATUS. Et iterum: C. PAPIRIUS CESTVS VERGILIAE OPTATAE VXORISVAE BENE MERENTI DE SE. Quamuis autem monumenta ista tanta seculorum vetustate roborata, mihi satis ad praesidium sint, attamen res ipsa quoque astipulatur, & ratio. Nam sicuti à vere dictae vergiliae stela, sic à vergilijs ipsis, vel item à vere proprium hoc nomē crediderim inclinatum potius hercle, quam à virga, quod quidam nugantur, laurea. Nam id cum apud auctorem minus idoneum inueniatur, tum refellitur hoc ipso, quod multi ante hunc editum poetam, eodem sunt appellati nomine. Quandiu igitur aut non testimonium grauius, aut non ratio valentior exhibetur, utique à vetusta magis consuetudine, quam à noua inscitia standum est, vnde haec sartago loquendi venerit in linguas. Etenim magna pars iuniorum caligamus ad veri conspectum. Quin ut reliqua exequar, Verginius quoq;

nomen huic finitimum, non Virginius in marmoreo nuper labro pro eade ipsa diuæ Mariæ Maioris insculptum Romæ animaduertimus.

Additam falsò negationem primo Digestorum volumine, quo capite de officio proconsulis agitur, & legati.

CAP. LXXVIII.

Digest.
locus.

PAVLVS iuriconsultus libro secundo ad edictum ita scribit: Legatus mandata sibi iurisdictione iudicis dandi ius habet. Sed hæc verba in primo Digestorum volumine, quo capite de officio proconsulis & legati tractatur, addita perperam negatione in plerisque codicibus inuenias, sic videlicet Legatus mandata sibi iurisdictione iudicis dandi ius non habet. Ceterum in Pandectis istis

Archety-
pæ Pan-
dectæ.

Florentinis, quas etiam archetypas opinamur, negatio prorsus est nulla. Quo fit, ut interpretes legum Florentinus Accursius, mendosum & ipse nactus codicem, penè dixerim miserabiliter se torqueat.

Cur Lysimachi regis facies in nomismatis cornigera.

CAPVT LXXIX.

Lysima-
chi facies
cur cor-
nigera.

LYSIMACHI regis facies in nomismatis cornigera. Causa eius apud Appianum in Syriacis. Nanque ait ab eo ferum taurum de sacrificio Alexandri Magni vinctis oculis elapsum retentum manibus ambabus, & occisum. Atque ob id, inquit, προσέθηκεν ἐπὶ τοῦ ἀνδριάντος ἐπὶ τῷ ἄλκιμα.

Quod significat, ob id ei statuis denique apponi cornua. Fabula ignotior de Tiresia & Pallade, qua sensus aperitur Propertianus.

CAP. LXXX.

Propertij
locus.

PROPERTIVS in libro Elegiarum quarto sic ait: Magnam Tiresias aspexit Pallada vates,

Fortia dum posita Gorgone membra lauat.

Id est, In
lauacra

Extat adhuc hymnus Callimachi poetæ, cui titulus ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν.

Mineræ.

ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. In quo fabula Tiresia multis elegia-

cis

cis versibus in hanc ferme sententiam tractatur: fuisse
 Nympham quampiam Thebis, cui nomen Chariclò, Pal-
 ladi præ ceteris gratam, matrè Tiresiæ. Sed quū se Pal-
 las aliquādo, & Chariclò item in Heliconio Hippocre-
 ne nudæ per æstum lauarent, ac tum casu venator Tiresias
 ad eundem fontem sitiens accessisset, Mineruam sci-
 licet imprudens nudam conspicatus, statimq; oculis est
 captus. Nam ita Saturnijs legibus cautum, inquit, vt qui
 Deum inuitum cernat, ingenti mercede cernat. Cui simili
 le quippiam de dearum conspectu etiam Abammon Aegyptius
 in epistola scribit ad Porphiriū philosophum, quam tamen
 existimat Proclus Iamblichi potius esse, quam Abammonis:
 ex quo Vergilius: Transq; caput iace, ne respexeris.
 Quod & Leucothea Homericam mouit Vlyssēm.
 Sed vt illuc, vnde abij, redeam: Cum in hanc
 Tiresias calamitatem incidisset, mota lacrymis Chariclūs
 Nymphæ Pallas, & vatem eum, & longæuū, & post
 obitum quoque prudentem, sapientemq; præstitit,
 & baculo insuper donauit, quo veluti duce, vestigijs
 inoffensis graderetur. Quod & nos in Ambra sic attigimus,
 quum de poëta loqueremur Homero:

Chariclò.
 Tiresias
 cur oculis
 captus.

Verg. lous.
 cus.

-Baculum dat deinde potentem

Tiresiæ magni, qui quondam Pallada nudam;

Vidit, & hoc raptam pensauit munere lucem,

Suetus inoffensos baculo duce tendere gressus. Et
 itē sic in Nutrice Tiresiā periphrasticos insinuauimus:

Quid cui post visos nudatæ Palladis artus

Cernere nil licitum?

Quin hinc apud Nōnū lib. 5. Dionysiacōn, ita exclamās
 inducitur Actæon, vt felicem Tiresiam dicat qui citra
 mortem tātū amissis oculis Mineruam aspexerit nudā,
 quæ etiam lumen ademptum in animum ipsius transtulerit

terit. Atque adeò sic ait:

ΟΛΒΙΕ ΤΙΡΕΣΙΑ, ΣΥ ΜΗΝ ΊΔΡΑΚΙΣ ΕΚΤΟΣ ΟΛΙΘΡΟΣ
 ΤΥΜΟΝ ΑΝΑΙΝΟΜΕΝΗΣ ΔΙΚΤΕΙΡΜΟΝΟΣ ΕΙΔΟΣ ΑΔΗΝΗΣ.
 Felix Tiresia, tu quidem vidisti citra perniciem
 Nudam inuita misericordis formam Minerva

Et paulò post:

ΣΩΕΙΣ ΘΩΡ ΕΛΕΦΑΡΩΝ ΟΛΙΣΘΑΣ ΦΑΟΣΟ, ΜΕΤΙΡΩΝ ΔΕ
 ΟΦΘΑΛΜΩΝ ΑΜΑΡΥΓΜΑ ΝΟΣ ΜΕΤΕΘΗΚΕ ΑΘΗΝΗ.
 Vini tuorum oculorum perditò lumine, vestrorum verò
 Oculorum splendorem cum mente commutauit Pallas.

Haectenus autè super hoc poëta loco scripseramus, cum
 nobis Picus noster Mirandula, quasi Cynthius alter in
 illo ipso, quo iam hæc imprimenda fuerant articulo, au-
 rem vellit, & admonuit, vt elegiam quoque ipsam Calli-
 machi, quæ videlicet vna extat apud Græcos (quantum
 equidem sciam) sed & rarissima est inuentu, subijcere-
 mus, & quanquam spatijs iniquis exclusi temporis, ver-
 tere eam quoque tamen in Latinum tētaremus. Ego ve-
 rò, qui nec scribere alieno stomacho libenter soleo, nec
 extemporalitati satis confido, non distuli tamen id onus
 quoquo modo subire. Quoniam cum quid à me Picus
 exigit, nec licet mihi nescire quod nesciam, nec nō posse
 quod nequeam: vel quòd homini me carissimum sentio,
 vel quòd plus eum videre in rebus meis, quàm me ipsum
 mihi persuadeo. Vertimus igitur penè ad verbū, & quod
 Græcè dicitur παραπόδα, non sensu modò, sed numeris
 etiā, quod est difficilimū, coloribusq; seruatis. Tātumq;
 nunc admonemus lectore, paucula videri mihi adhuc mē-
 dosa in Græcis exemplaribus, quæ non erat pudoris no-
 stri corrigere, sed & septimum ipsum à fine versiculum
 reliquo vno dūtaxat vocabulo exoleuisse, quem nos ta-
 men Latinum pro cōiectura suffecimus. illud itē scito est
 opus, nostrū hoc esse interpretamentum, & à nobis de-
 nique

Faceta di-
 ctio. i.
 eucstigio.

hiq; fluxisse prius, quàm in vllius commentarijs ebulli-
ret, quod & Syluæ per se ipsæ, quas citauimus, tot ab-
hinc annos editæ probabunt, quarum videlicet altera
magno sumus olim conuentu publice multis excipienti-
bus interpretati. Sit ergo nostri iuris, quod nostri fuit
muneris, ne quarta omnino luna (sicuti prouerbi-
um fertur) nati credamur, vt alijs tantummodo ad Herculis ex-
emplum laboremus. Iam illud quoq; miror, cur & Do-
mitius, & alij quidam post illum, quocunque momento,
quacunque occasione scribere audeant, hoc aut illud imi-
tatione Callimachi dictum fuisse à Propertio, cum præ-
ter hymnos pauculos nihil prorsus extet ad nos poëtæ
istius, nec autem planè quidquam quod amoris argumētū
contineat. Sed aures ad Callimachi iam versiculos sub-
scriptos veteri more sine vllis accētiunculis arrigamus.

Luna
quarta
nati.

καλλιμαχὸς εἰς λυξία τῆς

παλλαδίου.

Θάσαι λωτροχοοὶ τὰς παλλαδίῳ ἐξίτε παῖσι,

Ἐξίτε. τὰν ἰσσωῶν ἀρτί φρυασσομέναν.

Τὰν ἱερὰν ἱσακῶ. καὶ ἀδελφῶν εὐτυκῶ ἐρπαι.

Ξεθεὶ νυῶ ξανθαί, ξεθεὶ πελασγιαδίς.

Οὐπο Ταθαναιὰ μεγαλὴς ἀπενίτατο παχέας,

Πρὶν κόνιν ἰσσωῶν ἐξελαθεὶ λαρόνων.

Οὐδ' οὐκ ἔνυθρῳ πεπαλαγμένα παντὰ φεροίῃ

Τευχεῶ τῶν ἀδίκῳ κνθ' ἀπο γηγενέων.

Ἀλλὰ πολὺ πρᾶξις ὀνυφάρματ' ὠχένας ἰσσωῶν

Λυγμένα παγαίς ἐκλυσερ' ὠκείων,

Ἰδρῶ καὶ ραθαμιγέας, ἐφοίβασεν δὲ παγενέῃ

Πανθ' χαλινόφατῶν ἀφροῦ ἀποιοματῶν

Ἐν τ' ἀχαίαις καὶ μὴ μυρά, μὴδ' ἀλαβαστρῶν

Συεργῶν αἰῶ φθογοῦν ὑπαξονίῳν.

Μὴ μυρά λωξοχοοὶ τὰι παλλαδί μὴδ' ἀλαβαστρῶν

Οὐ γὰρ ἀθαναία χρίματα μικτὰ φίλῃ.
 Οἰσὶτε μὴ δὲ κατοπύξομαι· καλὸν ὄμμα τὸ τῆναι.
 Οὐδ' ὀκατὰρ ἰδὼν φρυξέδικασεν ἐρίῃ,
 Οὐδ' ἐς ὀφθαλμοὺς μεγάλα θέσθ' ὅδ' ἐσιμῶνντο
 ἔβλεψεν δὴν ἐς διαφαινομένα.
 Οὐδ' ἤν κ' ὑπὲρ δὲ δῖαυγ' αὖ χαλκῶν ἐλοῖσα
 Πολλὰ κ' ἰδὼν αὐτὰρ δὲς μετέβηκε κόμας.
 Ἀδελφὸς ἐξ ἡκοντὸς διαβριξάσθ' ἰδὼν ὧς.
 Οἷα περὶ ἑυρώσθ'· τοὶ λακιδάιμονιοι
 Ἀστὲρες, ἐμπεραμὼς ἐξ ἱτὰ τοῖς λαβείσθ'·
 Χρῆμα δ' αὖ τας ἰδὼν ἐκγόνα φυλάσας.
 Ω κοῦρας, τὸ δὲ φρεσὶν ἀνδράμι πρῶτον, θίαν
 Ἥροδ' ὃν ἡ σιβόλης κοκκὸς ἐχει χροῖαν.
 Τῷ καὶ νῦν ἀσπέρτε κομίσσεται μόνον ἐλαίον,
 Ω κασώρῳ καὶ χριεῖαι ἠρακλῆος.
 Οἰσὶτε καὶ κτίνα οἱ παγχερσίον, ὥς ἀποχαιθῆναι
 Πέην δ' αἰ, λιπαρὸν σμαξαμένα πλοκαμῶν.
 Ἄξιθ' ἀθαναία πρὸς τοὶ καὶ θυμὸς ἴλα.
 Παρθένικαὶ μεγάλων παιδὲς ἀκίεοι δὴν,
 ὁ θάνατος φερέσθ' αὖ καὶ αὖ δῖο μὴ δὲ ἀσπίς,
 ὧς ἐθ' ἀργεῶν τὸ παλαιότ' ἱερὸν
 Συμῆδης ἐδιδάξει τὴν κίχ' ἀρσένον ἱερὸν.
 Οὐ ποτὶ βδελύτορ γυῖος ἐπὶ οἱ θάνατον
 Δαμόν' ἵτοι μάζοντα, φῦκα τιόν ἱερὸν ἀγάλμα
 Ὡς χιτ' ἐχών, κρφόρ' αὖ δὲ ὀφθαλμοῖς
 Κρφόρ' ὀφθαλμοῖς δὲ δὴ δαίμον ἀπορρωγέσιν ἐβήκει
 Ἐρπεξάσας· αἰς νῦν ὄνομα παλαιότ' ἰδὼν.
 Ἄξιθ' ἀθαναία περὶ πόλιν, χρυσεοπλήξ.
 Ἰωπῶν καὶ σακῶν ἀδομένα παλαιῶν
 Σαμῆρον ὑδροφόροι μὴ βαπτέτε· ὅμιρον ἀργῶ

Διΐφας δαφάρτον τι ποῖρον κλυθε κρανας
 Σχιλίθ. ουκ εβελωρ δειδε τα μηθιμιδεις,
 Τον διεχολωθ' μεν απερ, ομως προσεφασεν αθανά,
 Τις σε τον οφθαλμωσ εκιτ αποισομενον,
 Ω ευκρηδα χαλιπηρ οδον αγασε λαιμων.
 Α μεν εφα. παιδθ' ομμαθ' νυξ εβαλεν.
 Ξεσθι δαφθογθ'. εκολλαθ' χωρ αναι
 Γωναθ' και φωναρ εσχεν αμηχανια.
 Ανυμφα δεβασε, τι μοι τον κωρον ερεξας
 Ποῖνια. ποιωθ' αι λαιμονες εσε φιλοι.
 Ομμαθ' μοι το παιδθ' απειλει. τικνον αλασε
 Ειδεις αθαναιας σθηα και λασονας.
 Αλλ εκ αιλιον παλιρ οφει. ω εμεδ ειλαρ.
 Ω ορθ'. ω ελικωρ εκιτ μοι παριτε.
 Η μεγαλ αντ ολιωρ επραξας, δορκας ολιεας
 Και προκας ου πολλας, φαια παιδθ' εχεις,
 Α μεν επαμφοτεριαιθ' φιλον περ παιδι λαβοιθ'.
 Μαῖηρ μεν γοιρον οϊτον ανδονιδωρ,
 Αγε βαρυ κλαιθ'. θεα διελικσεν εταιραρ.
 Και μηρ αθαναια προς, το διελικσεν επθ'.
 Διαγυναι. μεθ' πανθ' βαλει παλιρ οσα δι ορσαρ
 Ειπας. εγω δι ουτοι τεκνον εθηκε αλααρ.
 Ου χωρ αθαναια γλυκιρον πελει ομμαθ' παιδωρ
 Αρπαζειν. κρονιοι διωδε λεγοντι νομοι.
 Οσκει τιν αθανάτωρ οκα μη βιθ' αυτθ' ελητας
 Αθρηκη μισθω τ' οτον ιδειν μεγαλω.
 Διαγυναι. το μεν ου παλιν αγρετον αυθι γενοιθ
 Εργον. επι μοιζαρ ωλ επενενυσε λινα.
 Ανικα το πρωτον νηρ γεγιναιο κυρ διεκομιζει
 Ω ευκρηδα τελθος οφειλομενον.
 Οσα μεν εκκαθλμηις εθυσερον εμπυρα κωσθη,

Οσα δ' αἰσῶται ὅτ' ἄν' ἴδωμι, εὐχομένοισι,
 Παιδὰ τοῦ ἀβῆρα, ἀκταίονα τυφλοῖσι δ' ἰδοῦναι.
 Καὶ τὴν ὅτ' ἰσχυρὰς σὺν δρομῷ Ἀρτεμιδὸς
 ἔσται, ἀλλ' οὐκ ὦπ' ὅτ' ἰδωμι αὐτὴν ἐν ἱερῷ
 ῥυθύνεται, ξῆναι τὰ μὲν ἱκαβόλια.
 Ὅπποτ' ἀν' οὐκ ἐβίβωμι, περὶ δὲ χαριέντα λοιζῶ
 δαίμον' ὅτ' ἀλλ' ὦπ' ὅτ' ἴδωμι πρὶν ἀνακτα κωῖσι
 τὸ δ' αὖτε δειπνῶσιν, τὰ δ' οὖν ὅτ' ὅσα μᾶτηρ
 δίδεται, δρυμῶς πάντας ἐπερχομένα
 Ὀλβισαμ' ἐρεῖ σε καὶ εὐαιώα γενεσθῆναι,
 Ἐξ ὅρων ἀλαοῦ παιδὸς ὅτ' ἰδοῦναι.
 Ὡς ἐπ' αὖτ' ἴδωμι μινυρεὶ τῷ δὲ καὶ ἀλλὰ
 Τευχάριον ἐξ ἐμῶν πολλὰ μένουν ἵγ' ἔρα.
 Μαντὶν ἐπὶ θεῶν, ἴδωμι δ' ἴδωμι ἐσθ' ὁμοῖοις.
 Ἡ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων δὴ τίς πρὸς ἄλλοις.
 Ἐννοεῖται δ' ὅτ' ἴδωμι ὅς αἰσι, οἷτε πίπτονται
 ἠλιδά, καὶ ποῖον οὐκ ἀγαθὰ πύργους.
 Πολλὰ δ' ἐβόωσι τοῖσι θεοπροπῶν, πολλὰ δ' ἐκαδ' ἴδωμι
 Χρησέ, καὶ μετὰ τοῖς ὑστέρῃ λαβδ' ἀκιδάις.
 Δῶσθ' ἡμῶν, μὲν γὰρ βακχῶν, ὅτ' ἴδωμι ἐς δ' ἴδωμι
 Δῶσθ' ἡμῶν, βίον τερμα πολὺ χρόνιον.
 Καὶ μὲν ὅτ' ἐν τῇ πεπνυμένῃ ἐν νεκροῖς
 Φοῖτασθ' ἡμῶν, τιμὴς ἀγασίλα.
 Ὡς φάμενα κατενεύσε, τὸ δ' ἐντελὲς ὡς ἐπινεύσε
 Παλλὰς, ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ θυγατρῶν
 Δωκεῖν ἀθανάτῃ, παρ' ὧν πάντ' ἀφ' ἑρῆας
 Λῶξοχοοί, μᾶτηρ δ' οὐ τίς ἐτικ' ἐθεῖον.
 Ἀλλὰ δὲ κορυφα δὲ οὐκ ἐπινεύει.
 θυγάτηρ.
 Ἐρχετ' ἀθανάτῃ νῦν ἀδ' ἐκείνῃ, ἀλλὰ δ' ἐκείνῃ
 τὰν θεῶν ὡλῶναι, τὰν ὅτ' ὅσαις μελεται,
 Σὺν τ' ἐναγοῖα σὺν τ' ἐνυμῶσι σὺν τ' ὁλοθυαῖς,

Χαίρει θεῖα καὶ λυαργὶ Συναχόν.

Χαίρει καὶ ἐξελαιόσσα καὶ ἐς παλιν ὤττις ἐλασθαίς

ἰπποδῶ. καὶ δαναῶν κλαροῦ ἀπαντᾷ σαῶ.

Iā nostros quoq; legito, qui malè collocare bonas horas
volet, attamen cū venia quaeso, et cōuenientibus oculis.

POLITIANI EX CALLIS

macho in Palladis lauacra.

ITE foras agedum, quæcunque liquentibus vndis
Membra leuaturæ Pallados, ite foras.

Ipsa venit, fremitus sacrorum audimus equorum,
Ite agedum flauæ, ò ite Pelasgiades.

Non prius ingentes lauit sibi diua lacertos,
Ilia quàm absterfit puluere cornipedum.

Nec tum quando armis multa iam cæde cruentis.
Venit ab iniustis horrida terrigenis,

Tum quoque equū subducta iugis fumantia colla
Perfudit largi fontibus Oceani,

Dum sudor, guttaeq; putres, dumq; omnis abiret
Spuma oris circum mansa lupata rigens.

Ite ò Achiuæ, sed non vnguenta, aut alabastris,
Audio certè ipsum stridulum ab axe sonum,

Palladi lotrices non vnguenta, aut alabastris,
Nulla etenim diuæ huc vnguina mista placent.

Ferte nec huic speculum, vultu est pulcerrima semper,
Nam nec in Ida olim iudice sub Phrygio,

Se vel orichalco, magna hæc dea, vel Simoëntis
Spectauit, quanquàm vertice perspicuo.

Nec Iuno, sed sola Venus, se splendido in ære
Vidit, eandem iterum disposuitq; comam.

Bis sexaginta spatij verum incita cursu,

Stela

Stelle apud Eurotan ceu Lacedemoniæ
 Perfricuit tantum pingui se diua liquore,
 De baccis, arbor quem sua protulerat.
 O pueræ emicuit rubor ilico, matutina
 Quem rosa, quem grano Punica mala ferunt.
 Ergo marem nunc tantum olei quoque ferte liquorem,
 Quo se vngit Castor, quo Amphitryoniades.
 Ferte etiam solido ex auro, quo pectine crines
 Explicet, & pinguem cesariem dirimat.
 Exi age iam ô Pallas, præstò tibi virginæus grex,
 Natæ magnorum charus Acestoridum.
 O Pallas, quin iam clypeus Diomedis & ipse
 Fertur vt Argiuum mos vetus obtinuit.
 Eumedes docuit, meditans tibi grata sacerdos,
 Cum in se composito, cerneret interitu
 Ire malam sortem, fugit quippe ille, tuamque
 Ad montem Crion sustulit effigiem.
 Ad montem Crion, tum abruptis imposuit te
 Cautibus, hasq; vocant nunc quoque Pallatidas.
 Exi age, quæ expugnas vrbes, cuiq; aurea cordi
 Cassis, equumq; fremor, cum sonitu clypeum.
 Vos hodie vndiferæ ne tinguite, vos hodie Argos
 Fontibus ex ipsis, non fluuijs bibite.
 Vos hodie ancillæ ferte urnas ad Phrysiada,
 Aut ad Amymonem progeniem Danai.
 Namque auro, & multis permistus floribus vndas
 Defluet è lætis Inachus ipse iugis,
 Et purum feret huic laticem. caue tu ergo Pelasge,
 Ne nudam imprudens aspicias dominam.
 Aspiciet nudam qui Pallada, quæ tenet urbem,
 Vltra iam hoc Argos cernere non poterit.

Iam veneranda exi Pallas, dum quiddam ego istis

Dicam, nec meus hic sermo, sed alterius.

Vnam olim ò puera Thebis dea Pallas amabat

Nympham, præ cunctis quas habuit comites,

Matrem Tiresiæ, nunquamq; fuere seorsum:

Sed siue ad veterum mœnia Thespiadum,

Siue Coroneas, seu tenderet illa Haliarton

Bœotum visens vecta iugis populos,

Siue Coroneas, vbi pulcer odoribus halat

Lucus, vbi ara ipsi Curalium ad fluuium.

Sæpe illam curru secum dea vexit eodem,

Nullaque nympharum colloquia, aut Thyasi

Grata fuere satis, nisi præforet ipsa Chariclò.

Verum & ei multæ debitæ erant lacrymæ,

Quamuis cara comes magnæ foret vsque Mimeruæ.

Nam se olim peplis vtraque depositis

Dum lauat in lymphis Heliconidos Hippocrenes,

Vtq; die vacuus mons tacet in medio.

Dum lauat ergo vtraque, & mediæ sunt tempora lucis,

Dumq; est in toto plurima monte quies,

Tiresias vnus canibus comitantibus ibat

Per loca sacra, leui flore genas nitidus,

Immensamq; sitim cupiens releuare, petito

Fonte, videt quæ non cernere fas homini.

Hic irata licet sic illum affata Mimerua est,

Quis te non vllis iam redditurum oculis,

O Euerida malus hæc Deus in loca duxit?

Sic ait: at pueri lumina nox pepulit,

Astitit, obticuit, dolor illi vt glutine vinxit

Genua, sonum tenuit vocis inops animus.

At Nympha exclamans, quid nato, ait, ò dea factum est?

Nun

Nunquid vestra deæ talis amicitia?
Lumina mi pueri rapuisti, pectora nate
Vidisti infelix Pallados, illaq;
At non & solem cernes iterum heu misera, ô mons,
O Helicon rursus non peragrande mihi.
Magna nimis paruis mutas, qui lumina nati
Pro ceruis paucis, dorcadibusq; habeas
Sic puerum ambobus carum complexa lacertis
Mater flebilium carmen Aëdonidon
Triste gemens iterat. sed enim miserata Minerua
Tunc sociam, verbis talibus alloquitur:
Dia, inquit, mulier, verte hæc, quæ protulit ira,
Non per me captus luminibus puer est.
Nam pueris auferre oculos aut dulce Mineruæ;
Verum Saturni legibus hæc rata sunt,
Vt quicumque Deum aspiciat, nisi iusserit ipse,
Mercede ingenti scilicet aspiciat.
Dia igitur mulier fieri hæc infecta nequit res,
Quippe ita Parcarum fila voluta manu,
Editus vt primum puer est, sed tu accipe contra
O Euerida quod maneat pretium.
Munera Cadmeis pro quanta adolebit in ignes,
Quanta & Aristæus, vota q; suscipient,
Natus vt impubes Actæon, vnicus illis
Tantum oculis careat, namq; erit & Triuiz
Concursor, sed non cursus, non æmulus illum
Tela arcu iaciens montibus eripiet,
Cum diuam (licet inuitus) se fonte lauantem
Viderit: at fiet, qui modò erat dominus,
Esca suis canibus. Sed enim nemora omnia lustrans
Dum genitrix nati colliget ossa sui,

Tunc te felicem, tunc dixerit esse beatam,
 Cui mons vel cecura reddiderit puerum.
 Parce queri mea grata comes: nam plurima contrā
 Huic ego te propter pramia contribuam:
 Esse dabo egregium vatem, quem protinus omnis
 Perpetuo celebret nomine posteritas.
 Cognoscet volucrum quæ prospera, quæq; volatu
 Irrita, cuius item triste sit augurium.
 Plurima Boeotus oracula, plurima Cadmo
 Hic canet, & magnis plurima Labdacidis.
 Huic ingens baculum dabo, quod vestigia ducat
 Qua velit, huic vitæ tempora longa dabo.
 Mox & honoratus Diti colet infera regna,
 Inter & extinctos vnicus hic sapiet.
 Adnuit his Pallas dictis, quodq; adnuit illa
 Perficitur, soli Iuppiter hoc tribuit
 Natarum è turba, quæ sint patris omnia ferre
 Lotrices. mater nulla deam peperit,
 Imò Iouis vertex, vertex Iouis omnia nutu
 Perficit, & natæ prorsus idem licitum est,
 En verè nunc Pallas adest. Eia ergo puellæ,
 Queis Argos curæ est, ite, deam accipite,
 Cumq; bonis verbis, & cum prece, cumq; vlulatu,
 Salue ô diua, urbem protege, & Inachiam,
 Salue hinc abscedens, iterumq; huc flecte iugales,
 Ac rebus Danaûm sis precor auxilio.

De Ocno, & Asello, quodque apud Propertium mendosè
 legitur orno.

CAP. LXXXI.

ij A P V D Propertium eundem quarto elegiarum libello,
 ita duo versiculi leguntur:
 Dignior obliquo funem qui torqueat orno,

Aeter-

Aeternusq; tuam pascat aselle famem.

Diu, fateor, animum meum stimulauerat, ac pupugerat quidam quasi scripulus, donec eum codex vetustus euellit, quem mihi Bernardinus Valla celeberrimus iureconsultus, & primus homo nobilitatis Romae abhinc ferme quinquennium commodauit, ubi non orno, sed ocno legi, legisseque me statim duobus eruditissimis iuuenibus ostendi, qui me domi commodum salutauerant. Liqueat autem insinuari à Propertio Socratica illius picturae argumentum, de qua sic Plinius libro naturalis historiae quinto et trigesimo narrat: Et piger, inquit, qui appellatur Ocno, spiritum torquens, quod asellus arrodit. At enim piger hic Ocno (ut video) multorum inuitamentis vagus repente factus, & desultor, cottidie iam sedes mutat. Quapropter ut certo in siliquaastro conquiescat aliquando, petenda fides est ab eo maxime codice, quem citauimus, hoc est (ut verè dixerim) à stirpe, de qua istius coniecturae pullulauit occasio. Sic enim quiuis intelliget, neutiquam me mihi asserere aliena, sed mea duntaxat, inq; meis libris nil prius esse fide.

Quod in digestis Titulo de edendo legatur ad alium, legi ad album conuenire.

CAP. LXXXII.

IN titulo de edendo, qui secundo Digestorum volumine legitur, verba Ulpiani sunt ita libro quarto ad edendum: Eum quoque edere Labeo ait, qui producat aduersarium suum ad album, & demonstret quid ductaturus est. Sic etenim scriptum in pandectis ipsis Florentinis. Atqui codices omnes, qui sunt in manibus, non ad album, sed ad alium habent. Vnde multa videlicet Accursij haesitatio. De albo autem praetoris intelliges.

De Harpocrate.

CAP. LXXXIII.

Q9 4

EPI

EPIGRAMMA est Catulli:

Catulli
locus.

Lelius audierat patrum obiurgare solere,
Si quis delicias diceret, aut faceret.

Hoc ne ipsi accideret, patrum perdesse ipsam
Vxorem, & patrum reddidit Harpocratem.

Quod voluit fecit: nam quamvis irrumet ipsum

Nunc patrum, verbum non faciet patruus.

Quæsitum diu quinam is foret Harpocrates, de quo mentionem & hoc loco faciat Catullus, & item in altero epigrammate, sic inquires:

Si quidquam tacito commissum est fido ab amico,

Cuius sit penitus nota fides animi,

Me vnum esse inuenies illorum iure sacratum

Corneli, & factum me esse puta Harpocratem.

Nos tamē & Venetijs, & item Veronæ (quod diximus) abhinc annos octo ferme de eo studiosis aliquot publice responsitauimus, quorum nunc testor fidem, conscientiamq; sicuti fortē aliena adscribere, ac non mea potius mihi videor vindicare. Plutarchus igitur in libro, quem

Harpocrates.

Eius significatio.

de Iside fecit, & Osiride, Harpocratem scribit ex Iside ipsa natum, & Osiride, qui cum illa iam mortuus rem habuerit, sed natum tamen præmaturo partu, debilitatisq; cruribus. Porro editum eundem circa brumæ tempus minus absolutum, & rudem, præflorentibus puta, præuidentibusq; terræ fœtibus, quocirca etiam lentis primitias illi offerri. Neque tamen, inquit, aut imperfectum esse deum, aut infantem, aut denique legumen aliud quod existimandum, sed rudis, imperfectiq; sermonis, minimeq; articulati præsidem quendam potius, ac moderatorem. Ex quo etiam digito labra comprimit, argumentum taciturnitatis, & silentij. Quin mense eo, quem vocant Mesorem, primitias leguminū offerrentes, ita dicant:

Titant: Lingua fortuna, lingua demō. Deq; Aegyptia-
 cis arboribus Persicā in primis ei sacratam ferunt quod Persicæ
 fructus cordi, frons linguae persimilis. Haftenus ex Plu-
 tarcho de Harpocrate, carptim, vellicatimq; & per in-
 terualla. Meminit eiusdem Lucilius quoque Poëta Græ-
 cus in epigrammate ad Dionysium, monens vt si quem
 habeat inimicum, nec Isin ei, nec Harpocratem, aut qui
 cæcos Deus faciat, iratos precetur, cogniturum quid
 Deus, quid Simo valeat. Sed & Tertullianus in Apolo-
 getico sic ait: Serapidem, & Isidem, et Harpocratem,
 cum suo cynocephalo capitolio prohibitos inferri, id
 est, curia Deorum pulsos, Piso & Gabinius Consules,
 non vtique Christiani, euersis etiam aris eorum abdic-
 uerunt, turpium, & ociosarum superstitionum vitia co-
 hibentes: his vos restitutis summam maiestatem contuli-
 stis. M. autem Varro in libro de Latina lingua ita scri-
 bit: Cælū & Terra, hi Dei iidem, qui Aegyptij Serapis, Serapis
 & Isis.
 & Isis, et si Harpocrates digito significat vt taceas. De
 hoc igitur intellexit Ouidius libro Metamorphoseōn
 nono: Ouidij lo-
 cus.

Sanctaq; Bubastis, varijsq; coloribus Apis,

Quiq; premit vocem, digitoq; silentia suadet.

Et idē Augustinus libro de Ciuitate Dei vnde uigesimo: Augusti-
 ni locus.
 Et quoniā, inquires, ferē in omnibus tēplis, vbi coleban-
 tur Isis & Serapis, erat etiā simulacrū, quod digito la-
 bijs Impresso admonere videretur vt silentiū fieret: hoc
 significare idē Varro existimat, vt homines eos fuisse ta-
 cerent. Haftenus Augustinus. Sed in epistola Abāmonis
 Aegyptij ad Porphyriū, quā aut in Græcā vertisse ora-
 tionē, aut certē cōposuisse Platonius Iāblichus existi-
 matur de Deo quodam veluti secundo fit mētio, cui no-
 men Aegyptiaca lingua fecerit Icheon, hunc ostēdit si-
 Icheon.

Id est, in
libro de
animalium
abstinen-
tia.

Dauid
locus.

lento coli oportere. Quod idem etiam de summi Dei cultu prolixè Porphyrius in *βιβλ. περὶ ἀποχῆς*. Quin Dauid item propheta psalmum ita quempiam inchoat:

לך דומיה חהלה אלהים בציון :

Lecha dumia theilla elohim bezion.

Id Latine significat: Tibi silentium laus, Deus in Sion. Quod aliter tamen interpretes septuaginta verterunt, hoc est, Te decet hymnus Deus in Sion.

Quare Harpocratem, puto, Aegyptij suis adhibebant sacris, qui silentio colendum ostenderet summum Deorum. Plinius quoque de Harpocrate in libro Naturalis historiae xxxiii. hactenus meminit. Iam verò etiam Harpocratem, statuasq; Aegyptiorum numinum, in digitis viri quoque portare incipiunt. Vt ergo ad Catullianum Lelium redeamus, scitè ille quidem, ne obiurgaretur à patruo, posthabita illius, quam comprimebat vxore, ipsum iam coepit irrumare patrum, eoque pacto tacere coëgit, quoniam loqui fellator non potest.

De Libertinis, qui vocentur Dedititij.

CAP. LXXXIII.

Iust. loc. INSTITVTIONES hæ, quæ vocantur in Iure ciuili, Iustiniani Principis nomine editæ, sed à Triboniano tamen, doctisq; alijs iuris cõpositæ, etiã Græcè scriptæ sub eodem prorsus intellectu reperiuntur. Nisi quia ritus quidã, consuetudinesq; Romanorum veteres, vberius aliquantò, et laxius in Græco ipso, quàm in Latino codice referuntur, vt peregrinis hominibus, atq; à Romanorum more, cõsuetudiniq; alienis, res tota penitus innotesceret. Sed quod **Libertini Dedititij.** de libertinis ijs, qui dedititij vocabantur, strictius, breuiusq; in nostris institutionibus, non alienum visum est ex Græci voluminis sententia prolixius hinc, atq; ob id etiã

dilu-

clucidius explicare. Qui igitur apud antiquos manu-
mittebantur, modò maiorem, & iustam libertatem con-
sequebantur, & fiebant ciues Romani, modò minorem,
& Latini Iuniani ex lege Iunij Norbani fiebant, qui illo-
rum quasi se &c fuerit inuentor, atq; auctor: Modò etiã
inferiorẽ, & fiebant ex lege Aelia Sentia dedititij. Nam
si quisquam diu seruitutem seruierat, supplicium ex de-
dicto dedisset, vt aut inscriptus fuisset, hoc est, vt notas,
& stigmata iniusta fronti accepisset, aut in publicũ car-
cerem coniectus, aut ex delicto verberatus, & se deli-
quisse confessus fuisset, dein gratia inita à domino ma-
numitteretur, Libertinus dedititijs vocabatur, ad exẽ-
plum videlicet peregrinorum dedititiorum. Nam cum
aliquando peregrini quidam Romanorum vectigales, ela-
tis animis bellum repentinẽ aduersus eosdem suscepissent,
tum victi vi, abiectis armis se victoribus dedidissent, ha-
ctenus humanẽ tractati sunt à Romanis, vt vitam quidẽ
impetrarent, sed hac velut ignominia notarentur, vt de-
dititij deinceps vocati sint, quia se dedidissent. Quare
etiam libertinorum hoc genus dedititij sunt ab Aelio
Sentio nuncupati, vt qui in admittendo crimine velut
ijdem fuissent, eodem quoque nomine appellarentur.

Cuiusmodi apud Iuvenalem Cereris ludi accipiantur:

deq; Cerialium auctore, Memmio. CAP. LXXXV:

IUVENALIS in Satyra quarta decima sic ait:

—Ergo omnia Floræ,

Et Cereris licet, & Cybeles aulæarelinquas.

Nemo ex ijs Poëta huius interpretibus super ludis Cere-
 ris quippiã locutus, nõ quo nomine appellaretur, nõ quæ
 fieret in eis, non itẽ à quo primitus celebrati, nõ vbi de
 his facta metio. Quæ singula tamẽ à boni, doctiq; inter-
 pretis officio nõ abhorrebãt. Quocirca totum id nobis

Iuvenal.
locus.

far-

- Cerialia.** *hinc est memoria, Cerialia dicti, quibus equorū cursus in Circo celebrabatur, primusq; eos C. Memmius Aedilis curulis fecit. Cornelius Tacitus in libro Historiarū sex- todecimo, de Nerone Principe loquens, Tandē, inquit, statuere Circensium ludorum die, qui Cereri celebratur, exequi destinata, quia Caesar rarus egressu, domoq; aut hortis clausus ad ludicra Circi v̄t̄itabat. Et paulo post: Vtq; Circensium Cerialium ludicrum pluribus equitum cursibus celebraretur. Ovidius in quarto Fastorum:*
- Ovidij locus.** *Circus erit pompa celebr, numeroq; Deorum,
Primāque ventosis palma petetur equis.
Hinc Cereris ludi, non est opus indice caussa.*
- Aediles.** *Dion quoq; historię scriptor in libro secundo ex qua- dragesimo narrat potito iam rerum Casare, Aediles tū primū duos ex patricijs, quatuor ex plebe creatos. Sed Cercles.* *duos illos superiores a Cerere fuisse denominatos: idq; ab illo initio scribit ad suam vsque ætatem permanere. Idēque etiam Dion libro septimo quadragesimōque, ante deuictum Brutum euenisse ait, vt Aediles plebei gladiatorum certamina pro equorū cursibus Cereri ex- hibuerint. propterea Laurentius Medices, vir omni lau- de præcellens, nominis fama, compluria nobis ostendit, que faciem viri barbatam, et intonsam habebant, cum dupli- ci titulo, Quirinus et C. Memmij. Altrinfecus autem Cereris imāgunculū draconibus vehentem, cū titulo hu- iusmodi: Memmius Aed. Curul. Cerialia preimus fecit. Vbi etiam preimus nō primus cum diphthongo in prio- re syllaba notatum obseruauimus. Hunc nos putamus au- tem C. ipsum Memmium fuisse, qui Prætor cum L. Do- mitio fuerit, quique Casari obiecerit etiam ad cyathum*

Et vinum Nicomedi stetit, cū reliquis exoletis, quiq;
eundem Cæsarem asperrimis orationibus lacerauerit,
mox reconciliatus, etiam suffragatorem in petitione
consulatus habuerit. De quo sic in epistola ad Atticum
Cicero libro quarto, O virum, o ciuem Memmium. Cæ-
saris omnes opes confirmant, cum eo Domitium consu-
lem iunxerunt, qua pactione, epistole committere non
audeo. Ad eumq; puto, vel certe ad filium liber Poëta
Lucretij de rerum natura scriptus. Si quidem et digni-
tas hominis, et tempora congruunt, nisi tamen arbitrari
malumus filium potius eiusdem C. Memnij, cognominem
patri, Aedilem Curulem tum factum à Cæsare.

De fluctu decimo, seu Decumano, cuius permulti Poë-
ta meminerunt.

CAP. LXXXVI.

OVIDII Poëta versiculi sunt in primo Trist. volumine:

Qui venit hinc fluctus, fluctus supereminet omnes.

Posterior nono est, vndecimó que prior.

Decumanū intelligit fluctum, qui fieri maximus dicitur:
sicuti oua quoque decumana dicuntur, quæ maxima. Na-
et ouum decimum maius nascitur. Ex hoc scuta quoque
decumana, quæ essent amplissima, sunt appellata. Et de-
cumana in castris porta, ab hoste auersa. Sicutiq; decu-
manus in agro limes ab oriēte ad occasum, non mihi pro-
pterea videtur dictus, quoniam quasi duocimanus, vt M.
Iunius Nypsus opinatur, id enim nimis durum, et coactū,
sed quoniam longinus. Nam cardo ipse iam dimidiatus
decumano scilicet anticipante, consideratur. Sed de flu-
ctu decimo, siue decumano, etiam in vndecimo Metamor-
phoseon Poëta idem meminit his verbis:

Vastius insurgens decimæ ruit impetus vndæ.

Et Silius Italicus libro XIII.

Non aliter Rhodopes Boreas à vertice præceps,

Cum

Decimū,
seu decu-
manum.
Ovidij
locus.

Thibon
1710

Cum sese immisit, decimoque volumine pontum
Expulit in terras.

Sed & Seneca in Tragœdia Agamemnone:

Hæc onere sedit, illa conuulsum latus
Summittit undis, fluctus hanc decimus tegit.

Valerius etiam Flaccus Argonauticæ secundo sic ait:

-Quanta quoties & Palladis arte
Incassum decimæ cecidit tumor arduus undæ.

Lucanus quoque in quinto Pharsaliæ:

Hæc fatum decimus, dictu mirabile, fluctus
Inualida cum puppe leuat. Ut vel hoc ipsum notabi-
le sit, atq; in signe tant opere decimum istum fluctum ve-
lut à conspirante Poëtarum choro celebrari.

Quod erat in Ciceronis epistola vocabulum Philotheo-
ron, corruptum dein improbe in nomen, quod est Phi-
locteten. CAP. LXXXVII.

Ciceronis
locus.

IN Ciceronis epistola ad Trebatium, cuius initium,
In equo Troiano scis esse in extremo, serò sapiunt: ita
scriptum ferè cunctis exemplaribus inuenitur. Deinde
quod in Britannia non minus, quàm Philocteten te præ-
buiſti, planè non reprehendo. Diu me torseram, mace-
raueramque eliciendo sensu de verbis his, neque pro-
cedebat. Quorsum enim de Philoctete hîc Cicero? Sed
enim postea codicè illum vetustissimum Laurentij Me-
dicis opera sum nactus, quem & superius citauî, minus
multò, quàm ceteri, deformatum, inquinatum, peruer-
sum, conturbatum. Nam in eo sic erat: Deinde quod in
Britannia non minus philotheorum te præbuiſti, planè
non reprehendo: Nam philotheorus is est, qui spectatio-
num studiosus, qualem se Trebatiûs in Britannia præ-
buerat, dum prælium fugitans ocio se asserit in armis
medijs. Ex quo Ciceroni materia ioci, & cauilli.

Philothe-
orus.

Vnde

Vnde illud tractū, fuimus Troës, quæq; extant in literis super Lacedæmoniorū choro, & cantico. CAP. LXXXVIII.

FUIMVS Troës, huic loquendi color tam efficax, de Fuimus consuetudine chori illius Lacedæmonij ductus, quasiq; Troës. in adagium ascitus. Nam vt est scriptum apud Plu- Vergiliij
tarchum in libello, cui sic est titulus. Quo pacto lauda- locus.
re se quispiam citra inuidiam valeat, Chorus erat Lacedæmoniorum trifarius, senum, puerorum, iuuenum. Cane- Id est, nos
bāt autem senes ita, ἄμμις πὸτ' ἡμεῖς ἄλκιμοι νεανίαι. Quo quondam
significabant fuisse quondam se robustos iuuenes. Pueri fuimus ro-
verò sic, ἄμμις δὲ γ' ἰσόμισθα πολλὰ καὶ ῥέονες. Ex quo se- busti iu-
futuros longè his meliores profitebantur. Iuuenum au- uenes.
tem cantio hæc, ἄμμις δὲ γ' ἰσμεν, εἰ δὲ λῆς ἀνγασσο. Indi- Id est, nō
cans ipsos iam id esse, quod vel illi fuissent, vel hi futu- verè eri-
ros sperarent, eiusq; rei paratos facere periculū. Quod mus longè
item scriptū in Diogeniani collectaneis. Consimile pro- meliores.
uerbiū de Milesijs ponit Aristophanes in comœdia Plu- Id est,
to: πάλαι πὸτ' ἡμεῖς ἄλκιμοι μιλῆσιοι. Vt iam non esse eos verò vis- nos autē
uiros fortes intelligamus, quos olim fuisse dicamus. Hoc sumus, si
intellectu Cicero de coniuratis agens: Vixerunt, inquit, respice.
extinctos ea voce, nescio quo pacto significantius decla- Id est, Iā
rans, minūsque multo inuidiosè, quàm si planè dixisset Milesij. olim erāt
occisos. fortes

Quod Seruius Grāmaticus Bucolicos Maronis versus tam mendosè legit, quàm falsò enarrat. Notataq; ibi, & relata quædam super initiandis pueris, superque Dijs aliquot veterum, maximeq; Genijs, & Iunonibus. CAP. LXXXIX.

IN Bucolicis Vergilianis hi duo sic versiculi leguntur: Vergiliij
Incipe parue puer: cui non risere parentes, locus.
Nec Deus hunc mensa, Dea nec dignata cubili est.
Quos enarrans Seruius haud inceleber Grāmaticus, & Seruius
veram lectionē (quod eius pace dixerim) contaminat, & notatur.
fabulam sibi ex tempore, cōmodoq; suo confingit cōtra
omnem

omnem veterum auctoritatem. Neque enim cui, sed qui legendum, hoc est, non casu datiuo, singulari; numero, sed plurali nominatiuo: quāquā vtroque apud veteres eadem vox, iisdemque notata litteris, sicuti in primo Quintiliani de Institutione Oratoria non oscitās lector inueniet. Ex quo etiamnum versiculus in v. i. Valerij Flacci Argonauticā libro:

Curaq; cui profuga forsan tenet alta carina.

Etiamnum, inquam, iste versiculus, cui retinet, non qui, tam scilicet in vetustissimo codice de quo reliqui fluxere, quā in his quoq; peruulgatioribus. Quod autem dicimus qui legendum, non cui, docet idem Quintilianus in nono, figuram esse declarans hīc in numero, sic vt plurali singularis subiungatur. Ex illis enim, inquit, qui nō rī sere, hunc non dignata. Quis autē dubitet, quin de Vergilianae lectionis incolumitate Quintiliano credendum sit potius, quā Seruio, praesertim qui manū quoq; Vergilij citet aliquando, & Ciceronis? Quocirca manifestū est quod diximus, mendosē locum à Seruio adduci. Fabulam autem sibi eundem ex proposito, commodoq; finxisse quis nō videat? cū nūquam ob id praecipitatum fuisse Vulcanum legamus, quoniā deformis natus, quoniāq; ei non Iuno arriserit. Etenim Poēta Homerus ob id ait, quod matri contra Iouem patrem suppetias tulerit. Natus enim ex Ioue & Iunone secundum Homerum Volcanus, licet ex Iunone sola fingat Hesiodus in Theogonia, sicuti ex solo Ioue Minerva dicitur. Vnde ἀπάτωρ à Theocrito vocatur in ænigmatio, cui βωμός inscriptio. Quare parentes ad Iouem, Iunonēque vix satis etiam propriē referentur. Sed & illud sanē quā frigide Seruius idem, quod neque admissum ad epulas Deorum Vulcanum dicit, neque diuinos honores meruisse, quem

Vulcanus
cur praecipitatus
sit, & q
ex Ioue
natus.

De sele-
ctus
Vulcan^o.

quem Varro etiam inter selectos Deos numerat septimū. Tum ne processerit quidem vel isto pacto quod molitur Seruius, quando non ob id ait precipitatum, quod haud riserit, sed quod ipsi haud arrisum. Viderimus utrūne ipse mox credibilia suspicer: certē iā Seruius verissimis reuincitur. Et quidem sic ego legerim, sic enarrauerim: Parentes Salonini pueri, de quo nunc agitur, vt sit parentes vocandi casus, hunc qui non risere, neq; deus mensa dignatus, neq; dea cubili: hoc est, nec Genius, nec Iuno vitalibus auris dignum putauēre hunc, ex illis qui non risere: vt sit figuratē dictum Quintiliano teste, pro eo quod est, hunc, qui non risit, vel qui ē numero est eorum, qui non risere. Credebatur enim habere quisq; suum deum, suamq; deam, hoc est, suum Genium, suamque Iunonem vitæ præsides. Hos igitur indicauit Maro Catexochen. Mensa enim Genio cōuenit, vt, Funde merum Genio Iunoni lectus. Quod Iunius quoque Philargyrius docet, hunc ipsum ita interpretans locum, Pueris, inquit, nobilibus editis, in atrio Iunonis Lucinæ lectū ponitur Herculis mensura. Sed & apud Varronem lectum est initiari pueros Educæ, Potinæ, & Cubæ, diuis edendi, potandi, & cubandi, vbi primum à lacte, & cunis transferuntur. Quam Varronis auctoritatem Donatus in Phormionem Terentianam adducens, etiam hunc ipsum citauit Maronis versiculum, atq; idē Probum quoque retulit adnotasse. Mensa igitur, & lectus argumēta vitalitatis, quod inijs ipsis adhiberentur. Ceterum habet homo suam sibi ridendi proprietatem. Qui verò non rideat, ei quī potest esse vita vitalis: vt ait Ennius. Deum verò, deamq; ad has referre Varronis Educam, Potinā, Cubamq; nequeas, quod hæc fœmine omnes, vt Augustinus etiā in libro de Ciuitate dei sexto declarauit,

Genius.
Iuno.Initiandū
puerorū
superstī-
tio.Ridere
hominis
propriū.

Rr

Sed

Sed ad Pylum ratione pari, et Pitumnum coniucales
 deos, quibus ut ait Varronem scribere Martianus in se-
 cundo libro de vita patrum, natus si erat vitalis, simul
 ab obstetrice fuerat sublatu, & in terra stratus ut esse
 rectus ausspicaretur, sternere etiā in adibus lectum cō-
 suerunt. Restat igitur uti quod de Genio, & Iunone
 diximus, auctoritatū quoq; tibicinib⁹ fulciatur. Plinius
 itaq; nat. historię primo: Cum singuli, inquit, ex semet-
 ipsis totidē deos faciant Genios, Iunonesq; adoptando
 sibi. Seneca epistolarum ad Lucilium vnde uigesimo: Ita
 tamen, ait, hoc seponas volo, ut memineris maiores no-
 stros, qui crediderint, Stoicos fuisse. Singulis enim &
 Genium, & Iunonē dederunt, Vnde arbitror Iuuenalis:

Iuuenalis
 locus.

Et per Iunonem (inquit) domini iurante ministro.
 Hoc enim reprehendit Satyricus poēta, quod non per
 Genium, sed per Iunonem domini minister iuraret, vide-
 licet more muliebri. Quocirca sic illa apud Petronium
 Arbitrum Quartilla loquitur: Iunonē meam iratam ha-
beam, si unquam meminerim virginem fuisse. Nam infans
cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus
annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc etatē
perueni. Hinc etiam puto natum proverbum illud,
 dicatur ut posse taurū tollere, * qui vitulum sustulerit.
 Ceterum si detur modo non iniquam planē a nobis pera-
 gi reprehensionem, labascereq; iam commentum istud
 Seruianum, quod antequam talia prodebamus, pro indu-
 bitato obtinuerat, reliqua in medium (ne nobis blandia-
 mur) libera opinaturis relinquemus.

Quæ

Qui vir Theodorus Gaza, quantumq; tamen lapsus in
 Aristotelis problemate verso.

CAP. XC.

NON recusō quin sub censuram, sub aleamq; veniat
 quaecunque hoc erit, de quo scribam, dum ne sint in
 hoc

hoc albo duæ mihi maximè suspectæ litterariæ pestes, inscitia, inuidiaq; dum ne quis mihi amfoteros (vt verbo utar quo Symmachus) dum ne quis opicus, dum ne quis durus, & cõtumax, & in hominis verba, quam in veri fidem iuratus contingat iudex. Quòd si iudices etiam nuncupadi, non Tarentinos equidẽ, & Consentinos, & Siculos mea ista legere, sicuti sua quædam Lucilius, sed Latinos homines, Græcæ litteraturæ nõ ignaros, non lunium Congium volo, sed Scipionẽ, sed doctissimũ omnium Persium, atq; Rutiliũ, hoc est si qui sunt illis compares, macti prudẽtia, ingenio, doctrinaq; viri, ad quorum iudiciũ iure sit elaborandũ, qualis puta, si liceat, is ipse est, qui mihi instrumẽta studiorum tã multa, otiumq; altissimũ suppeditat, auis, at auisq; potens Medices Laurentius, Florẽtiæ Reip. columen, cuius cùm iudiciũ illud circumspectissimũ, & naturalem quandã mentis altitudinẽ maximè quæq; in actu rerũ vel ciuitates experiũtur, vel principes, tum eundem in litteris & humanitatis, ac sapientiæ studijs, ei deniq; non admirantur, qui nõ penitus vt ipsi, qui non introrsus inspexerũt. Qualis est itẽ Ioannes Picus hic meus è Mirandulanis principibus absolutissimũ naturæ opus, à quo philosophia Latine iam meditans loqui, summum puto fastigium accipiet. Quales præterea duo illi, sed vna deuincti amoris copula, Veneti patritij sunt Hermolaus Barbarus, barbariæ hostis acerrimus, qui Latine philosophiæ velut arma, instrumẽtumq; verborũ sic aut aure diligentissima terget, aut incude noua fabricatur, vt ob ipsius industriam iam nunc pene in isto quidẽ genere, vel nitore, vel copia viuamus ex pari cum Græcis. Et Hieronymus Donatus, vir nescio vtrum grauior, an doctior, an etiã humanior, certè omni lepõre affluens, omni venustate, cuius tamen ob

id vereor, ne leuior cuiquam censura videatur, quoniam
 me pulcherrimo carmine, sed & epistola vna atq; altera
 mirè laudauit. Licet enim tantū boni de me ipso, qui mula-
 tum à tolerabili, nedū à perfecto absum, pudeat credere,
 magis tamen tanto viro pudet non credere, talia de me,
 sic (vt apparet) ex animo affirmāti, dum nostra hæc qua-
 liacūque sunt, arriiserint: floccipendo iam nunc imagines
 penitus, vmbraſq; laruarū, quibus natura esse dicitur (vt
 sancti viri verbis vtar) terrere paruulos, & in angulis
 garrire tenebrosis. Theodorus igitur Gaza vir Græcus,
 & vt doctis etiā videtur eruditissimus, Aristotelis pro-
 blemata vertit in Latinum. Sed in quo problemate qua-
 ritur cur homines, qui ingenio claruerunt, vel in studijs
 philosophiæ, vel in Rep. administranda, vel in carmine
 pāgendo, vel in artibus exercendis, melancholicos o-
 nes fuisse videamus, & alios ita vt etiam vitijs atræ bilis
 infestarentur, in eo manifestius utiq; (ni fallor) insig-
 nusq; extitit interpretis erratum, quā vt excusari iam,
 dissimulariue possit. Nā cū illic exempla subijciat Ari-
 stoteles heroū, qui laborasse dicantur atræ bile, primūq;
 de Hercule agat, fuisse illum nimirum tali habitudine, si-
 gnis, argumentisq; colligit istiusmodi, quod & Comitias
 lis morbus sacer ab eo sit dictus, & filios occiderit ve-
 cōrs, vt in Senecæ tragædia tractatur, & antequā
 obiret, scatentiū vlcerū eruptione laborauerit, vnde il-
 la, puto, Nessesæ tunica venerit in fabulā: nam hoc quoq;
 vitium atræ bilis est. Ex quo etiam Lysandro Lacedæ-
 monio proximè ante obitū genus id, inquit, vlcerū emer-
 sit. Theodorus itaque quod ad filios, & ad vlcera Hera-
 culis attinet, ita denique interpretatur: Puerorum quorū
 que, inquit, motio mentis idem hoc explicat, & eru-
 ptio vlcerum, quæ mortem interdum antecedit. Cum sit
 ita

Atræ bi-
lis.

Herc. fu-
ror.
Comitia-
lis morb⁹
sacer.

Nessesæ
tunica.

Vlcera
Herculis.

ita Græce: ἢ ἡ περὶ τὸς παῖδας ἑκστασις καὶ ἡ πρὸ τῆς ἀφαι-
 νίσεως αὐτὸ ἐν τῇ ἑλκῶν ἑκφύσις γενομένη. Neq; autem dua-
 bitem ex usu esse, antequam ipsi locum vertimus, perpē-
 dere diligentius, quid sibi illud velit ἐν τῇ, quod ille dis-
 simulat, quæne de præpositione, articuloq; illo abiuncto
 sententia elici possit. Et quidem ego sic arbitror legen-
 dum, corrigendumq; ἐν οὗτῃ, ut sit ad verbum sensus. Et in
 liberos suos pauor, seu mauis dicere mentis excessus, &
 ante obitum ipsius in Oeta vlcerum eruptio. Quod au-
 tem pauorem maluimus, aut mentis excessum vertere,
 quàm ut iste motionem mentis, quæ Græce sit Ecstasis,
 auctorem sequimur in priore, quem psalmorū probat in-
 terpretem Pictauiensis Hilarius, in posteriore Hierony-
 mum, qui tamen alicubi solitarium quoque illud excessus,
 Latine pro illo Ecstasis reddidit. Nam pauorem Cicero
 quoque metum definit esse mentem loco mouentem. Sed
 de nomine aliàs. Nunc quod instat. Profert exempla Ari-
 stoteles, per quæ manifestum fiat Herculem quoque atra
 bile vexatum, sicuti dein Aiace, Bellerophōtem, cete-
 rosque ostendit, ut sensus, ordo, ratio, prætereaque ve-
 ritas inexpugnabilis, & vinci nescia, nostræ prorsus in-
 terpretationi suffragentur. Quorsum enim hic de pue-
 ris mente motis in medijs agatur heroibus? aut quæ ma-
 gis ætas à bile hac atra, quem furorem dicimus quàm
 puerilis abest? Quid autem generalem hanc vlcerum
 ante obitum eruptionem accipit, quod neque verba
 significant Aristotelis, & planè illius proposito, vo-
 luntatiq; contrarium? Nempe qui probare nitatur ex
 argumentis quibuscumque, atque exemplis, non pueros
 non quoslibet atra bile, sed heroes, maximosq; viros in-
 quietari. Quin illud etiam diligentius cogitandum facera-
 ne tantum morbus, ut Aristoteles ait, an etiam Hercu-

Ecstasis

Hilarius

Atra bile
vexatus
Hercules

Petrus
Aponen-
sis.

leus, quod de suo Theodorus adiicit, appelletur. Atqui locum eundē malē versum à Petro etiam Aponensi, cui cognōmentum ex re Cōciliatori factum, naturæ rerum, ac medicinæ consultissimo: sed ut tum fuere tēpora, parum linguae vtriusq; perito homine, minus equidem indignus. Is autem errantem suo semet indicio prodit, in cōmentario quodam super hæc ipsa problemata cōposito. In eas enim se coniecerat angustias, ut explicare nō possit, ac stuporē, siue, quod ait ipse, cōgelationem, quæ pueris accidat, denominari inde cogatur dicere, hoc est (ut arbitror) ab Hercule. Quod ego illi tū dederō, cū denominationis istius vox quæpiam indidem pronuntiabitur. Sed enim Theodori causam faciliē iam quiuīs impulsam, prostratam, constrictam sciat, etiam si nihil adiciamus. Quin ipse credo, si reuiuisceret, et de hoc admoneretur, neutiquā pro recto defenderet, si plus vero daret, quā studio potius, ut in duodecim scriptis adsolet. Quoniam mori semel pœniteret, concedi sibi postulari, ut calculū reduceret. Nec autē nos hæc de eo notaremus, si non plurimi faceremus. Nō enim sic dementis otij sumus, ut incolumi dignitate nostra, velim⁹ eo abuti contra recentem, nimiumq; iam triuialium nugamentorum prouentū, contraq; ista penē dixerim mendicabula, et propudia garrulorum, nescio risūne explodenda magis, an silētio dissimulanda, quò perpetuò ignobiles Parænesis inter suas ineptias delitecant. Hoc autem duntaxat atque bona. tulimus, non quidē obstrigilādi, quod dicitur, causa, sed admonendi potius studiosos, qui scribēdi onus hoc laboriosissimū pariter, inuidiosissimūq; susceperint, nequid unquā de intētionē remittāt, neu parcāt industrie, operæq; neue indulgeāt sibi, aut oneri cedāt. Circūspiciant vndiq; librent, pēscent, exigantq; singula, nihilq; non olfactent,

factent, non excutiant, nō examinent, non castigent etiā
 atq; etiam, ac sub incudem sepius renocent. Consulantq;
 interim vel minus eruditos, & tenuiorū (vt ita dixerim)
 viriculis nō aspernentur. Quando ita fermē cōparatum
 est, vt in alienis erratis Lyncei simus, in nostris lippi,
 cæciq; ac nō videamus, vt Catullus ait, manticæ quod in
 tergo est. Sed in primis caueant hoc tamen, qui scribunt,
 ne dum nimis ad vota laudum properant, cruda adhuc in
 publicum sua studia propellant. Illud in Theodoro mi-
 rari me fateor, quid ita scripserit in præfatione libro-
 rum de animalibus Aristotelis, quibus vnīs præcipuē
 commendatur, adiutum sese à nullo, nec certare adeo
 cum ceteris interpretibus, quos, inquit, vincere nullum
 negotium est, cū libros eosdem sic Georgius Trape-
 zuntius ante ipsum luculentē verterit, vt vel redditis,
 quæ apud veteres, inuenerat, vel per se denuo fictis, ex-
 cogitatisq; vocabulis Latiam prorsus indolem referen-
 tibus, vitio factum nostro primus, opinor, iuniorum do-
 cuerit, cur ipsi minus multas, quàm Græci rerum appel-
 lationes habeamus. Hos igitur si quis libros diligenter
 legerit, minus profectò Gazam laudabit, penē illius ve-
 stigijs insistentem: quin si homo erit ingenuus, credo sto-
 machabitur, sic à Theodoro dissimulatū, per quē maxi-
 mē profecerat, sic habitum penē cōtemptui, ludibrioq;
 cuius potissimum laboribus insidiabatur, nobis verò etia-
 am fortasse habebit gratiam, quòd ista reddere suis au-
 ctoritatibus cōtendamus. Nam quantū sibi Georgius in
 eo placuerit opere, vel illa de præfatione verba signifi-
 cant, quibus sese libros eos Latinus ait non minus ele-
 ganteis, emendatosq; dare, quàm apud Græcos habeantur.
 Sed & hoc ad se trahere Theodorus conatur, vt itē
 quæ de mensibus Græcè prodidit, ex huius potissimū, de

Lib. quar-
to sub fi-
nem.

qua loquimur, interpretationis procæmio subleguntur. At enim fuere, sicut apparet, acerbissimæ inter hos Græcos inimiciæ, sicut in grammatico quoque suo commentario Theodorus Georgium vocet hunc pornoboscon, quod alentem scorta significat, alludens arbitror ad Georgium veterem grammaticum, cui cognomentum Græci Cheroboscon dixere. Cetera porro, quæ Theodorus hic edidit, ubi modò non repetundarum sit accusandus, sicut eruditione, diligentiaq; non carent, ita sunt, ut mihi quidem videtur, ad examen quoddam strictius, curiosiusq; reuocanda. Nos hoc loco nec doctorum nitida nomina tentamus apud imperitorum decolorare iudicia, nec tamen dissimulare, quid in quoque desideremus: aut inhonoratum trāsire volumus, cui veritas patrocinetur. Ut autem habere stylum quàm maximè ingenuum, paratūq; volumus, ita quàm minimè accusatorium quàm minime licentiosum, et noxium. Nec enim tam vasritiam profitemur, quàm exhibemus industriam. Quid autem nos olim de doctrina æstimauerimus, ingenioq; Theodori, Græcis aliquot, et Latinis epigrammatis testati sumus, quorum nūc vnum duntaxat, idq; Græcum subiiciamus: si quis tamen hæc quoque, si quis captus amore leget. Igitur sic est,

Καὶ το μέγας πόντος ἄγῶν Γαζῆς Θεοδώρου ἀμφὶ
μοῦσαις τ' αὐσονίαις ἢ δ' ἐλικωνιάσι.

Ταῖς μὲν γὰρ γενεῇ, ταῖς δ' αὖθρε πῆρι ὄφελιν.

Ἰλλας γὰρ τίκει, τὸν γ' αὐσονίην δ' ἔτραφεν.

Ἰσορ δ' ἀμφοτέρω σοφίῃ γλώτῃ τ' ἐκίκατο,

τὸν δ' οὐτ' αὐτὸς ἴωρ οὐτ' ἄρ' ἐκρινε θανών,

ἀλλὰ κ' ἰταλίνης μεγάλης ἐπὶ Ἰλλάδι κῆσθαι

εἴλετο, ὄφρα κλέῃ ξυνὸν ἢ ἀμφοτέραις.

Proponebatur magnum olim certamen de Theodoro Γαζῆ,

Μυσισῶς

Musisq; Ausonijs, & Heliconiadicibus,

His quidem natiuitatem, illis autem nutritoria premia debebat.

Gracia enim genuit hunc, Ausonia verò nutriuit,

Ex equo autem vtriusq; sapientia, linguaq; excelluit,

Hoc neq; ipse viuens, neq; certè dixerit mortuus,

Sed & in Italia magna Gracia iacere

Voluit, vt gloria communis sit vtriq;.

Quo pacto vir idem Grecè transtulerit, quod est apud

Ciceronem, Suadæmedulla, positiq; Eupolidos ver-

sus de Pericle: tum indicatum, quibus denique dea Pi-

thò Latinis appellationibus censeatur. CAP. XXI.

LIBELLVM Ciceronis aureolũ de Senectute Theo-

dorus idem Gaza non incommode profecto, nec infelici-

ter vertit in Græcam linguam. Sed est in eo quoque (ne-

quid grauius dixerim) paulò nonnunquam indiligentior.

Illud interim pro argumento sit, quod ait strictim Cice-

ro M. Cethegum ab Ennio Suadæmedullam dictum, vo-

cabulum illud Suadæmedulla, *μελίγχιρ* Theodorus, quasi

tu dixeris dulciloquum interpretatur, cum Cicero idem Suadæ-

in Bruto locum hunc Ennij, verbaq; sic ampliter expo-

nat. Suadæmedulla, inquit, Pithò quam vocant Græci,

cuius effector est orator, hanc Suadam appellauit Enni-

us. Eius autem Cethegum medullam fuisse vult, vt quam

deam in Pericli labris scripsit Eupolis seditauisse, huius

hic medallam nostrum oratorem fuisse dixerit. Hactè-

nus in Bruto Cicero. Quo apparet vtique non intelle-

ctum à Theodoro locum. Neque enim *μελίγχιρ* debue-

rat, sed *πῆθος*, *μελὶος* interpretari. Neque id pluribus

tamen arguemus, quia verborum disceptationibus res

non est arbitro eius, & cognitore Marco Tullio. Quo-

niam autem Marcus Tullius etiam Eupolim citat, qui

deam scripserit hanc persuadendi seditauisse in Pericli

labris, quàm Pithò vocet ipse, Suadem verò Enni-

us, ægedum (si placet) ipsos ex Eupolidos *ἀμυῖς* (id

est, Pithus medulla-tribubus.

Rr 5

enim

enim comœdiæ nomen) versiculos subiiciamus, gratum
puto futurum studiosis, si ceu spicilegium, racematio-
nemq; faciamus, aut si tabulas veluti quaspiam ex hoc
litterarum naufragio collectas in corpus aliquod resti-
tuamus. Sunt autem quos inueniamus hi:

ΚΡΑΤΙΣ Θ' ΕΤΘ' ΕΓΙΝΕΤ' ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΛΙΓΕΡ
ΟΠΟΤΕ ΠΑΡΙΛΘΟΙ, ΩΣΠΙΡ ΟΙ ΑΓΑΘΟΙ ΔΡΟΜΟΣ.
ΕΚΚΑΙΔΕΚΑ ΠΟΣΩΝ ΗΡΕΙ ΛΙΓΩΝ ΤΟΥΣ ΕΝΤΟΡΑΣ.
ΤΑΧΥΣ ΛΙΓΕΡ ΜΩΝ, ΠΡΟΣ Ή Γ' ΑΥΤΩ ΤΩ ΤΑΧΕ
ΠΑΘΩ ΤΙΣ ΕΠΙΚΑΘΙΣΤΕΡ ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΧΕΙΛΕΣΙΝ.
ΟΥΤΩΣ ΕΚΗΛΕΙ, ΚΑΙ ΜΟΝ Θ' ΕΝΤΟΡΩΝ
ΤΟ ΚΙΝΗΣΟΝ ΕΥΚΑΙΣΙΛΙΠΙ ΤΟΙΣ ΑΚΡΩΜΙΝΟΙΣ.

Præstantissimus hic fuit hominum ad dicendum
Quando esset ingressus, quemadmodum boni cursores.
Sexdecim pedibus superabat orans ipsos rhetoras.
Velox ad dicendum quidem, ad namq; ipsius velocitatem
Pulho quædam infidebat in labris,
Ita demulcebat, et solus oratorum
Aculeum reliquit audientibus.

Neque autē istos Eupolidis poëta versus ex ipsius sta-
tim fontibus hausimus, ut cuius opera ætate intercide-
rint, sed eorum partim ex interprete quopiam Aristide
rhetoris accuratissimo, partim ex epistola Plinij iunio-
ris accepimus. Quin Aristides ipse oratione, quæ pro
Pericle inscribitur, comici eiusdem testimonium aduo-
cans, ita loquitur: ΜΟΝΟΣ Ή ΠΑΘΩ ΤΙΣ ΕΠΙΚΑΘΙΣΤΕΡ ΕΠΙ ΤΟΙΣ ΧΕΙΛΕ-
ΣΙΝ. Quam autem vocauit Ennius Suadam, puto ean-
dem Suadelam Horatius: Sed bene, inquit, nummatū de-
corat Suadela, Venusq;. Neque enim assentiā Porphy-
rioni, Veneris id epitheton existimanti. Nam Cicero in
lib. de Oratore tertio, cum de Pericle loquatur, Lepo-
rem maluit nuncupare, quàm Suadam, sic inquitens: Huius
in labris veteres Comici etiam cum illi maledicerent.

Id est,
Soli
verò Pi-
tho quæ-
dā sede-
bat in la-
bris.
Suadela.
Lepor.

quod

quod tum Athenis fieri licebat, leporem habitasse dixerunt, tantanq; in eo vim fuisse, ut in eorum mentibus, qui audiissent, quasi aculeos quosdā relinqueret. Contra autem Quintilianus ne enuntiare quidem istius de Latinum ausus nomen, ita in decimo scribit Oratoriarum institutionum: Et quod de Pericle veteris comædiæ testimonium est, in hunc transferri iustissimè possit, in labris eius sedisse quandā persuadendi deā. Porro Martianus modò Suadam, modò Pitho nuncupat. Nos eandē in poematis Manto, Ambraq; nostris modò Suadā, modò Leporem, videlicet Ennium, Ciceronemq; secuti.

Qui sint apud Liuium caussarij.

CAP. XCII.

LIVIVS in septimo ab vrbe cōdita, Tertius, inquit, Liuij loc^o. exercitus ex caussarijs, senioribusq; à T. Quintio scribatur, qui vrbi, mœnibusq; præsidio sit. Caussarij qui sint, non temere qui tibi explicet inuenias. Sed id ex verbis tamen Vlpiani iureconsulti lib. vi. ad edictum facile colliges. Ea sunt in tertio scripta digestorum volumine, quo titulo de his agitur, qui notantur infamia. Verba ita sunt: Ignominie causa missum, hoc idcirco adiectum est, quoniam multa genera sunt missionum. Est honesta, quæ emeritis stipendijs, vel antè ab Imperatore indulgetur: & caussaria, quæ propter valetudinem laboribus militiæ soluit. Ex quibus verbis ratiocinari possumus, caussarios, proprie dici milites valetudinis causa missos.

Vindicata Iustiniani Principis præfatio quæpiam à vitijs, mendisq; aliquot.

CAP. XCIII.

PVDET me seculi nōnunquā istius, in quo sum natus, indocti nimis, & arrogātis, versantem animo identidem quæ monstrarum, verborumq; libros etiā ipsos legum, quibus regimur, occupauerint. Sicuti quod nuper dubiū ridens,

ridens, an stomachans, adnotabam in epistola Iustinianⁱ,
 quæ posita est ante Digestorum libros. Theophilo, Do-
 rotheo, Theodoro, Isidoro, & Anatolio, & Thalleleo,
 & Cratino viris illustribus, antecessoribus, & Salami-
 nio viro disertissimo scripta. Nam cū doceat illic Impe-
 rator anni quarti studiosos Græco vocabulo lytas ap-
 pellatos, & item quinti prolytas, vt in pandectis extat
 illis archetypis, cuncta nunc habent exemplaria hircos
 in priore, coloritas in posteriore loco, nihili vocabula,
 sed quæ tamen ab Accursio pro maxime idoneis enarra-
 tur. Qui primi anni auditores, non dispondij (quod vul-
 go) sed dupondij, sicut in archetypis inuenio, tam friuo-
 lo, vt idem ait, quàm ridiculo cognomine appellabantur.
 Sed et in eadem epistola (vt in transcurso hoc quoque
 ostendam) desiderantur verba de sexta Iliados Rhapso-
 dia cum Glaucū & Diomedē nominat Imperator inter
 se dissimilia permutantes. Etenim post id verbum, sequi
 statim debet hic Homeri versus, si archetypo credimus:

χρύσια χαλκίωρ εκατόμβοι ἐννεαβοίωρ.

Aurea pro areis, quæ centum bouum, pro quæ nouem bouum.

Lepidum Seueriani commentum de Lunæ factura, & So-
 lis: deq; menstruis diebus, & annis. CAP. XCIII.

Veteris
 testamēti
 enarra-
 tiones.

PERCVRRIMVS aliquādo ego & Picus hic Mi-
 radula, nunquā satis homo laudatus, subcisiuis horis an-
 tiquos enarratores instrumēti sacri veteris, Græcos ma-
 xime Diodorū, Philonem, Gennadiū, Aquilam, Origenē,
 Basiliū, Didymum, Isidorū, Apollinarē, Seuerianū, alios
 id genus cōplureis, quorum ille, sicutiq; Latinorum, sen-
 tētias omneis quàm diligētissime cum Iudeorū, & Chal-
 deorum interpretū conferēs opinionibus, nihil nō euē-
 tilat, & pensiculat, vnde modò aut veritas elici, aut ob-
 scuritas tolli, aut roborari fides, aut refelli possit impie-
 tas. Sed quod apud Seuerianum superioribus diebus au-

Pici dili-
 gentia.

storem

Florem luculentum memini nos legere, visum est haud
 indignum, quod in hunc acciperetur gregem, Solem fa-
 ctum à Deo primitus, & lunam legifer Hebræus prodit,
 quarta mox, vt orbem inchoauerat, die, qui tamen quo-
 niam alterum diei, nocti alteram præfecisset, etiam illum
 in orientis credi potest, hanc in occidentis posuisse cō-
 finio. Nec autem debuit (quemadmodum quidam hīc
 opinatur) sic à principio statim lunam fingere Deus, vt
 detrimento affecta, vt decerpta, vt gracilescens, vt dis-
 criminata, vt inanis, vt diluta, vt exhausta foret lumine,
 qualem nunc esse eam vel nascentem, vel intermēstruam,
 vel senescētem, vel in coitu, vel in ipso quoque deliquio
 videmus. Quin orbe pleno potius, integroq; circulata,
 non gibbosa, non prætumida, non sinuata, non cornicu-
 lans, non diuidua, non silens. Etenim ista dein multiformis
 temporum erat & noctium, & dierum velut in-
 teruallaris, & discriminatrix futura. Quocirca edito
 recens, & matutinos ingrediente carceres sole, luna
 prorsus ē regione metam finitoris radebat occiduam,
 munifex tum primum orbis, & in suo quasi dixerim ty-
 rocinio. Sed vt ad occidentem sol ipse circumactus est,
 etiam inuicem peruecta luna suo curriculo est ad orien-
 tis collimitium. Sic igitur audientes dicto diei pariter
 præfuerunt, noctiq;. Cur autem non se tum potius quar-
 tæ lunæ facies exhibuerit, quota est edita die? quoni-
 am summum, inquit, luna quarta tenere occidentis limi-
 tem nequiuisset. Ita rotundata specie, plenōque prorsus
 ore quintamdecimā pro quarta exhibens, vndecim sibi
 dies velut arrogauerat, ac totidem planē diebus luna so-
 lē natura præuertitur. Ex quo fit vt soli etiā iure dies il-
 los x i. luna quasi bona fide restituat. Nā cum sit vndetri-
 ginta & semisis dierum menstruus lunæ calculus, dissul-

Lunæ &
 solis fa-
 ctura.

Luna
 quarta.

tat

tat hinc annarius duodecim mēsiū numerus ē diebus onā
nino CCCLIII. Quæ summa vndecim sibi alios agglu-
tinās, quos à primordio luna sicut auctariū præsumpse-
rat, annū cōstituet hunc solarem CCC. & LXV. dierum.
Tantum Seuerianus, lepidore tamē, puto, quā veriore
cōmento, quo etiā crescere in immensum possit fabularis
illa de Arcadū vetustate superlatio, qui proseleni, quod
est antelunares, appellati, si fuerit incōfesso diebus esse
vndecim lunam, non tā mundo ipso quā initiali quoque
die maiusculam.

Arcadæ
prosele-
ni.

Græcum elegans Adagium super xenijs, Digestorū exem-
plaribus restitutum. CAP. XCV.

LIBET in gratiam iureconsultorū restituere Græ-
cum quoque proverbium sublatum planē de ipsorum li-
bris, sed integrum adhuc in Archetypo sicut in epistola
quapiā diui Seueri, & Imperatoris Antonini reperitur,
ea citatur ab Vlpiano in primo de offi. proconsulis. eo-
demq; titulo ponitur in digestorum lib. I. Verba sunt hæc
epistolæ. Quæ quoniā elegantissima, & plena bonæ fru-
gis, ediscenda ijs censeo, qui Remp. gesturi. Quantū, in-
quit, ad xenia pertinet, audi quid sentimus. Græcū pro-
uerbium est, οὔτε πέντα, οὔτε πέντοτε, οὔτε παρὰ πέντω.
Nam valde inhumanum est à nemine accipere, sed passim
vilissimum est, & per omnia auarissimum. Sic illi. Porro
Græca verba possis ad hunc interpretari modum: Nec
omnia, nec passim, nec ab omnibus.

Quanta in muribus salacitas, & Aeliani verborum inter-
pretamentum: atque inibi locus apud Martialem cor-
rectus, & enarratus. CAP. XCVI.

Mart. lo-
sus.

IN septimo epigrāmatōn vulgatis quidem codicibus
ita est apud Martialem:

Nam cum me vitam, cum me tua lumina dicis.
Sed enim vetustissimi quippe sic habent:

Nam

Nam cum me murem, tu cum me a lumina dicis.

Quod tamē à nullo est hætenus animaduersum, aut emē datum. Quæri verò potest, quo intellectu puella blandiens amatori murem cum vocet: an eodem, quo etiam passerculum solet: quia mures quoq; perhibentur salacissimi, sicuti scriptum inuenio libro Aeliani duodecimo de animalium proprietate, verbis ad hanc sententiā: Ferunt autē mures (inquit) salacissimos esse, testemq; adducunt Cratinum scilicet in Fugitiuis: Agē nunc tibi de Sereno aduersus molliem muris fulgurabo Xenophonatis. Sed enim feminam quoq; murem narrant ad veneria esse prærabidam. Rursumq; apud Epicratem in choro. Fabula enim hæc Epicratis est: Postremo subiit me detestabilis læna, deicrās per puellam, per Dianam, per Persēphattam, esse vitulam, esse virginem, esse puellā indomitā. At illa cauus erat murinus. Superiectione eam salacissimam dicere voluit, cum Cauum prorsus murinum vocitauit. Et Philemon: Mus albus, cum quis eam. Sed pudet fari. Clamauit adeo statim detestanda læna, ut sæpe latere non est. Hætenus Aelianus, auctoritatibus etiam magni nominis comicorum succenturiatus.

Mures
salaces.

Automaton legendum in Suetonio: quod nunc vulgò aut ornatum: quidq; ea voce significetur. CAP. XC VII.

LOCVS apud Suetonium in Claudio ita perperā legitur in plerisq; voluminibus: Si aut ornatū, aut pegma, vel, quid tale aliud parum cessisset: cum veri, integriq; sic habeant codices: Si automaton, vel pegma. Inspice vel Bononiæ librum ex diui Dominici, vel item alterum Florentiæ ex diui Marci bibliotheca, quam gēs Medica publicauit, veterem utrunq; Sed & utroq; vetustiorē, quem nunc ipsi domesticum possidemus, ut taceam compluribus aliis, ne fortassis ambitiosior, & nimius citādis testimo-

Automa-
ton.

Auto-
mata.

testimonijs deprehendar, vbique hanc nimirum poste-
riorem scripturam inuenies. Apparet ergo automata ap-
pellari solita, quæ ita mechanici fabricabantur, vt sua
sponte efficere quippiam, velut ignara caussa videretur.
Qualia nunc aut horologia sunt, aut versatiles quæpiam
machinæ, in quibus imagunculas occulta vi cursitantes,
ludibundasq; miramur. Quales etiã vel fontes, vel igneis
ipsi quodam artificio temperamento, specieq; noua,
certis interuallis aquas, flammæ iaculantes. Automa-
ton enim velut vtroneum, & spontale possumus Latine
interpretari. Sic Homerus in 11. Rapsodia venisse ad-
dapem Menelaum dicit automaton, sponte sua signifi-
cans, non cuiuspiam vocatu, quasi à semet impulsus. Si-
cut Eustathius quoque exponit, qui deinde ait à iunio-
ribus *αὐτομάτα* vocari, quæ forte quadam fiant quasi
mētew, hoc est temere, καὶ ὡς ἔτυχεν Et paulò post idē sic
addit propemodum: Talis autem sentētia etiam illa me-
chanicorum nominauit automata. Ceterum philoso-
phus Heron in Pneumaticis, Aquam exprimi ait in suba-
lime automaton: id est, spontalem, de sphaera concaua,
quam describit: sicuti cornicem quoque confingit, quæ
se ad auiculas itidem fictas conuertat *αὐτομάτως*. Quin
ædiculam quoque docet construere, cuius accenso igni
fores item *αὐτομάτως*, id est, sponte aperiantur, extincto
cludantur, vt omnia quo diximus intellectu sint audiēda.

Perfij locus & item Senecæ declarati: deq; manumitten-
dis festuca seruis, & circumactu.

CAP. ICVIII.

Perfij lo-
cus.

PERSIUS in satyra sexta sic ait:

Non in festuca lictor quem iactat ineptus.

Vbi poëta diligentissimus manumissum hominē ex vetere
cōsuetudine significauit. Est enim à Plutarcho aditū in
libello

libello de ijs, qui serò puniuntur à Deo, morem fuisse Romanis, vbi quempia manumitterent, vt eius corpori tenuem festucam iniicerent. Ex quo illud apud Plautum in Milite, Quid ea ingenua, an festuca facta? serua an libera est? Quoniã autem & circumagebantur, qui libertatē nanciscabantur, fortasse vt ostenderetur licere iam ipsis, pro suo arbitrio quorsum vellent moueri: quod & supra dixerat Persius:

Manum
tēdi mos.

Verterit hunc dominus, momento turbinis exit

Marcus Dama. Et à Prætorē plerūque vindicta liberabantur: propterea & iactat inquit, & lictor. Nam lictores seni Prætoribus apparebant. Circumagi autem solitos, qui manumitterentur, etiã Seneca docet in octaua primi libri ad Luciliū epistola. Philosophiã, inquit, seruias oportet, vt tibi contingat vera libertas. Non differtur in diē, quise illi subiecit, & tradidit, statim circumagitur. Hoc enim ipsum Philosophiã seruire, libertas est. Circumagitur, hoc est, manumittitur, liberaturq;.

Circūagi
tur, id est,
liber fit.

Cur muri partem disijcere, quod ait Suetonius, Hieronicæ soliti.

CAP. XCIX.

SVETONIUS in Nerone: Reuersus, inquit, è Græcia Neapolin, quòd in ea primū artē protulerat, albis equis introijt, disiecta parte muri, vt mos Hieronicæ est. Ita ille, Nemini autē est dubiū, sacrorum certaminū victores, hieronicas appellari. Sed moris istius causā tantū adhuc inuenio apud Plutarchū, libro Symposiacōn 11. in hanc sententiã. Quòd autē, inquit, victoribus curru vehentibus permissum partē muri diuidere, atq; deijcere, hūc sane habet intellectū, non magnopere ciuitati muro opus esse, viros habenti, qui pugnare possint, & vincere.

Murorū
deiectio.

Quæ sint apud Maronē silentia lunæ: quæ uē tacita virgo apud Horatiū: superque ijs Seruiana, & Acroniana refutata sententiæ.

CAP. C.

SS

VER

Verg. loc. VERGILIUS Aeneidos secundo:

—Tacite, inquit, per amica silentia lune.

Seruius igitur, Sciendū autē est, ait, septima luna captā esse Troian: cuius simulacrum apud Argos est constitutum. Hinc est quod dicit: Oblati per lunam. Et alibi: Per cecam noctem tacite lune, aut more poetico noctem significat, aut physica ratione dixit. Nam circuli septem sunt, Saturni, Iouis, Martis, Solis, Veneris, Mercurij, Lunę. Et primus, hoc est Saturni, vehementer sonat, reliqui secundum ordinem minus. Sicut audiuius in cithara, cuius ultima chorda minus sonat. Hactenus Seruius. Libenter igitur ab eo quęsierim, cur amica Luna latere, ac fallere conantibus, aut num Lunam quoq; silentē apud M. Catonē, et item apud Plinium ad eandem referat harmoniā planetarum. Quod autem citharę ultimā chordā sonare ait minus, hoc ita deniq; procedet, si ultimā non iam pro ima, sed pro summa capiat, quę Gręcē hypate vocatur, vnde grauior excitatur sonus. Sicuti ab extrema altera, et tenuissima, quā equidem libentius ultimā dixerim, acuta vox profertur, quę plus sonare ob id videtur, quia prorsum tenditur, vt in libro de Musica secundo scribere ait Theophrastū Porphyrius in cōmentarijs illis, quos in harmonica Ptolemęi scriptos reliquit. Sicuti grauis ob id, inquit, minus auditur, quia circā diffunditur. Quod autē et apud Macrobiū legimus, et itē apud alios, Saturni orbē, cuius cōuersio sit concitatio, edere acutissimum sonū, minimē hoc arbitror à Platone vel in Timeo, vel in Rep. probabitur, qui tardissimū scribit esse Saturni orbē, quanquā hoc fortasse ad longiorē sui cursus ambitū referetur. Sed Aristoteles certe in libro secundo de Cælo tardiores ob id ait esse superiores orbes, quod impetu stelliferi octauī orbis, magis retar-

Hypate.

Chorda-
rū sonus.

Macrob.
locus.
Saturni
cursus.

den-

dentur. Vt ergo vel Alexandri, vel Simplicij, vel itē iu-
 niorum de eo opinionem prætermittam, si veram planē
 Macrobij sententiā vis colligere, ad cursum referas diu-
 nū, qui sine dubio celerrimus in supremis, et cōcitatis-
 simus inuenietur. Sed nos hac ablegata commentitia (vt
 arbitror) Seruij, minimeq; necessaria subtilitate, potius
 accipimus Tacitæ lunæ silentia, lunam ipsam, quam vo-
 cant silentem, hoc est, minime tum quidem lucentem, vt
 latere insidiæ magis possent, pulchra nimirum, et elegan-
 ti tralatione ab auribus ad oculos. Nā sicuti silentio ni-
 hil auditur, ita nihil tenebris cernitur. Plinius igitur lib.
 Nat. hist. xvi. Dicm, inquit, coitus lunæ ab alijs silentis
 lunæ, ab alijs interlunium appellari. Tum idē libro duo-
 deuigesimo. Et hoc, ait, silente luna feri iubent. M. Cato
 etiam in lib. de Re rust. Nunc stercus euehi luna silenti,
 nūc itē silēte luna ficos, oleas, mala, pyros, inferi. Postre-
 mō etiam prata primo vere iubet eadē luna silente ster-
 corari. Ridiculum autē fuerit aut hæc Catoniana, Pli-
 nianaq; referre ad siderum musicam, aut in vetustissima,
 vsuq; receptissima locutione desiderare istiusmodi amba-
 ges. Equidē lunā hīc silentē, vt dixi, pro minime tum lu-
 cente acceperim, quod fuerat tēpus Græcis obseruandū.
 Neq; ita tanē interpretor, vt ad viniū refecē, atq; ipsum
 deniq; lunæ coitum planē intelligā, cū nox tota tene-
 bricosa: nā hoc utiq; refellitur, quoniā Poëta mox ait:
 Oblati per lunam. Nondum igitur luna lucebat, cum illi
 à Tenedo sub vesperam nauigabant. Sed lucere tum cœ-
 pit, cū iam urbem occupauerant. Non igitur aut sera
 fuerit, aut pernox luna, tum nec lunæ quidē omnino coi-
 tus, sed tempus arbitror potius quandiu illa non luceret.
 Etenim plura sæpē, quā videatur, vox apud Poëtas ali-
 qua cōplectitur. Ob hoc igitur illud in nostra Rustico, Rust.

Tacitæ lu-
 næ silen-
 tia.

Luna si-
 lents.

Mala

Lo. in

Amica si-
lencia Lu-
na.

Silentiū
in auspi-
cijs.

Horatij
locus.

Tacita vir-
go.

Quidq; silens moneat, quidq; inter mensura Phœbe.
Nec absurde tamen præter epithetirationē temporariā,
lunæ acceperis amica silentia, quoniā in auspicijs quoq;
silentiū vocari Cicero scribit, quod omni vitio caret.
Iam apud Acronem quam pulerum, quam ingeniosum,
qui enarrans Horatij locum libro Carminum secundo:

- Dum Capitolium

Scandet cum tacita virgine Pontifex.

Tacitā virginem intellexit quasi claram sacerdotij nobi-
litate: & ut hoc ineptis persuadeat, auctoritate etiam
ab utitur Maronis, qui dixerit: Tacitæ per amica silētia
lunæ. Ceu si tacita luna sit hīc etiā pro clara accipien-
da. Videlicet nō & apud Dionysiu saltē Romanæ histo-
riæ auctore, et apud Plutarchū, aliosq; permultos Acro-
legerat ignorari prorsus ab omnibus, quibus denique vel
sacris, vel simulacris Vestales virgines tuendis præso-
rent, ut ob hoc ipsum, quod præstabat silentium, Tacita
vocetur, virgo Troianam soli cui fas vidisse Mineruā.

Coronis.

SED ut hic liber, quanquā sit quoque nimis lon-
gus, aliqua tamen veluti Coronide cumuletur, & nihil
sit omnino inrepercuſsum, scire lectorem volumus, po-
steaquam de magno quasi populo, iam tum anno supe-
riore, Centuriam hanc vnam, sicuti nunc est, nisi tantum
pauculis subinde (ut sit) interspersis flosculis adornaue-
ramus, & spectandam publicè amicis aliquot exhibue-
ramus, emanasse in vulgus fabulam, non satis certo au-
ctore, quæ susurris aures istiusmodi compleuerit, Nihil
est mirum, si quædam noua, & insignia vel antea dicta-
uerit Politianus, vel nūc referre in literis incipiat: Olim
iam istæc omnia diligentissimè perscripta à Nicolao Pe-
rotto, qui fuerit Sipontinus Pontifex, in eo maximè li-
bro, cui titulum fecisset Copiæ cornu. Nam quoniā pluri

*literas.

mum auctoritate (sic enim quicunq; illi aiebāt) apud Vrbinatē ducē, cui dictus is liber, Medices suus Laurentius & gratia valet, per eum videlicet operis istius, & quidē archetypi facta est Politiano potestas. Ergo ille nūc rapinator vt hūc semel inuncauit librū, velut instar quoddam virgulæ diuinæ, publicam prorsus materiā priuati iuris facis, & vt alter Aesopi gracculus aliena suaperbit pluma. De his itaque per aliquot iam conciliabula iactatis, euentilatisq; rumusculis, cū mihi nescio quid, vt est officiosissimus homo, Robertus noster Saluiatus renuntiasset, non literarum modō, sed literatorum quoq; omnium velut alba linea magnus amator, agnoui statim inuidiæ mores, quam dum cui nocere molitur, in omnia sese vertit, & vt ille apud Licentium Proteus:

Spumat aper, fluit vnda, fremit leo, sibilat anguis.

At enim quod ad ipsius ictus occalueram, non sum propterea studijs iratus meis, tantum laboris tali mercede rependentibus, nec ipse me damnaui, quod non hanc teaterrimam pestem desidia magis placassem, nec, vt nonnulli forsitan cupiebant, concerpserim librum, sed eum potius seposui paululum, & omissa in præsens edendi cura, tantumque sulcis velut intercisiuis ita librum nonnunquam sicut hortum rigans, pleniorē tamen cogitatū velut à filiquis ad panes, hoc est, à ludicris ad Philosophiæ seria transtuli. Sic igitur versare altiora quæpiam animo studia, & operæ grauioris institui, quæ suo & ipsa tempore (si lecta potenter erit res) in publicam vtilitatem, quod magis argutatoribus istis oculi doleant, apparebūt. Etenim ego tenera adhuc ætate, sub duobus excellentissimis hominibus Marsilio Ficino Florentino, cuius longē felicior, quàm Thracensis Orphei cithara veram (ni fallor) Euridicen, hoc est, ampliissimi iudicii Plato-

nican sapientiam, reuocauit ab inferis, & Argyropilo Byzantio Peripateticorum sui temporis longe clarissimo, dabā quidē Philosophiæ vtriq; operā, sed non admodum assiduā, videlicet ad Homeri Poëtæ blandimenta natura, & ætate procliuior, quē tum Latine quoq; miro, vt adulescens, ardore, miro studio versibus interpretabar. Postea verò rebus alijs negotijsq; prementibus, sic ego nonnunquā de Philosophia, quasi de Nilo canes, bi-
 bi, fugiq; donec reuersus est in hanc urbē maxime Laurentij Medicis cum beneuolentia, tū virtutis, & ingenij similitudine affectus, princeps hic nobilissimus Ioannes
 Pici laus. Picus Mirandula, vir vnus, an heros potius omnibus fortune, corporis, animiq; dotibus cumulatus, vt pote forma penē diuina iuuenis, & eminenti corporis maiestate, perspicacissimo ingenio, memoria singulari, studio infatigabili, tum luculenta, vberi; facundia, dubiū verò iudicio mirabilior, an moribus. Iam idē totius Philosophiæ cōsultissimus, etiamq; varia linguarū literatura, & omnibus honestis artibus supra veri fidē munitus, atque instructus. Deniq; vt semel complectar, nullo nō præconio maior. Is igitur continuo me, cum quo partiri curas dulcissimas, & nugari suauiter interdū solet, & quē sibi studiorum propē assiduū comitē (qui summus honor) adlegit: is me institit ad Philosophiā, non vt antea somniculosus, sed vegetis, vigilātibusq; oculis explorandā, quasi quodā suæ vocis animare classico. Quocirca talē ego illum, tantumq; vel auctorem nactus, vel ducem, neutiquā occasione defui, quin occurrī potius, & arripui, sic vt assiduò propemodum summorum tractatu auctorum, velut attrito crebrius silice pauculas saltē veri scintillas videar excudisse, tantumq; flammæ rapuisse fomitis, vt in nocte ceca, & illumi iamiam mihi aliquid profectō fulgoris

Illumi no-
 &c,

goris sublucescat. Sed ecce tibi interim, dñ totus in hoc
 ego, repente Cornu istud in vulgus. Fit concursus. Est
 in manibus. Effunditur. Excutitur. Quid multa? Calum-
 nia me liberat. Vidisses continuò nonnullorum vultus lu-
 gubre quiddam tacentes, & quod antea nunquam soliti
 nescio tum quo pacto (sicut ille apud Platonem Thrasy- De Rep.
 machus) erubescences. Sed isti quidem Cornu, quanquàm libro 2.
 certè non vacuo, quid inesse tamen viderim, nò est huius
 temporis iudicium. Tantum constiterit impræsentiarum
 non idem spectasse me, quod eius voluminis auctorem,
 nec par vtrique destinatumq; præstitutumq; fastigium.
 Quòd sicubi locos eosdè pro re nata forte vterq; tra-
 ctauimus (id autem incidere alicubi fuit necesse) crasior
 tamen inter nos, quàm inter Piramum, Thibenq; paries.
 Argumento sit interim vel illa Iuuenal. Cotytto, quæ ta-
 mè apud ipsum Cocytos est, de qua tanquàm de paupere
 regno cum Domitio digladiatur: vel ara item Martialis.
 frequens cornibus: vel Philyra: vel si quid aliud istius-
 modi, quod optes cum meis manipularibus, accensisq; cõ-
 mittere. Quin illud euenit, vt hoc ipso, quo Miscellanea
 cessabant, interuallo, centum quædã adnotationes doctæ
 me hercules (quis enim neget?) & laboriosæ ab homine
 amicissimo nobis, nec huius ignaro propositi, tum bene
 etiã literato, non sine beneuola, grataq; nostri mentione
 publicarentur. In quæis vnũ casu, credo, vel alterũ pari
 fermè atq; apud nos argumento, cõpluscule certè germa-
 na illorũ propemodum, quæ vel cū Fastos Nasonis ab-
 hinc nouennium fermè, vel postea cū Flacci Satyras in-
 terpretabamur, quãtã norunt omnes frequentia publico
 auditorio dictaueramus. Persanctè (si sit opus) deicrem,
 tenēs arã, cogitasse me statim, si nò de meo, certè de com-
 muni iure cõcedere amico penit, nec aliquid ex eis agno-

Accens.

Donati
dictum
durum.

scere, quorum sibi ille titulum haud, opinor, vindicaui-
set. Non enim sic fastu turgeo, sic mihi ipse faueo, vt vi-
deri velim tan docti hominis in aliquo doctor, ne mihi
illud in os iaciatur, sus Mineruam. Sed quoniam sic ea se
principem demum reperisse narrabat, vt ignorata pror-
sus (ita, credo, putauit) et inenarrata ad eam diem cetera
ris assuearet, coactus fateor sum, quod et ipse pro ea,
quam profitetur, humanitate facile patietur, simplici-
ter, ingenuèque professionem meam suspicionibus istis
communis ignorantie absolvere. Nam sicut haberi iure
vel inciuilis possim, vel arrogans, si non ei quoque, qui
tam sit et diligens, et eruditus, domi et ista, et melio-
ra nasci putem (quandoquidem medio posuit Deus om-
nia campo) sic è diuerso patrocinium famæ deferere non
solum dissoluti, sed etiam (ni fallor) in semetipsum pene
crudelis videri possit. Et pereant, Donatus aiebat, qui
ante nos nostra dixerunt. Nos ei prospera, faustaq; pre-
camur, et cupimus, qui nostra post nos aut inuenit,
aut certe dixit. Tantum rogamus ne pigeat in
eorum consortiū, quæ tantò ante tam
multi sub nobis exceperunt, et
in quibus pro virili parte
laborauimus, etiā nos
sicuti partiario
admittere,
ne non
amicorum sint (quod ait Euri-
pedes) cuncta com-
munia.

MISCELLANEORVM

FINIS.

IN